

**MODERAT MED KLUBBA,
GREP OCH PENNA**

FRU TALMAN

INGEGERD TROEDSSON

MODERAT MED KLUBBA,
GREP OCH PENNA

FRU TALMAN
INGEGERD TROEDSSON

Redaktionskommitté:
Ann-Cathrine Haglund
Ingrid Erneman
Ann-Marie Petersson

SÄLLSKAPET FÖR MODERATA KVINNORS HISTORIA

TIDIGARE UTGIVNING:

Moderata pionjärer. Kvinnor i politiskt arbete 1900–2000 (2004)

Moderata kvinnor i stat och kommun efter 1909.

Om färgstarka kvinnor i det kommunalgrå (2009)

Moderat föregångare, inspiratör och förebild.

Britt Mogård till minne (2012)

Produktionen har möjliggjorts genom bidrag från
Stiftelsen Första Junifonden
Arvid Lindmans 60-årsfond

Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia

Moderatkvinnorna
Box 2080
103 12 Stockholm
Tel. 08-676 81 06
www.moderatakvinnorshistoria.se

Årsavgift för medlemskap i Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia 100 kr
eller 1 000 kr för ständig medlem, pg 10 40 29-4.

OMSLAGBILDER

Janerik Henriksson (framsidan)
Lasse Modin (baksidan)

© Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia och författarna 2014

REDAKTION Ann-Cathrine Haglund, Ingrid Erneman och Ann-Marie Petersson

OMSLAG OCH GRAFISK FORM Majbritt Hagdahl

TRYCK Litauen via Bulls Graphics Halmstad 2014

ISBN 978-91-637-4878-3

INNEHÅLL

ANN-CATHRINE HAGLUND	Förord	7
ANN-MARIE PETERSSON	Ingegerd Troedsson med pensel och penna	9
BRITT-MARIE BINGSTRÖM- FORSLUND	Aktivitetskommittén – minnesbilder från 1960-talet	14
ANNE (LUND) SANDBERG	Ingegerd – en kvinnlig förebild	25
ANN-CATHRINE HAGLUND	Ömsesidig kärlek	29
HANNA BROBERG	Med grep och penna	36
LENNART HEDQUIST	Ingegerd Troedsson – minnen från Uppsalas horisont	41
HANS ALSÉN	Ingegerd Troedsson – några minnesbilder	49
BO LUNDGREN	Med familjen i centrum	54
ANITA BRÅKENHIELM	Omutlighet som kraftkälla	59
LARS TOBISSON	En medkännande räknemästare	67
PETER EGARDT	En epokgörande politiker	78
GÖRAN LENNMARKER	Sveriges första sjukvårdsminister	87
PER WESTERBERG	Talman Ingegerd Troedsson	97
MARIA ABRAHAMSSON	Ebon, Ingegerd och jag ...?	105
LARS OTTO BERG	Ingegerd Troedsson, en uttröttlig pensionär	109
THAGE G PETERSON	Ingegerd Troedsson till minne	115
CAROLINE EHRNING	Dö aldrig	121
ANN-MARIE PETERSSON	Ingegerd Troedsson – uppgifter ur hennes biografi	124
LENA ADELSON LILJEROTH	Ingegerd Troedsson – fem decennier i medborgarnas tjänst	128

FÖRORD

Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia vill med denna bok visa sin tacksamhet över Ingegerd Troedssons gärning och hylla hennes minne. Vi vill berätta om Ingegerd och hennes insatser.

Ett antal personer har skrivit om Ingegerd i denna bok. Hon skildras både respektfullt och kärleksfullt i många av de olika roller där hon med stor framgång verkat. Ett varmt tack till alla som har bidragit. Man kan aldrig ge en fullständig bild av en människa men jag tror att vi lyckats fånga många sidor hos Ingegerd tack vare bidrag från så många skribenter.

Ingegerd Troedsson var en framstående politiker, en person som med stor kompetens och skicklighet gjorde betydande insatser som kommunalpolitiker, riksdagsman, statsråd och talman. Hon grep sig an alla uppgifter med kunnighet och kraft vilka de än var, antingen det var med penna eller målarpensel, i riksdagens plenisal eller i en företagsstyrelse. Hon var målinriktad och drev en bestämd linje, ofta med mild envishet. Hon hade älskvärdhet och charm och ett levande engagemang för det mesta i samhället. Hennes vänliga personlighet lyste alltid igenom i de tråkigaste och besvärligaste sammanhang – hennes leende var oemotståndligt.

För oss moderata kvinnor var hon en viktig vän och förebild som alltid ställde upp och delade med sig av sin kunskap. Hon visade oss ständigt ett positivt intresse och var ett uppmuntrande stöd på många olika sätt. Många yngre moderata

kvinnor kan vittna om hur hon skickade positiva kommentarer till uppmuntran.

Ingegerd var Sällskapets första ordförande och dess Hedersordförande. Hon följde Sällskapets aktiviteter med stort intresse och kom med goda synpunkter. I vår första bok *Moderata pionjärer. Kvinnor i politiskt arbete 1900–2000*. (2004) intervjuas hon av Lena Adelsohn Liljeroth. Denna intervju finns med i vår minnesbok.

I *Moderata pionjärer* bidrog Ingegerd med två stora artiklar: *Ebon Andersson – flickan från Masthugget som blev akademiker, riksdagsman och högerkvinnoledare* samt *Vad hände sedan? Artikeln om Ebon Andersson byggde på en gedigen forskningsinsats. Artikeln om vad som hände sedan hade underrubriken: Ett försök att skildra övergången från valfrihet till statsdirigerad "jämlighet".* Artikeln kan ses som en sammanfattning av Ingegerds syn på familjen och familjebeskattningen och hennes livslånga strävan att ge barnfamiljerna valfrihet.

Vi är tacksamma för allt som Ingegerd gjort och betytt för oss och minns henne med stor saknad.

För Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia

Ann-Cathrine Haglund

Ordförande

INGEGERD TROEDSSON MED PENSEL OCH PENNA

Ann-Marie Petersson

Mina tidigaste minnen av Ingegerd var hur hon var den självskrivna ledaren för Uppsala läns Högerkvinnor. Som ordförande för länskvinnorna inbjöd hon till möten med länskvinnoråd. Många kvinnor, såväl från landsbygden som från städerna i länet, kom förväntansfulla till länskvinnorådets sammankomster för att diskutera och utveckla politiska frågor. Sammankomsterna gav rika upplevelser. Alla fick möjlighet att yttra sig, även i svåra frågor, då Ingegerd vänligt men bestämt uppmanade oss alla att uttrycka en åsikt. Det innebar att vi övade oss i argumentation och debatteknik. Länskvinnoråden svarade bland annat på remisser från Högerens Kvinnoförbund, som under Ingegerds tid i aktivitetskommittén var engagerande som aldrig tidigare. Ingegerd sammanfattade diskussionerna distinkt och lyckades formulera sig så att alla kände igen sig i den förda diskussionen. Det var en riktig politikerskola. När vi gick därifrån kände vi oss berikade och fyllda av goda argument. Dessutom utvecklades vi, medvetet och kanske även omedvetet av Ingegerds skickliga ledarskap.

Som målare på Gimo Herrgård

Så småningom kom även jag med i länsförbundsstyrelsen i Uppsala län. Partiet hade sin kursgård Gimo Herrgård i Uppland, en imponerande anläggning, där många välbesökta

*Van att hantera pensel och
målarfärg. PRIVAT BILD*

kurser arrangerades. Tanken var att varje län skulle bidra till driften genom att underhålla ett eller flera rum. En stående diskussionspunkt i länsförbundsstyrelsen var därför Gimo, med det ansvar som länet hade för de så kallade Upplandsrummen. Rummen behövde rustas, framför allt med målning och tapetsering, men förbundets ekonomi var skral. Ingegerd anmälde sig som frivillig till arbetet. Hon hade längst att åka av oss alla, från Grillby till Gimo, men det avskräckte henne inte. Jag bodde betydligt närmare Gimo och tyckte att Ingegerd inte skulle behöva göra hela arbetet själv. Så kom det sig att vi avsatte en sensommarvecka tillsammans för Gimo. Våra söner, Ingegerds yngste, som var jämnårig med min äldste, var också med. Den stora parken i Gimo var rik på möjligheter att leka i och de var stora nog att vara rätt självgående.

För mig blev den veckan utomordentligt givande. Vi arbetade på energiskt och försåg oss med grönsaker från trädgården till vår medhavda matsäck. Ingegerd hade bland alla sina övriga erfarenheter och kvaliteter även en förmåga att hantera pensel och tapetseringsverktyg på ett närmast professionellt sätt och kunde med lätthet ta upp de mest invecklade och in-

tressanta politiska diskussioner under arbetets gång. Hennes minne och kunskaper imponerade, inte minst hennes åsikter om rättvisa och valfrihet för barnfamiljer, något som sysselsatte henne mycket denna tid.

Ingegerd hade ett genuint intresse för djur, något som tycktes vara besvarat i högsta grad. Tyvärr blev hennes älskade lilla vita hund dålig och Gimovistelsen blev därför en dag kortare för hennes del. Näst efter familjen var nog hunden hennes bästa vän och förlusten, då den måste avlivas, berörde henne djupt.

Första ordföranden i MKH

Ingegerd Troedsson hade en stark känsla för historiens betydelse. När Ann-Cathrine Haglund och jag en vårdag 2001 hade diskuterat att det behövdes ett forum för historieskrivning om moderata kvinnor, var det självklart för Ann-Cathrine att lyfta telefonluren och tillfråga Ingegerd Troedsson om att bli Sällskapets ordförande. Lika självklart synes det ha varit för Ingegerd att acceptera förfrågan och på det första sammanträdet valdes Ingegerd till den historiska posten som första ordförande i Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia, MKH. Sällskapets uppgift är att lyfta fram moderata kvinnors insatser. Dagens moderata kvinnor känner i allmänhet inte till att Moderata Kvinnoförbundet – så hette det i början av 1900-talet (!) – var Sveriges första självständiga politiska kvinnoorganisation. Den första moderata kvinnoorganisationen tillkom i Stockholm 1911, snart följd av en rad föreningar ute i landet, som 1915 tillsammans bildade Sveriges Moderata Kvinnoförbund.

MKH:s deviser blev: ”Berättar ingen, vet man inte att det hänt. Det ingen talar om glöms bort”. Som alltid gick Ingegerd in för sin uppgift med stor energi. Under hennes tid som ordförande 2001–2003 och med ett smidigt samarbete med alla

övriga intresserade, etablerades och stabiliserades Sällskapet genom föredrag och bokutgivning. När MKH år 2004 gav ut en omfattande volym om partiets kvinnor i samband med 100-årsjubileet av Allmänna Valmansförbundets bildande, bidrog hon med bokens mest välgående minnesteckning av en av kvinnoförbundets portalfigurer, Ebon Andersson, arbeterskan från Göteborg, som blev akademiker, riksdagsman och högerkvinnoledare. Ebon arbetade redan som 13-åring fulla dagsverken på en kappfabrik, sedan på ett boktryckeri, samtidigt som hon utbildade sig på kvällskurser och senare folkhögskola. Det gav henne möjligheter att börja högre studier i Stockholm, där hon blev licentiat med en avhandling i nationalekonomi, ”Fackföreningarnas taktiska metoder med särskild hänsyn till deras inverkan på arbetskraftens fördelning”.

Ingegerd hade träffat på Ebon Andersson när hon själv började studera nationalekonomi. Kvinnorna var ganska få inom ämnet och Ebon blev något av förebild för Ingegerd. Trots att de inte var samtidiga i några politiska organ, uppvisade Ebon Andersson och Ingegerd Troedsson många likheter i sin politiska gärning. Ebon var i många stycken en förebild för Ingegerd genom sitt intresse för ekonomiska effekter och konsekvenser av politiska beslut inte minst för kvinnorna. Ebon var, när Ingegerd först träffade henne, ordförande i Högerens Kvinnoförbund och kom att stanna på den posten i tjugo år, Ingegerd kom att ingå i Kvinnoförbundets presidium under tio år. Ebon var riksdagsledamot i trettio år, Ingegerd kom att stanna i riksdagen under tjugo år. Båda var med i partistyrelsen och båda drev sociala frågor i vid mening med stort intresse för skattesystemets effekter, framför allt för barnfamiljer. Båda arbetade för att uppvärdera vårdarbetet, som dominerades av kvinnorna.

Ingegerd skrev om hur Ebon Andersson ”var sina frågor mycket trogen”. Detsamma kan uttryckligen sägas även om Ingegerd. I sina avslutande ord om Ebon skrev Ingegerd:

Under stora delar av livet hade Ingegerd en liten vit hund. Denna heter Jippie. På Trygges 85-årsdag. PRIVAT BILD

”Många av de idéer som Ebon Andersson förfäktade i sociala och ekonomiska frågor samt i fråga om skatterna är om möjligt mer aktuella i dag”.

Ingegerds intresse resulterade 2004 i att hon i boken *Moderata pionjärer* skrev en sammanfattande exposé om skattesystemets effekter för barnfamiljerna från mitten av nittonhundratalet. Hon ville visa hur viktigt det var då som femtio år tidigare: ”att reformera barnomsorgsstöd, boendeskatte och särbeskattning för barnens skull, för föräldrarnas skull och för samhällsekonomin skull”.

Ingegerd Troedsson använde själv ofta ordet ”utomordentlig” i sina kommentarer. Jag minns Ingegerd som utomordentligt kunnig och kompetent inom alla sina skiftande positioner, utomordentligt praktisk och som en utomordentlig förebild.

ANN-MARIE PETERSSON

Fil.dr., universitetslektor i historia em.

Kommunalpolitiker i Uppsala, bl.a. kommunalråd för kultursektorn.

AKTIVITETSKOMMITTÉN – MINNESBILDER FRÅN 1960-TALET

Britt-Marie Bingström-Forslund

Värnandet om miljön är alls inget nytt för Moderatkvinnorna ... här var verkliga Moderatkvinnorna de verkliga föregångsmännen, inte bara inom vårt parti ... och så är det på många andra områden ... Det var M-kvinnorna som först av alla talade om familjens valfrihet, inte bara kvinnornas ... Högerkvinnorna var också först med remisser till föreningar och kommittéer.

Citaten är hämtade ur Ingegerd Troedssons artikel *MKF i Tiden* (Moderata Kvinnoförbundet 70 år, 1990) och syftar på några av de frågor som behandlades i den så kallade Aktivitetskommittén, som bildades 1963. I olika sammanhang återkom Ingegerd ofta till detta arbete, som hon hade en stor del i och som jag tror betydde väldigt mycket för henne.

Första gången jag träffade Ingegerd var när hon i januari 1962 kom in i mitt lilla arbetsrum under takåsarna på Kardusmakaregatan. Hon hade varit på riksdagskansliet och diskuterat skattefrågor inför motionstiden och blivit rekommenderad att hälsa på ”den nya”. Genom att jag satt och kämpade med Sociala huvudtiteln, som Oskar Östman gett mig med orden ”Gör en sammanfattning av nyheterna samt skär ned 10 procent på alla föreslagna utgiftshöjningar”, fick vi genast mycket att prata om och vi fann varandra direkt. När Aktivitetskommittén året efter bildades var Ingegerd en självklar medlem, som genom sitt kunnande i alla frågor, blev den klart drivande. Minnet av den gemenskap och arbetsglädje som vi

En ung och strålande Ingegerd i en klänning som hon sytt själv (1950-talet).

PRIVAT BILD

kände i denna kommitté har även följt mig genom åren och grundlade en halvsekel lång vänskap. Under alla år som Ingegerd fortsatte med politiken, medan jag valde en annan bana, hade vi mer sporadiska kontakter, men tappade dem aldrig helt.

När MKH, Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia, bildades 2001 värvade Ingegerd mig som medlem och vi talade ofta om hur vi skulle berätta om vårt ”pionjärarbete”. Vid MKH:s tioårsjubileum 2011, då Ingegerd höll sitt bejublade anförande om Ebon Andersson, sa hon till mig: ”Bingis, du måste lova att skriva om Aktivitetskommittén och lägga på hemsidan”. Själv lovade hon bidra i mån av ork. Nu blev det inte så. Jag kunde inte då ana att det var sista gången vi sågs och att berättandet om arbetet i Aktivitetskommittén i stället skulle hamna i en minnesbok om Ingegerd, som var en förebild inte minst för många M-kvinnor och som väckte stor respekt även i motståndarläger.

Nedan följer några återblickar på de samhällsfrågor som var aktuella för ett halvt sekel sedan och hur vi i Aktivitetskommittén tillsammans med Högerkvinnorna i kvinnoföreningarna ute i landet då såg på inte bara de så kallade mjuka frågorna utan även på skattefrågorna, miljön, regionalpolitiken, försvaret med mera. Här lades med andra ord ett kvinnoperspektiv på politiken flera årtionden före Feministiskt initiativ (utan alla likheter i övrigt). Dialogen med föreningarna har dessutom setts som en föregångare till den så kallade gräsrotsdemokratin.

Kvinnodebatten på 1960-talet

Under 1960-talet hade Sverige uppnått den näst högsta levnadsstandarden i världen och hade därigenom haft möjlighet att tillgodose människors behov av ekonomisk och social trygghet. Näringslivet och sjukvården ropade på arbetskraft och ville ha ut fler kvinnor på arbetsmarknaden. Medelklassens utbildade kvinnor hindrades av skattereglerna medan arbetarklassens kvinnor hindrades av männen. Deras kvinnor skulle inte behöva slita ut sig som deras mödrar fått göra en gång i tiden. En debatt om kvinnors ”frigivning” och dubbla roller fördes främst av liberala kvinnor. En utbyggd kollektiv barnomsorg ansågs vara villkoret för kvinnans frigörelse. P-pillren började introduceras i vårt land och ledde till krav på kvinnans sexuella frigörelse. Från liberalt och socialistiskt håll framfördes också krav på fri abort. Från konservativt håll började man känna att de radikala kvinnorna lyckats skaffa sig ett vad vi idag skulle kalla problemformuleringsföreträdare och man insåg att man måste bli mer aktiv och föra fram egna synpunkter för att nyansera debatten i de då aktuella kvinnofrågorna.

Aktivitetskommittén

Högerns Kvinnoförbund hade vid den här tiden ca 70 000 medlemmar i 500 föreningar. Dessa stod på många håll för den enda lokala aktiviteten inom partiet. Kontakten med föreningarna bestod oftast i att man åkte ut från Kvinnoförbundet och berättade om ”vad som hänt i Stockholm”. För att hålla debatten levande, inte minst mellan valen, samt ta tillvara alla våra duktiga kvinnors kunskaper och erfarenheter föreslog Ethel Florén-Winter, då ordförande i kvinnoföreningen i Brännkyrka, tillsättandet av en aktivitetskommitté.

Kvinnoförbundets presidium, bestående av Karin Wetterström, Blenda Ljungberg och Märta Boman, var till en början mycket skeptiskt till detta förslag och man var orolig för att detta arbete skulle leda till något som de som ansvariga inte kunde stå för. Ganska snart ändrade man sig och arbetsutskottet tillsatte en så kallad Aktivitetsprogramkommitté om fem personer under Ethels ledning. Från början var det självklart att Ingegerd skulle ingå i kommittén och hon rekommenderade Ulla Engdahl, aktiv debattör i kvinnofrågor och med kontakter inom vården. Genom Ethel rekryterades Karin Jernberg, sjuksköterska och stadsfullmäktigeledamot i Stockholm. Dessutom ingick Stina Gunne, riksdagsman från Göteborg samt undertecknad tjänsteman som sekreterare.

Genom att skicka ut en enkät på ett antal frågor till föreningarna fick vi fram att frågor om den enskilda människans trygghet, trots alla välfärdssystem, ansågs viktigast. Aktivitetskommittén hade under nio månader ca 30 sammanträden, en tredjedel av dessa med inbjudna experter. Kommittén beslöt att koncentrera sig på sju ämnesområden, som vi allteftersom sände ut på remiss till föreningarna, vilka genom sitt gedigna arbete gav oss ett värdefullt grundmaterial och inspiration för fortsatt skrivande. Kommitténs arbete redovisades i debatt-

HÖGERKVINNOR OM
RELEVANTA PROBLEM
I 1960-TALETS SAMHÄLLE

Om
Tryggheten

EN SKRIFT FRÅN HÖGERNS KVINNOFÖRBUND

Fru Ethel Florén-Winther
f. 1927, avd.chef, Stockholm
stadsfullmäktigledamot, kyrkofullmäktigledamot,
nämndeman, ledamot av barnvårdsnämnd, styrelse-
ledamot i Handelstjänstemannaförbundet

Fru Stina Gunne
f. 1912, riksdagsman, Göteborg
ledamot av socialnämnd, suppleant i Andra
lagutskottet och Allmänna Beredningsutskottet

Fru Ingegerd Troedsson
f. 1929, pol. mag., Grillby
ledamot av Högerpartiets Förvärsavdrags-
kommitté, kommunalt engagerad, medförfattare
till skriften "Hög tid för ny familjepolitik"

Fru Karin Jernberg
f. 1917, sjuksköterska, Bandhagen
F. d. stadsfullmäktigledamot i Stockholm,
nämndeman

Fru Ulla Engdahl
f. 1923, fil. kand., Danderyd
medverkat med brännbara artiklar i aktuella
kvinnofrågor i Femina, Hertha, Medborgaren m. m.

Fru Britt-Marie Bingström-Forslund
f. 1937, fil. mag., Stockholm
sekreterare på Riksdagshögerns kansli och
Högerns Kvinnoförbund

Pris 3: 50 B

ZanerLund & Thelander Bonn 4 86

Författarna till
"Om tryggheten" på
skriftens baksida.

skriften *Om Tryggheten*. Denna skrift kom sedan att användas ute i föreningarna som underlag för vidare diskussioner och förslag.

Omsorgen om de äldre

Den fråga som engagerade kvinnorna ute i föreningarna mest var äldrefrågorna. Avsnittet "Att få åldras med tillförsikt" kom därför att uppta mer än en femtedel av skriftens innehåll. För-

slagen från föreningarna omfattade i princip alla aspekter på de äldres ställning och livssituation, från huvudmannaskap, särskilda pensionärsnämnder, öppen och sluten vård, bostäder, hemhjälp, trygghet mot brott till kontakt mellan generationerna. Ett exempel på en då mycket aktuell fråga var att de äldre, som bodde kvar i sina omoderna bostäder ute i glesbygden, fick tillgång till telefon.

Bristen på långvårdsplatser var akut och en utbyggnad av dessa hindrades av bristen på vårdpersonal. Från många håll hade därför införandet av kvinnlig värn-/vårdplikt föreslagits, vilket vi kraftigt motsatte oss. Genom införande av detta ansåg vi att man en gång för alla skulle "slå fast de gamla konventionerna att kvinnor är till för att vårda och män är till för att sköta maskiner". Vår allvarligaste invändning var dock att kraven på kvalité skulle eftersättas. Även inom sjukvården var bristen på vårdplatser och personal skriande. En av anledningarna var att gifta sjuksköterskors lust att arbeta motverkades av den hårda skatteprogressiviteten, som verkade som en lyxskatt på gifta kvinnor med lång utbildning. Vi vände oss därför emot denna, som vid sidan av Norges var den hårdaste i världen.

Skattedirigering eller valfrihet?

Under den då rådande högkonjunkturen var behovet av arbetskraft stort, inte bara inom vården. LO:s kvinnoråd hade därför föreslagit att ortsavdraget för hemmafruar utan minderåriga barn skulle tas bort. Alva Myrdal ansåg dessutom att män med hemmafruar borde betala en extraskatt för att de "binder en arbetskraft på heltid". Dirigeringslustan var med andra ord stor. Vi ansåg att en beskattning som skulle variera efter läget på arbetsmarknaden skulle göra kvinnorna till lekballar för konjunkturens växlingar. Andra krävde obligatorisk

särbeskattning, vilket skulle innebära att 97 procent av alla barnfamiljer skulle få höjd skatt. Att försöka få till stånd en beskattning som inte bara gav valfrihet till kvinnan utan även familjen var därför en angelägen uppgift. Vi ansåg att varje familj själv måste få välja sin livsform.

Ingegerd utformade vårt förslag till en så rättvis och neutral beskattning som möjligt, vilket innebar att skatt skulle tas ut efter bärkraft, det vill säga ta hänsyn till hur många som skulle leva på familjeinkomsten. Familjen måste därför ses som en ekonomisk enhet. Sambeskattnings med tudelning, barnortsavdrag samt förvärvsavdrag för de utgifter som krävdes för vård av barn under tiden föräldrarna arbetade skulle innebära trygghet för hela familjen. Det är kanske överflödigt att påpeka att Ingegerds mycket genomtänkta och välformulerade förslag imponerade stort på partiet.

Respekt för de värnlösa

Under denna rubrik ägnade vi abortfrågan stor uppmärksamhet beroende framför allt på att det nya läkemedlet neurosedyn hade orsakat svåra fosterskador. Ett förslag hade väckts om att den gällande abortlagstiftningen skulle utökas med en femte indikation, som skulle innebära rätt till legal abort om man ätit vissa skadliga mediciner. Högerkvinnorna avvisade förslaget om en femte indikation och menade att den skulle leda till barmhärtighetsdödandets princip och att den vedertagna huvudprincipen om livets värnande på fosterstadiet därigenom skulle underkännas. Vi motsatte oss också de radikala kvinnornas förslag om fri abort av främst två skäl, dels på grund av att kvinnans valfrihet i de flesta fallen är illusorisk och dels på grund av att det stred mot läkares yrkesetik. Ett exempel på våra ambitioner i det här sammanhanget, som jag

minns, var att Ingegerd, Ulla och jag besökte en känd gynekolog för att informera oss om de nya p-pillren som skulle kunna minska antalet oönskade graviditeter.

Läkemedelsforskningen ansåg vi väldigt viktig, inte minst med tanke på neurosedynskadorna. För att minska läkemedelskostnaderna föreslog vi att forskningen borde samordnas. Denna skrivning ledde till att jag inkallades till ett "allvarligt förhör" hos partisekreterare Yngve Holmberg, eftersom riksdagsman Wallmark från Södertälje undrat om "Kvinnorna" tänkte socialisera läkemedelsindustrin och förstatliga Astra. När Ingegerd tolv år senare utnämndes till sjukvårdsminister kom jag att tänka på att dessa "misstankar" inte hade lagt hinder i vägen.

Miljöfrågorna

Den snabba tekniska utvecklingen på flera områden hade bidragit till den höga materiella levnadsstandard som vi hade uppnått på 60-talet. Flera forskare hade dock uppmärksammat risken för utplundring av våra naturtillgångar och förstöring av vår naturliga livsmiljö. 1962 kom den amerikanska författarinnan Rachel Carsons bok, *Tyst vår*, som handlade om att DDT och andra bekämpningsmedel dödat nästan alla fåglar. Hennes budskap var chockerande, eftersom det nobelprisade ämnet med stor framgång kunnat bekämpa malaria-myggen.

Samtidigt hade vi uppmärksammat en artikel om hotet mot vår miljö av en civilingenjör Alexandersson och ringde honom. Han berättade att han förgäves försökt få någon politiker att intressera sig för miljöfrågorna och gav tips om flera vetenskapliga artiklar. Efter samråd inom Kommittén om detta kunde vara en fråga av intresse för Högerkvinnorna samman-

ställdes vi under avsnittet ”Tryggare livsmiljö” en lista på sju av de då mest kända hoten mot vår livsmiljö. Några exempel från denna var att olika föroreningar från bilavgaser, fabrikkorstenar samt oljebrännare försämrade luften. Vattnet hotades av utsläpp från industrier, syntetiska tvättmedel och orenat kloakvatten. Fåglar, fiskar och andra djur fick gifter i sig och överförde dessa till människor. Vår jordbruksmark utsattes för hot genom bland annat kemiska bekämpningsmedel och konstgödning. Vi uppmärksammade också att kemiska tillsatser i våra livsmedel samt specialbehandling av textilier kunde orsaka svåra allergier. Det kändes otrevligt att vi själva ovetandes utsatte vår kropp för gifter och föroreningar utan att man visste vilken effekt denna förstöring av vår livsmiljö fick.

Bland våra förslag till motåtgärder var lagstiftning mot luftföroreningar och särskilda luftdomstolar, kontroll av grundvattnet och fler yrkesmedicinska kliniker. Vi ansåg vidare att vissa av bekämpningsmedlen direkt kunde förbjudas eller åtminstone strikt regleras.

Vårt lilla pionjärarbete, ”Världens första Kyotoprotokoll” på två och en halv sida i skriften föranledde stor oro hos partiet, inte minst hos bönderna. Jag inkallades åter till partikansliet där man undrade om ”Kvinnorna” ville återgå till ”svedjebbruk och bysmeder”. Först i slutet av 60-talet blev miljöfrågorna mer kända genom Hans Palmstiernas bok *Plundring, svält och förgiftning* och ett decennium senare grundades miljöpartier i flera länder.

Regionalpolitiken och försvaret

Den pågående inflyttningen till tätorterna innebar problem för landsorten där mest de äldre stannade kvar. En viss koncentration av befolkning och näringsliv var naturligtvis en

förutsättning för ökat välstånd, men medförde också en försämring av den omgivande levnadsmiljön. Dessa förändrade livsbetingelser engagerade kvinnorna ute i våra föreningar. I diskussionen kring dessa frågor ansåg vi det viktigt att aspekterna på försvarsmöjligheterna beaktades. Medvetenheten om en god försvarsförmåga hade ökat genom avslöjandet av överste Wennerströms spionverksamhet. För att minska sårbarheten måste livsmedelsförsörjningen vara spridd över hela landet. Om målet med vårt försvar var att ”kunna bjuda motstånd i hela landet” var det viktigt att utflyttningen från Norrland hejdades. Vi ansåg också att en stark tätortsbildning var ett tacksammare mål för en fiende. Det var därför väsentligt med ett klagörande om var gränsen för den pågående tätortsbildningen borde sättas.

Med tanke på att miljöfrågorna fick allt större betydelse i samband med lokalisering av näringsliv och bebyggelse, föreslog vi att en professur i samhällsplanering borde inrättas. För att många människor som hade arbete i tätorterna skulle kunna bo kvar i eller flytta till landsbygden protesterade vi mot förslaget att bilersättningen skulle sänkas även då andra kommunikationsmedel saknades. Vi ansåg att en sådan sänkning var rent diskriminerande för de människor som valde att undvika tätorternas köer och bostadsbrist. Dessutom ansåg vi det strida mot såväl en god lokaliseringspolitik som en god livsmiljö.

Exempel på andra områden som engagerade kvinnoföreningarna och som vi skrev om var handikappfrågorna ”Den bortglömda minoriteten” och sjukvården ”Trygghet till liv och hälsa”.

Slutord

I dag, ett halvt sekel senare, känns många av Aktivitetskommitténs frågor fortfarande aktuella och visar att den enskilda människans behov av trygghet, frihet och respekt alltid kommer att finnas och alltid måste värnas. Dessa värderingar var något som Ingegerd fortsatte att slå vakt om under hela sin politiska gärning, inte minst i hennes familjepolitiska engagemang.

Det är säkert inte förmätet att påstå att det var Aktivitetskommitténs förtjänst att Ingegerd – som brukade berätta om hur arg och frustrerad hon blivit när hon som nybliven medlem i Högerpartiet blivit hänvisad till kvinnoföreningen – ändrade uppfattning om potentialen i kvinnoföreningarna. Redan 1965 kandiderade hon till Kvinnoförbundets presidium samt var under många år även ordförande i kvinnoföreningen i sin hembygd. Under hela sin karriär fortsatte hon dessutom att stötta ordförandena ute i landet och besökte kvinnoföreningarna så ofta hon hade möjlighet. Jag vet att många M-kvinnor runt om i landet därför minns henne med beundran och stor tacksamhet.

BRITT-MARIE BINGSTRÖM-FORSLUND

Fil.mag. 1961

Politisk sekreterare på Högerpartiets riksdagskansli och Högerpartiets

Kvinnoförbund 1962–1965

Gymnasielärare 1966–2002

INGEGERD – EN KVINNLIG FÖREBILD

Anne (Lund) Sandberg

Ingegerd Troedsson, vilken fantastisk kvinna och företrädare för både riksdag och M!

Jag träffade henne första gången våren 1986 när jag började arbeta på Moderaterna som sekreterare åt Göran Lennmarker. Ulf Adelson avgick som partiledare och arbetet med att hitta hans efterträdare påbörjades. Ingegerd blev snabbt en av favoriterna till posten som ny partiledare och hon kandiderade.

Första mötet, som jag minns det, var när hon seglade in på riksorganisationen för att träffa Göran efter ett partistyrelsemöte. Jag mötte en lång kvinna, med ett strålande leende, elegant och mycket vänlig. Skulle jag ha beskrivit en man så här, tänker jag? Kanske inte. Men jag känner det inte som något negativt i det här fallet eftersom Ingegerd även utstrålade kompetens, styrka och integritet. Hon såg sin omgivning, hon var uppmuntrande i sitt sätt och mycket omtänksam. Det var hennes personliga egenskaper tillsammans med gedigna kunskaper som gjorde att hon nådde så långt och blev talman, näst kungen Sveriges främsta företrädare. Hon hade stjärnstatus! Och vilken förebild hon var för kvinnor inom Moderaterna.

När sedan valberedningen föreslog Carl Bildt som partiledare avsåg hon sig sin kandidatur och valdes istället till andre vice ordförande i Moderaterna, en post hon hade fram till 1993.

1988 efterträdde jag Barbro Adler som ombudsman på Moderata Kvinnoförbundet. Ingegerd kom direkt från parti-

styrelsens sammanträde, efter beslutet, och gratulerade mig personligen till utnämningen.

Ingegerd svarade alltid blixtsnabbt på inbjudningar från oss och ställde upp så fort hon hade möjlighet. Jag minns den kommunala rikskonferensen på Tylösand 1989. Före middagen bjöd jag in några MKF:are till mitt rum på ett glas vin. Ingegerd kom, vilket jag blev glatt förvånad över, eftersom jag trodde partistyrelsen skulle locka mer. Vi satt och pratade och hade så trevligt att vi anlände sist av alla till middagsbordet. Hon hade ingen brådska och ville veta allt om vad vi arbetade med för tillfället inom MKF. Att jag kom sist till middagen var säkert av mindre betydelse men att Ingegerd, som var placerad vid honnörsbordet, gjorde det, var mer anmärkningsvärt. Hon värdesatte det kvinnliga nätverket högt, vilket vi MKF:are uppskattade mycket.

På MKF:s stämma i Göteborg 1990 var hon en given hedersgäst, liksom hela den övriga partiledningen. Hennes närvaro höjde statusen på våra arrangemang. Vad var det som gav henne denna stjärnstatus hos mig och många andra inom Moderata Kvinnoförbundet?

Ingegerd hade pondus utan att förlora sin kvinnlighet. Hon var kunnig, påläst, omtänksam och rasande charmerande. Och hon hade nått en position. Superlativen skulle kunna bli ännu fler.

Jag var oerhört stolt när hon blev Sveriges första kvinnliga talman 1991 efter att ha varit vice talman i 12 år. Och det var inte utan att jag var lite mallig över att jag kände henne.

Typiskt för Ingegerd var att hon gärna skrev små handskrivna kort eller brev där hon visade sin uppskattning. När jag slutade på MKF kom återigen ett kort (den här gången i ett kuvert från Sveriges talman) som värmdde mitt hjärta och som jag sparat i min "nostalgilåda".

Hon kunde få andra att känna sig "speciella".

Hennes leende och glada skratt kunde nog få vem som helst att smälta.

FOTO RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

Hennes stora intresse för ekonomi och siffror fick jag uppleva även i mitt arbete på Skattebetalarnas Förening. Hon hörde av sig om hon tyckte uppgifter i föreningens "Fakta för skattebetalare" borde revideras, eller att vi borde räkna på något annat sätt. Hon var fantastisk på siffror och där kunde jag ana hennes envishet, när hon ville att det skulle räknas på hennes sätt.

Sista gången jag träffade henne var när Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia firade 10-års jubileum och det var 100 år sedan Moderata Kvinnoförbundet i Stockholm bildades. Hon höll ett brilliant tal. Ingegerd var Sällskapetets första ordförande och sedermera hedersordförande. Även om hon var kroppsligt bräcklig var styrkan i hennes röst obruten och vi fick alla möjlighet att än en gång fångas av hennes förmåga att berätta en historia på ett sätt som bara hon kunde. Ämnet var

”Ebon Andersson – flickan från Masthugget som blev akademiker, riksdagsman och högerkvinnoledare”.

Jag kommer alltid att minnas Ingegerd med stor värme. Hennes leende kunde få vem som helst att smälta. Vissa personer har ”det”. Ingegerd var en sådan person och har lämnat avtryck inte bara i historieböckerna utan även hos oss som mötte henne.

ÖMSESIDIG KÄRLEK

Ann-Cathrine Haglund

I november 2011 kom Ingegerd Troedsson till höstmötet med Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia för att tala om Ebon Andersson som hon forskat och skrivit om i Sällskapets första bok *Moderata Pionjärer*. Ingegerd var Sällskapets första ordförande och dess Hedersordförande.

Ingegerd kom trots svåra ryggsmärtor. Hon sa: ”Det är sista gången jag kommer.” och hon sa också att hon kanske inte skulle orka hålla hela sitt föredrag.

Men hon orkade! Med klar och kraftfull stämning trolldrog hon oss. Hon drack inte så mycket som en droppe vatten under sitt anförande, van vid talmansstolen som hon var. Ingen som var med glömmer den kvällen. När jag efteråt tackade henne för denna stora upplevelse och den stora ansträngning som kvällen inneburit för henne, sa hon: ”Nej, det är jag som ska tacka. Jag hade ju så roligt.”

Detta var typiskt för Ingegerd och för hennes relation till oss Moderatkvinnor. Hon ställde alltid upp om hon kunde och hon svarade alltid omedelbart på en förfrågan vare sig det gällde att medverka i något arrangemang eller att bidra med sin kunskap på annat sätt. Det var lättsamt att ha med henne att göra. Hennes levande och positiva intresse för vad vi moderata kvinnor gjorde sinade aldrig och vi älskade henne. Jag vill beskriva det som ett ömsesidigt kärleksförhållande! ”Ni gör ju så mycket bra”, sa hon ofta.

Många glömmer sina rötter och sina stödtrupper när de

ANNE (LUND) SANDBERG

Sekreterare åt Göran Lennmarker på Moderaternas Riksorganisation
1986–1988

Förbundsombudsman MKF 1988–1991

Kanslichef Svenska Volleybollförbundet

Projektledare och vd-assistent Skattebetalarnas Förening 1999–

klättrar vidare i karriären. De förstår inte att de är viktiga för alla oss som inte kommer lika långt. Så icke Ingegerd! Hon förstod att hon var viktig för oss moderata kvinnor även om hon för länge sedan lämnat sina uppdrag i Kvinnoförbundet. Hon var viktig som vän, stöttepelare, inspiratör, kunskapskälla. Också när hon blivit Sveriges första kvinnliga talman ställde hon upp. Hon var en förebild för oss alla.

Sitt engagemang för att stötta kvinnor visade hon som talman bland annat genom att ge mig och Maj-Inger Klingwall, som representerade Socialdemokratiska Kvinnoförbundet, möjlighet att resa till Warszawa för att under ett par dagar träffa kvinnliga politiker. Vi skulle berätta hur vi inom våra kvinnoförbund och också i samarbete arbetade för att stärka kvinnors ställning och möjligheter i det politiska livet, särskilt i rikspolitiken. Det var mycket uppskattat av de polska politikererna.

Som talman såg Ingegerd till att 75-årsdagen av riksdagens beslut den 24 maj 1919 om rösträtt för kvinnor vid val till riksdagen uppmärksammades ordentligt och på flera sätt. Bland annat utgavs boken "Rätt att rösta 1919 – 1994. Så fick kvinnor politiskt inflytande." Genom beslutet 1919 genomfördes allmän och lika rösträtt i Sverige.

Ingegerds förankring i Kvinnoförbundet var stark. Hon startade 1962 Högerens Kvinnoförening i Norra Trögd och var ordförande ända till 1991. Hon var ordförande i Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund i Uppsala län 1972–77.

Ingegerd valdes till andre vice ordförande i Högerens Kvinnoförbund 1965. Förbundsordförande blev då Ethel Florén-Winther och förste vice ordförande Ulla Modig. 1972 valdes Britt Mogård till förbundsordförande, Ingegerd blev förste vice ordförande och Elisabet Holm andre vice ordförande. 1975 lämnade Ingegerd presidiet efter tio år men hon lämnade aldrig sitt engagemang.

En nygift Ingegerd.
PRIVAT BILD

Ingegerd satt således i Kvinnoförbundets presidium under den period då Kvinnoförbundet utvecklades till ett modernt och aktivt förbund med en tydlig politisk agenda och kampanjverksamhet. Man tog tag i de flesta politiska frågor, granskade hur de berörde kvinnor och gav sin syn på vad som behövde göras.

1963 tillsattes inom Kvinnoförbundet en aktivitetskommitté som Ingegerd blev starkt engagerad och drivande i och som grundlade ett arbetssätt inom förbundet som dels inspirerade till aktiviteter i föreningar och kommittéer, dels gav medlemmarna ute i landet möjlighet att ge förslag och synpunkter till Kvinnoförbundet centralt.

Aktivitetskommittén försåg föreningar och kommittéer med stoff till diskussioner och avkrävde synpunkter i aktuella politiska frågor. Kvinnoförbundet fick underlag för förslag, för utspel och för besvarande av remisser på exempelvis statliga utredningar. (Redan i början av 1940-talet hade partiernas kvinno- och ungdomsförbund blivit erkända remissinstanser.)

Detta sätt att arbeta utvecklades senare under Britt Mogårds ordförandeskap till att ge underlag för program på olika områden och för beslut på stämmor.

Jag var ordförande i en kvinnoförening i en liten kommun, Kumla, och senare länskvinnoförbundsordförande i Örebro län. Jag minns hur viktigt det var att få dessa utskick med underlag och frågor att ta ställning till. Vi anordnade seminarier och föreningskvällar fyllda av diskussioner i aktuella frågor. Kommitténs utskick ledde till ett ökat antal partiaktiviteter över hela Sverige. Aktivitetskommittén bidrog i högsta grad till att skola Moderatkvinnor ute i landet.

Ingegerd talade ofta om Aktivitetskommittén. Jag tror hon tyckte att arbetet i den hade varit både roligt och värdefullt. Hon ville gärna att "kommitténs historia" skulle skrivas och hon hade nog gärna gjort det tillsammans med Britt-Marie Bingström-Forslund, "Bingis". Ingegerd hade säkert varit mycket glad om hon läst vad "Bingis" skrivit i denna bok.

Ingegerd var nog intresserad av det mesta och kunnig på de flesta områden. Hennes kompetens var enorm och inte enbart när det gällde familje- och skattepolitiken. Hennes engagemang för att övertyga om ett rättvist barnomsorgsstöd, en rättvis värdering av arbetet i hemmet och en rättvis familjebeskattnings där familjen skall betala skatt efter bärkraft var intensivt. Hennes kunnskap i ekonomiska frågor och hennes strävan att få en helhetssyn vid ekonomiska beslut som rörde sjukvård, familjer, barnomsorg, bostäder osv. imponerade på alla oavsett politisk hemvist.

Och visst var Ingegerd uthållig, ja energisk, envis och outtröttlig. Men det måste man vara i politiken. Kännetecknande för Ingegerd var uthålligheten i kombination med en charmig älskvärdhet som inte lämnade någon oberörd. Och förstås intelligensen och kompetensen. Jag vet inte hur många gånger jag hörde henne – ofta vid ett sent kvällssammanträde – säga:

Valrörelsen 1988. Fr.v. Ingegerd Troedsson, Beatrice Ask, Ann Cathrine Haglund.
PRIVAT BILD

”Jag ska räkna lite på det.” Och tidigt morgonen därefter kom hon med nya beräkningar.

Till detta skall läggas att Ingegerd hade en stor familj med fem barn. Hon och maken Tryggve hade en gård, ett stort hem med allt vad det innebar. Ingegerd var mycket engagerad i sin familj och sitt hem och hon berättade gärna hur hon bakade, tapetserade och målade.

Att MKF 1986 skulle föreslå Ingegerd till ny partiledare efter Ulf Adelsohn var för oss självklart. Ingegerd ställde upp på detta och vi drev kampanj för henne. Hon var en uppskattad och ofta anlita talare i hela Sverige och skrev många tidningsartiklar. Hon var mycket omtyckt och respekterad och hade starkt stöd i hela partiet men till sist uppfattade hon att Carl Bildt hade ett ännu större stöd och hon avstod från sin kandidatur för att inte förorsaka stridigheter på partistämman. Kanske en bidragande orsak var att Ingegerd inte var van att

förlora och inte ville utsätta sig för risken. Hon blev andre vice partiordförande.

Efter partiledarvalet sa Carl Bildt till mig att det hade varit "närmast tjänstefel" om vi inte drivit Ingegerds namn. Det kändes bra att det inte fanns något agg från hans sida.

Ingegerds älskvärdhet och mentala styrka sattes på prov vid ett talmansbesök i Paris. Jag hade glädjen att få delta som parlamentariker tillsammans med Georg Andersson från Socialdemokraterna. Tyvärr var det stora demonstrationer i Paris om jordbrukspolitiken, vilket kraftigt påverkade besöksprogrammet. På kvällen skulle vi besöka Operan och därefter en restaurang. Vi kom dock aldrig dit. Vi gjorde en dramatisk bilfärd men några kvarter från Operan var det stopp. Det sköts till och med skarpt på gatorna. Inte på oss förstås men polisen sa att vi inte kunde fortsätta. Vi togs till en annan restaurang och dit skulle en person komma för att vara vår värd. Denne kom efter att vi fått vänta en bra stund, något salongsberusad efter ett firande i Senaten. Under middagen, en god middag med gott vin, tilltog berusningen. Ingegerd var ju en mycket stilig kvinna. Den franske värden utbrast gång på gång till Ingegerd: "Je vous aime, Madame". Ingegerd tackade varje gång artigt – till synes helt oberörd, samlad och älskvärd. Jag klarade dock inte av den absurda situationen utan brast till sist ut i gapskratt och lämnade bordet.

Ingegerd rapporterade tydligen aldrig hur middagen förlopt. När jag cirka ett år senare berättade det hela för den svenske ambassadören i Paris hade han ingen kännedom om hur vår middag varit.

Jag hade glädjen att få efterträda Ingegerd som ordförande i styrelsen för Stiftelsen Konung Gustaf V:s Jubileumsfond, en av Radiumhemmets cancerforskningsfonder. Typiskt för Ingegerd var att hon överlämnade viktiga dokument i god ordning till mig när hon slutade.

Under Ingegerds ordförandetid var det intensiva diskussioner om bildandet av Stiftelsen Cancercentrum Karolinska (CCK, bildad 1994). Dess uppgift är att främja en fördjupad cancerforskning synonym med translationell cancerforskning. För ändamålet skulle stiftelsen uppföra och förvalta en byggnad för cancerforskning i nära anslutning till Radiumhemmet. Radiumhemmets forskningsfonder bidrog med stora belopp. Ingegerd tog det avgörande beslutet vid CCK:s tillkomst – utan hennes beslutskraft hade kanske CCK aldrig kommit till. Hon blev också CCK:s första ordförande.

Ingegerd hade engagerat sig djupt för Jubileumsfonden, ett engagemang som fortsatte ända till hennes bortgång. Hennes önskan var att sörjande skulle ge pengar till fonden i stället för blommor.

Ingegerd var en stor personlighet och en betydande politiker. Det jag minns bäst var hennes varma leende, hennes glada älskvärdhet och intresse för allt som rörde sig i samhället. För oss moderata kvinnor var hon en viktig förebild som alltid visade oss ett levande och positivt engagemang.

ANN-CATHRINE HAGLUND

Fil.mag., språklärare. Riksdagsledamot Örebro län 1979–1993.

Ordförande Moderata Kvinnoförbundet 1981–1990.

Landshövding i Malmöhus län 1993–1996, i Uppsala län 1997–2002.

Honorärkonsul för Republiken Polen 2005–2010.

Ordförande Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia

MED GREP OCH PENNA

Hanna Broberg

Det var en tid då det europeiska samarbetet ofta manifesterades med ett samlingsfoto efter de stora ministermötena, skämtsamt kallat familjefotot. Och där fanns det bara en färgklick. Det var Margret Thatcher i vackra färgstarka dräkter, som visade oss yngre, politiskt aktiva kvinnor att det var möjligt att bli ledare, även som kvinna. Så sent som i mitten på 1980-talet, två eller tre generationer efter de stora landvinningarna om rösträtt, var kvinnor som ledare fortfarande unika och undantag.

Vi städade förrådet på den borgerliga studentföreningen Heimdal och där, långt in bland gamla färgbyttor och studiematerial, hittade vi en valaffisch för Moderata Samlingspartiet. Det var en lokal affisch och på bilden står Ingegerd Troedsson i en fritidsdress, med en grep i handen, en bit ut på en åker, stilig, leende och med pärlhalsbandet runt halsen. Någon i soffan muttrade lite hånfullt att det var pressveck på fritidsdressen. Ja, kanske var den snabbt inhandlad mellan ett par möten, på väg till fotograferingen. Men ingen kan säga annat än att hon på den bilden gav väljarna en helt korrekt innehållsdeklaration. Hon var jordnära, med bred och djup förankring i sin bygd, engagerad i de lokala frågorna och med ett stort socialt nätverk. Och hon var en stark, etablerad och medveten ledare.

Jag lärde känna Ingegerd i Moderata Samlingspartiet då jag var ny i Uppsala, vice ordförande på studentkåren och började engagera mig på olika sätt i politiken. Hon kom ihåg personer

Inget arbete var henne främmande. PRIVAT BILD

hon mött och hon knöt kontakt. Hon hade nått en nivå där hon inte längre var ifrågasatt, en naturlig politisk auktoritet, efter ett långt och strävsamt politiskt arbete. Bara något år tidigare hade hon kandiderat som partiledare och efterträdare till Ulf Adelson, men det blev Carl Bildt. Jag minns från länsförbundet och MUF i Värmland, där jag var ombudsman då, att hon hade ett starkt stöd och uppfattades som klok.

Hon hade då drygt trettio års politiskt engagemang bakom sig och hade egen erfarenhet av att sammanhållningen och stödet kvinnor emellan i politiken varit och fortfarande var viktigt. Och hon valde att stödja och uppmuntra mig och andra yngre kvinnor som var i början av vårt engagemang.

En kväll satt jag på en middag i Uppsala, ett studentsammanhang, och jag hade Tryggve till bordet. Han berättade om Ingegerds slit, de sena kvällarna, om bilfärder ut på slingriga och isiga vintervägar för att tala på föreningsmöten. Han beskrev hur han stöttat hennes engagemang och hur de hjälpts

åt med det mesta för att få ekvationen familj, jobb och politik att gå ihop. Och han gav också ett viktigt råd för att överleva det ständiga kaffedrickandet – en droppe grädde som spjälkar garvsyran i kaffet.

I politiken är processen att forma idéer, vinna förtroende och genomföra politik ett hantverk och en konst som kräver övning. Den politiska miljön i Uppsala, med studentföreningar och olika politiska möten, var ett växthus för oss som ville tänka, skriva och delta i idédebatten. Och Ingegerd var en förebild även i detta. Hon hade en stark övertygelse och grundvärden som genomsyrade hennes politiska tankar och argumentation. Men hon bidrog också aktivt med att leta material, påvisa samband, söka ny kunskap, följa forskning. Och hon hade en enorm förmåga att följa debatter, en omvärldsbevakning som få klarade så väl i en tid långt före twitter, sökmotorer och dagens tillgängliga nyhetsflöden via nätet.

Att vara en förebild kan ju vara att bara genom sin blotta existens utgöra ett stöd för andra kvinnor i politiken. Fotot där på väggen i mitt arbetsrum på Moderata Kvinnoförbundet, med Ingegerd i talmansstolen och den stora klubban i ett fast grepp, den bilden påminde om att det var möjligt. Men hon var också generös med sitt intresse, stöd och feedback.

Debatten var en annan än idag, det fanns tydligare ideologiska skiljelinjer, det stod och vägde i synen på olika valfrihetsfrågor där vi idag tar mycket för givet. Debatten om familjen färgades fortfarande av de rödaste debattörernas bild av familjen som ett hot mot den kollektiva solidariteteten. På Timbro hade man börjat knyta an till de amerikanska forskare som stod för den politiska rörelse som kom att kallas Gemenskaperna. Andra borgerliga och moderata grupperingar var mer fokuserade på ekonomisk debatt och de mjuka frågorna uppfattades inte som de stora utmaningarna så som vi idag diskuterar vården, äldreomsorgen och skolan. Jag skrev en artikel i

UNT som just handlade om familjens roll, om hur vi växer och formas som individer i den gemenskapen, om behovet av en sådan trygghet och att politiken måste stödja familjernas möjlighet att vara en grundläggande bas i ett väl fungerande samhälle. Då kom det ett uppmuntrande och resonerande brev, handskrivet och avsänt från Grillby.

Och det har kommit samtal, julkhälsningar, kandidatstöd, brev och böcker. En kall januaridag ringde ett postbud på dörren och lämnade över ett stort, lätt och mjukt paket. I paketet låg en stor solgul badhanduk med hälsning och gratulationer från Ingegerd och Tryggve. Det var den praktiska och jordnära Ingegerd som visste vad som var en användbar present till den lille nyfödde.

Som gåva från Moderata Länsförbundet i Uppsala fick Ingegerd ett stipendium i sitt namn i samband med sin 65-årsdag. Vi är många yngre moderata kvinnor som fått detta stipendium som uppmuntran för vårt skrivande, debatter och politiska engagemang. Vi som fått den uppmuntran ser nog i alla våra politiska roller – som samhällsdebattörer, riksdagsledamöter och kommunalråd – att mycket har förändrats, att förutsättningarna för kvinnor i politiken är fantastiskt mycket bättre idag. Men nätverk, sammanhållning och uppmuntran är fortfarande betydelsefullt. Och Ingegerd som förebild har haft stor betydelse för många av oss, både på ett generellt och på ett personligt plan. Hon trampade upp stigar och formade genom sitt eget politiska ledarskap en del av de betydligt bättre förutsättningar som vi har idag. Hon var en av de politiker som lade grunden för kvinnors roll och politiska engagemang idag.

Med pennan och det nyfikna, analyserande kunskapsökandet bidrog hon också starkt till idéutvecklingen och den kraft som debatten mot det socialistiska problemformuleringsprivilegiet då verkligen behövde. Och hennes jordnära, lokala, personliga och sociala ledarskap var en slags kom-

passernas kompass som jag fortfarande bär med mig som en måttstock och inspiration.

HANNA BROBERG

Tidigare bl. a. förbundssekreterare i Moderatkvinnorna, landstingspolitiker i Uppsala och kommunpolitiker i Stockholm. Hon var första mottagaren av Ingegerd Troedssons stipendium. Hanna arbetar nu som chefsstrateg på Akademikerförbundet SSR.

INGEGERD TROEDSSON –
MINNEN FRÅN UPPSALAS HORISONT

Lennart Hedquist

Det var hösten 1964 jag hade den första kontakten med Ingegerd. Jag var då vice ordf. i Föreningen Heimdal och programansvarig. Varje lördag hade vi ett "lördagskaffe" med aktuella talare, som belyste framtida utvecklingslinjer. Ingegerd Troedsson hade hösten 1962 i en debattbok via HUF (Högerns Ungdomsförbund) gjort sin debut som samhällsdebattör genom ett mycket genomtänkt avsnitt i skriften "Hög tid för ny familjepolitik". Ingegerd ställde välvilligt upp som talare vid kaffet lördagen den 14 nov 1964 med den rubrik hon själv valt "Familjen – en vardagsvara?" och vi alla noterade då att här var en kvinna som kommer att utmärka sig och slåss för sina idéer.

Så började ett samarbete där jag genom åren kom att ha kontinuerlig kontakt med Ingegerd; oavsett om det gällde synpunkter på partiets skattepolitik, uppläggning av moderaternas valrörelse i Uppsala län, kommunalpolitiska ställningstaganden eller inte minst familjepolitik. Genomgående var hur aktiv och engagerad Ingegerd var, oberoende av vad det gällde. Hon var en person som gärna in i minsta detalj satte sig in i de frågor hon mötte och var intresserad av. På det sättet var hon i de debatter hon deltog i nästan alltid den mest pålästa. Och hennes inlägg i lokalpressens debattsidor (och de blev många genom åren) präglades av såväl detaljkunskap som oväntade uppslag utifrån hennes värderingar av hur samhället borde se ut och utvecklas.

Tillbaka till familjepolitiken – Ingegerds debut och påtagligaste intresseområde. I debattskriften från 1962 formulerade Ingegerd några grundsatser som hon sedan kom att hålla fast vid i hela sitt liv. ”För att en målsättning skall kunna accepteras måste den hållas fri från alla förutfattade frihetsbegrepp. Det enda mål som från dessa utgångspunkter kan accepteras är detta: *Största möjliga rätt för ett par makar att på samhällelig neutral grund själva avgöra hur de vill forma sitt familjeliv utifrån sitt gemensamma ansvar för barnen.*” (sid. 27 i skriften *Hög tid för ny familjepolitik.*)

För Ingegerd var dessa meningar så viktiga att när hon upplevde eller tolkade sitt gamla partis förnyade familjepolitik på senare år var hon hösten 2006 t.o.m. beredd att ompröva sitt medlemskap. Värderingen måste leda till konkreta ställningstaganden i praktisk politik nu som då enligt Ingegerd.

Ingegerds lokala politiska engagemang i Uppsala län ledde till nämnduppdrag i Enköpings kommun och i landstinget. Utifrån hennes intressen var det naturligt att det blev inom det sociala verksamhetsfältet. Självfallet blev det lokala uppdrag inom partiföreningen men också inom länsförbundet. Från sin utsiktspunkt i Grillby i Norra Trögd blev Ingegerd välkänd i lokalpressen genom sina insiktsfulla debattartiklar.

I länsförbundet, där hon valdes till vice ordförande 1968, var hon i förbundsstyrelsen pådrivande för att förnya parti-ledningen och stödde länsförbundets initiativ hösten 1970 att som första länsförbund begära den extra partistämman som valde Gösta Bohman till partiordförande.

Tveklöst var det familjepolitiken och skattefrågorna som var Ingegerds specialintressen även i diskussionerna i länsförbundet. Hon hade mycket genomtänkta idéer och konkreta förslag med familjeekonomiska kalkyler och eftersom jag då var ansvarig för barnomsorgsutbyggnaden i Uppsala kommun var det alltid intressant att utbyta uppslag med henne. När vi

Ingegerd presenterade "Den kommenderade familjen" i Enköping. Här omgiven av dåvarande kommunalrådet i Enköping Fredrik Ahlstedt och ordförande för Enköpingsmoderaterna Anna Wiklund (1999) Anna blev senare en av Ingegerds stipendiater. PRIVAT BILD

i Uppsala lanserade den modell där man kunde få vara kommunal dagbarnvårdare för eget barn tyckte Ingegerd att det stämde bra med hennes syn på hur kommunal barnomsorg på lika villkor kunde utformas även för familjer där man valt omsorgen i det egna hemmet. För Ingegerd var det dessutom viktigt att skattepolitiken samspelade med familjepolitiken så att man inte ensidigt gynnade den offentliga barnomsorgen. Den "arbetslinje" som även påverkade familjepolitiken och som senare blev ett av partiets framgångsrecept i valrörelsen 2006 var Ingegerd skeptisk till redan i början av 1970-talet. Hon försökte på olika sätt framföra sina åsikter i denna del till många av oss genom noggranna uträkningar av hur olika modeller slår i verkligheten.

Det var nog allmänt förutspått att Ingegerd Troedsson skulle bli den person som skulle efterträda Blenda Ljungberg

vid valet 1973 som länets moderata riksdagsledamot. (Partiet hade vid den tiden endast en riksdagsledamot från Uppsala län.) Genom att aktivt delta i den politiska debatten såväl på rikspanet som lokalt var hon den som var mest känd bland partimedlemmarna, vilket också tydligt kom till uttryck i resultatet i medlemmarnas provval till länets riksdagslista. Ingegerd utmanades dock av oss yngre i partiet som lanserade den unge docenten i finansrätt Anders Hagstedt som mest lämpad att företräda partiet, inte minst genom sin bakgrund och framtoning i länets universitetskretsar och bland unga väljare. I länsförbundsstyrelsen fanns olika reaktioner på ett förslag om två listor med lite olika profil. I det läget framförde den avgående och mångåriga riksdagsledamoten Blenda Ljungberg ett förslag om två identiska listor där det enda som skulle skilja var första och andra namnen där Ingegerd och Anders skulle stå på båda men toppa var sin lista.

Förslaget bifölls och det skulle alltså bli ett rent personval om vem som skulle få länets moderata mandat. Ingegerd uppfattade nog med viss rätta det som ett påtagligt hot mot sina chanser att nå riksdagen 1973. Hon bodde i Grillby medan Hagstedt hade sin förankring i det befolkningsmässigt dominerande Uppsala stad. Utmaningen som de två listorna innebar aktiverade dock Ingegerd än mer i länets valrörelse. Det blev en för partiet bra lokal valrörelse, där båda kandidaterna fick utrymme. Resultatet blev sammantaget en mycket knapp seger för Troedssonlistan som fick en kraftig övervikt från landsbygden men också ett bra resultat även i Uppsala där Hagstedt dock fick klart flest röster. Uppläggningsen av personvalet blev att partiet gjorde ett bra resultat i riksdagsvalet.

Så kunde Ingegerd äntligen hösten 1973 börja sin framgångsrika karriär i riksdagen. Och som toppnamn från Uppsala var hon därefter aldrig ifrågasatt inte heller sedan länet fick utökad moderat representation i riksdagen.

Ingegerd och Elisabeth Svantesson, en av Ingegerds stipendiater. Elisabeth utnämndes år 2013 till arbetsmarknadsminister. PRIVAT BILD

Ingegerds karriär i riksdagen kom 1991 att krönas med att hon valdes till landets första kvinnliga talman. Andra beskriver hennes insatser som talman, som vice talman och som vice partiordförande dessförinnan. Låt mig bara bekräfta att hon som ledande rikspolitiker och senare talman fortsatt satte stort värde på att särskilt följa sitt Uppsala läns utveckling och oss som var kommunala företrädare. Och inte minst ville hon ha nära kontakt med sina väljare i länet. Ingegerd var alltid noga med att besvara brev eller låta uppslag gå till sina kollegor från länet.

Ingegerd valde att lämna riksdagen och därmed talmansuppdraget 1994 ungefär samtidigt som hon fyllde 65 år. I samband därmed valde vi i moderata länsförbundet att hedra henne genom inrättande av ett särskilt hedersstipendium som skulle bära hennes namn. Stipendiet skulle gå till en yngre moderat kvinna i länet som genom opinionsbildning och de-

Ingegerd och Tryggve med barnbarn. PRIVAT BILD

batt i media bidragit till moderat idéutveckling. Det visade sig vara ett lyckosamt initiativ då man noterar att de första årens stipendiater bär namn som Hanna Broberg (nu chefsstrateg i Akademikerförbundet SSR), Tove Lifvendal (nu SvD:s politiska chefredaktör), Maria Rankka (nu vd i Stockholms handelskammare), Elisabeth Svantesson (nu statsråd för arbetsmarknadsfrågor), Ulrika Karlsson (riksdagsledamot), Anna Wiklund (kommunstyrelseordf. i Enköping) och Jessika Wilhelmsson (riksdagsledamot), kvinnor som samtliga även senare utmärkt sig och visat sig värdiga utmärkelsen från Uppsala Länsförbund att gå i Ingegerd Troedssons fotspår.

Mitt eget samarbete med Ingegerd fortsatte även efter hennes avgång ur riksdagen. Ingegerd kom att som pensionär bl.a. engagera sig mycket i hembygds- och släktforskning. Hon såg där den stora betydelse den svenska folkbokföringen har för vårt kulturarv. Det förelåg dock allvarliga försök att försvåra för bl.a. släkt- och hembygdsforskning i någon slags bespa-

ringsiver. Det första attentatet var ett statligt utredningsförslag att ändra folkbokföringen så att enbart fastighet och kommun skulle anges i denna, d.v.s. att församling/tidigare socken skulle tas bort. Detta förslag väckte ett ramaskri hos inte minst släktforskare. Dåvarande regeringen ändrade sig då och lät mellanledet, församling, finnas kvar.

När sedan Svenska Kyrkan började sammanlägga församlingar till större enheter, inte minst på landsbygden, blev effekten ånyo att många gamla sockennamn skulle komma att utmönstras ur medvetandet. Dessutom skulle då besluten om detta inte tas av staten. I skatteutskottet där jag var verksam utarbetade vi då en remisshandling ut till alla myndigheter och intressenter till folkbokföringen med förslag om att församling skulle ersättas med de gamla sockennamnen och med en återgång till de gamla sockengränserna. Genom att dessa är låsta hos lantmäteriverket skulle en sådan reform rädda kulturarvet i folkbokföringen. Remissomgångens utfall blev mycket gynnsamt och jag kunde då berätta för Ingegerd att riksdagen genom skatteutskottet i ett tillkännagivande till regeringen begärde ett färdigt utredningsförslag som skulle kunna tillgodose hennes synpunkter.

Märkligt nog dröjde sedan alliansregeringen med att tillsätta utredningen. När det till sist blev gjort och en utredning i SOU presenterats 2010 med ett någorlunda godtagbart resultat inträffade det att regeringen höll på att gå fel och trots utredningen återvända till det gamla ursprungsförslaget att helt ta bort "mellanledet" i folkbokföringen, d.v.s. att bl.a. låta sockennamnen försvinna. Efter tydliga reaktioner bl.a. från "Kultursverige" där regeringen tog till sig argumenten blev det till sist så att folkbokföringen ska behålla våra gamla sockennamn där det är möjligt. Reträtten kom att inträffa ungefär samtidigt med att några berörda träffades på Ingegerds begravning. Ingegerd hade med säkerhet uppskattat den gesten

för sitt arbete och intresse för den kulturskatt vår gamla folkbokföring är för inte minst alla som vill söka sina rötter och se gamla sockennamn leva vidare.

INGEGERD TROEDSSON –
NÅGRA MINNESBILDER

Hans Alsén

Mina första möten med Ingegerd Troedsson skedde via Upsala Nya Tidning där hon fick sina debattartiklar publicerade. De handlade oftast om skatter och sociala frågor, med tyngdpunkt i familjepolitiken. Det började vid tidigt sextital och jag upplevde henne som en ytterst konservativ person. Från mina ungdomsår i politiken fanns kvar en benägenhet att se en person med konservativa värderingar som mindre sympatisk som människa. Det gällde i betydande grad min syn på Ingegerd Troedsson. Hon, och flera med henne, kom så småningom glädjande nog att lära mig bättre.

Valrörelsen 1973

När jag lämnade kommunalpolitiken och inför 1973 års val fick ge mig in i den rikspolitiska hetluften på allvar, blev det förstås en hel del offentliga debatter med politiska motståndare. En sådan debatt har jag särskilt i minnet. Det var just med Ingegerd Troedsson. Slaget stod på Östgöta nation i Uppsala. Speciellt oturligt för mig var att samma kväll medverkade ett av de socialdemokratiska statsråden på ett internt möte i Uppsala och samlade förstås en hel del av mina partivänner. Nationslokalen var därför till övervägande antal fylld av Ingegerd Troedssons sympatisörer. Hennes inlägg möttes av stormande applåder och jag kände, när jag försökte bemöta henne,

LENNART HEDQUIST

Ordförande i Moderata Länsförbundet i Uppsala län 1991–1998,
Fv. riksdagsledamot och då bl.a. ordf. i riksdagens skatteutskott

en kompakt mur av ilsket blickande människor i församlingen. Det bidrog inte till min framgång mot en i flertalet frågor betydligt mer påläst än jag, så slokörad skakade jag efter debatten hand med min motståndare, som även i fysisk mening var huvudet högre än mig. Men då hände något som fick mina gamla värderingar om att konservativa människor också är mindre sympatiska sin första törn! Ingegerd Troedsson sade nämligen: ”Det är inte alltid den som får de största bifallen som gjort den bästa insatsen.” På hemvägen hade jag fått något att tänka på!

Någon vecka senare kom vi två att åter få drabba samman i ett meningsutbyte. Det skedde under helt andra former, nämligen på ett torgmöte i Enköping. Mötet hade kommit till stånd ganska så improviserat och tydligen hade kunskapen om det samma i högre grad nått ut till mina partivänner än till Ingegerds så ”de mina” var i en klar majoritet, vilket avspeglade sig i bifallet på inläggen. När mötet avblästes och skarorna skingrades kände jag anledning att påminna min motståndare om hennes trösterika ord till mig efter vår drabbning på Östgöta nation. Vi kunde skratta båda och jag kände en medmänsklig värme mitt i valrörelsestriden.

I riksdagen

Vi kom båda in i riksdagen valda i Uppsala läns valkrets. Det gjorde att vi vid några tillfällen fick anledning att överlägga om vissa specifika länsfrågor. Vid sådana tillfällen skjuts ju direkt partipolitiska ståndpunkter åt sidan och man finner gemensamma lösningar. Det kändes bra att få bekräftat det medmänskliga i det politiska värvet.

Valet 1976 förde de borgerliga partierna till regeringsmakten. Ingegerd Troedsson blev biträdande socialminister med ansvar för hälso- och sjukvård. Det kom att medföra en del

Valtal i Enköping. PRIVAT BILD

meningsutbyten oss emellan i riksdagens plenisal. Den mest kontroversiella frågan kom att gälla byggandet av en ny kvinno- och kvinnoklinik vid Akademiska sjukhuset i Uppsala. Anledningen till att ärendet blev en riksdagsfråga var att sjukhuset vid den här tiden var ett statligt undervisningssjukhus med ett statligt och landstingskommunalt gemensamt ansvar för investeringar i verksamheten.

Kvinnokliniken var i mindre gott skick och redan på sextio-talet var byggplanerna aktuella. Landstinget hade för sin del sagt ja till bygget. Regeringen tvekade och vid flera tillfällen under 1978 pressade jag det ansvariga statsrådet genom interpellationer och enkla frågor. Ingegerd var illa berörd och medgav vid ett tillfälle att hon för sin del gärna ville få ge ett positivt besked. Vid våra kontakter efter debatterna klargjorde hon sin inställning ännu tydligare och min kommentar var vid något tillfälle: ”Fattas bara; du om någon borde förstå hur viktigt det är att kvinnor får föda under bästa möjliga förhållanden.” Hon hade fött sex barn!

Hennes efterträdare som ansvariga för sjukvårdsfrågorna

fick jag tyvärr också anledning att besvara med debatter i kammaren. Det blev ju flera regeringsskiften fram till 1982 då jag lämnade riksdagen. Och först 1986 var den nybyggda kvinno-kliniken färdig för invigning.

Åren 1979–1982 fick jag tillfälle att följa Ingegerd Troedssons insatser som förste vice talman. Hon gjorde ett strongly intryck när hon med oväld svingade talmansklubban. Det kändes alltid lugnt och tryggt i kammaren när hon fanns på podiet. Hon gjorde sig väl förberedd för ansvaret som riksdagens första kvinnliga talman.

Hedersupplänningar

Sedan 1991 har länsstyrelsen i Uppsala län genom beslut av landshövdingen utsett Årets Hedersupplänning. Personen ifråga ska ha gjort insatser som i någon form gagnat länet. För egen del hedrades jag med denna utmärkelse år 1992. Några år senare blev det de båda tidigare talmännen Ingegerd Troedsson och Birgitta Dahl. Det är remarkabelt att riksdagens två hittillsvarande kvinnliga talmän kommer från Uppsala län! Det finns också i sammanhanget för en infödd upplänning goda skäl att notera att även Anna Lindh var uppländska och t.o.m. uppvuxen i den socken där Ingegerd hade sin hemort.

När beslut fattats om Årets Hedersupplänning bjuder landshövdingen samtliga tidigare med respektive på middag på Uppsala slott. Det brukar vara en trivsamt samvaro med tillfälle till ”småprat” vid kaffet. Vid några tillfällen har jag haft förmånen att samtala med Ingegerd och vi har haft anledning att påminna oss en del av våra tidigare bataljer. Samtidigt har det varit lätt att konstatera att olika värderingar i politiska frågor inte lägger hinder i vägen för att kunna känna personlig sympati för varandra.

Vid sammankomsten 1996 tog hon mig avsidet och sade sig vilja berätta för mig om ett beslut hon nyligen tagit som gett henne en hel del vända. Hon konstaterade sedan att den borgerliga regeringen med Reinfeldt i spetsen förde en politik som hon inte kunde förlika sig med, varför hon lämnat Moderaterna. Det var modigt och rakryggt var min kommentar.

Den sista kontakten med henne fick jag då hon i ett vänligt brev tackade mig för att jag i den bok jag skrivit, och en vänlig uppsalaförläggare vågat utge, berättat om några av hennes gamla vänner. Det gällde särskilt Blenda Ljungberg – moderat riksdagsledamot och landets första kvinnliga stadsfullmäktigeordförande. Omtanken och vänligheten från Ingegerd Troedssons sida värmdes verkligen och jag fick bekräftat att hon var en omtänksam och medkännande person.

HANS ALSÉN

Typograf – handsättare, SAP-medlem sedan 1942.

Facklig och politisk ombudsman.

Kommunalråd, statssekreterare, riksdagsman och landshövding i Uppsala län.

Ordförande i styrelsen för bl. a. KE, Folksam och HSB.

MED FAMILJEN I CENTRUM

Bo Lundgren

Jag mötte Ingegerd Troedsson första gången som nybliven MUF-ordförande i Kristianstad i slutet av 1960-talet. Kvinnoföreningen hade bjudit in till ett möte för att diskutera skatter och familjepolitik. Ingegerd inledde med ett faktaspäckat och samtidigt ideologiskt tal som det tog lite tid att smälta. Hennes argument för att öka människors frihet genom lägre skatter och en beskattning av inkomster som tog hänsyn till försörjningsbördorna var inspirerande.

Jag var själv intresserad av skattefrågor av två skäl. I första hand eftersom skatteuttagets storlek avspeglar den offentliga sektorns storlek och därmed det utrymme hushållen har för att kunna välja annat än det politiker i stat och kommun erbjuder. Dessutom påverkar skattesystemet som sådant hur Sveriges ekonomi utvecklas.

När jag 1975 fick tjänstgöra som ersättare i riksdagen hade jag turen att få placering i skatteutskottet som suppleant. Där fortsatte jag på eget mandat efter det borgerliga segervalet året därpå. Det dröjde dock flera år innan Ingegerd och jag kom att arbeta tillsammans för att försöka förverkliga idéerna om skatt efter bärkraft. När hon 1976 blev sjukvårdsminister i trepartiregeringen gick naturligt nog hennes tid huvudsakligen åt till dessa frågor.

Väl tillbaka i riksdagen fick hon åter tid att ägna sig åt familjepolitik och skattefrågor och i början av 1980-talet började hon och jag diskutera hur vi skulle kunna konkretisera den moderata synen på beskattningen av barnfamiljer. Ambitio-

Med barnen i blåbärsskogen. PRIVAT BILD

nen var att förändra inkomstbeskattningen så att den blev lägre i förhållande till hur många som en inkomst skulle försörja. Fram till mitten av 1940-talet hade det funnits ett barnavdrag. Det ansågs emellertid vara fördelningspolitiskt orättfärdigt eftersom ett avdrag blev mera värt ju högre inkomst och därmed marginalsatt familjen hade. Avdraget ersattes därför av ett bidrag.

Nu var ju tanken med avdrag att undanta från beskattning ett belopp som skulle motsvara de normala kostnaderna för barn och sedan beskatta återstoden fullt ut. Det är enligt min uppfattning inte alls fördelningsmässigt fel utan det rätta sättet att ta hänsyn till försörjningsbördorna. Dessutom är det ju så att det allmänna barnbidrag som ersatte barnavdraget 1948 är mer värt för en familj med hög marginalsatt, som ju hade behövt ta i anspråk en större del av inkomsten för att få ett netto efter skatt som hade motsvarat bidraget.

Ingegerd och jag började tillsammans med Göran Lenn-

marker på partikansliet diskutera hur vi skulle kunna ersätta fortsatta höjningar av bidraget med ett kompletterande skatteavdrag. I det debattklimat som rådde insåg vi att det var politiskt omöjligt att åtminstone inledningsvis ersätta barnbidraget med ett avdrag – även om det hade varit rätt i sak.

Till slut kom vi fram till ett förslag om ett extra grundavdrag på 10 000 kronor för varje barn. Avdraget skulle bara göras vid den proportionella kommunala beskattningen för att krontalseffekten i princip skulle bli lika stor oavsett inkomst. Vid en kommunalskatt på 30 procent skulle skatten bli 3 000 kronor mindre. För de få som inte hade tillräckligt stor beskattningsbar inkomst för att göra avdraget fullt ut skulle resterande belopp betalas ut.

Förslaget finansierades genom en liten sänkning av det generella grundavdraget. Det innebar att ett fåtal som inte hade barn och hade så låg inkomst att man ändå behövde kompletterande bidrag kunde få en begränsad skattehöjning. Denna effekt, som kom att påverka valrörelsen 1985, var väl känd och diskuterad i riksdagsgruppens förtroenderåd som beslöt att ta in förslaget om grundavdrag för barn i den moderata partimotionen om skatter 1984.

När förslaget presenterades vid den traditionella presskonferensen väckte det stor uppmärksamhet i media. Intervjuerna och kommentarerna var många, inte minst eftersom det fanns en debatt om barnfamiljers dåliga ekonomi. Aftonbladet publicerade dagen efter presskonferensen resultatet på en fråga om hur man såg på förslaget om skatteminskning istället för bidragshöjning för barnfamiljer – alla tillfrågade svarade att de föredrog lägre skatt!

Debatten efter presentationen av partimotionen blev intensiv och pressade den socialdemokratiska regeringen till att inbjuda till överläggningar om barnfamiljernas ekonomiska situation. Inledningsvis föreföll dåvarande socialministern

Ingegerd spelade alltid julsånger på julafton innan tomten kom. PRIVAT BILD

Sten Andersson vara öppen för att i vart fall delvis genomföra någon åtgärd som innebar lägre skatt, men han backade helt när mittenpartierna föredrog höjda barnbidrag. Resultatet blev alltså förbättringar av barnfamiljernas ekonomi men inte genom lägre skatt utan genom fortsatta bidragshöjningar.

Förslaget om grundavdrag för barn fanns kvar i moderata partimotioner fram till 2003 även om finansieringen genom sänkt allmänt grundavdrag släpptes efter valrörelsen 1985. Trots att jag och andra varnade för att påstå att vår skattepolitik innebar sänkt skatt för alla blev det valbudskapet då. Visserligen var det mycket få som skulle fått högre inkomstskatt och många av dem skulle kompenseras genom andra skatteförslag, men faktum kvarstod – alla fick inte sänkt skatt.

Några få dagar före valet exploderade frågan genom en undersökning som presenterades i Ekot. Inte bara socialdemokraterna följde upp. Bengt Westerberg hängde på och drev bland annat frågan i slutdebatten i SVT trots att Folkpartiets

egen skattepolitik ledde till att de flesta fick höjd skatt. Det hela satte naturligtvis ned humöret på moderata valarbetare och minskade trovärdigheten för den moderata politiken. Den viktigaste lärdomen är förstås att alltid ge väljarna – och media – korrekta besked.

Redan i partiets skattemotion 1986 lades finansieringen av barnavdraget om så att vår politik faktiskt innebar att alla fick sänkt skatt. Själva grundidén – en inkomstbeskattning som tog hänsyn till försörjningsbördan – levde kvar ända till den omstöpning av politiken som följde med de Nya Moderaterna. För Ingegerd blev denna förändring uppenbarligen en stor besvikelse, som bidrog till att hon kom att fjärma sig från partiet.

I många andra frågor kom Ingegerd och jag att samarbeta under åren. En handlade om hur stödet till barnomsorg skulle utformas för att vara rättvist oavsett hur man ville ordna omsorgen. En annan gällde skattereduktion för hushållsnära tjänster som nu sent omsider kommit att bli verklighet – och en succé.

För mig var Ingegerd en förebild som stark och engagerad kämpa för den enskilda människans rätt och möjligheter.

BO LUNDGREN

Riksdagsledamot 1975–2004, statsråd 1991–94, partiledare 1999–2003.

Vice ordförande i Europeiska Folkpartiet 2001–2003.

Riksgäldsdirektör 2004–2013.

OMUTLIGHET SOM KRAFTKÄLLA

Anita Bråkenhielm

Den första gången jag träffade Ingegerd Troedsson måste ha varit någon gång i mitten av sjuttioalet. Jag var alldeles ny i politiken, men Moderata Kvinnoförbundet i mitt hemlän hade tagit mig med på en kvinnoförbundskonferens i Göteborg. Jag har dunkla minnen av konferensen. Men minns att ett antal journalister häckade där, som jag så småningom förstod inte av något allvarligt intresse av Kvinnoförbundets budskap, utan för att förbundets ordförande Britt Mogård av någon anledning ansågs ifrågasatt och de hoppades väl på någon sensation med avgång eller något sådant.

Fram på kvällen kom ett par av journalisterna fram till mig och en av förbundets sekreterare och ville bjuda oss på middag och ”prata vidare”. Jag sa till dem att jag inte kunde eller visste mycket utan hänvisade dem att i stället bjuda med Ingegerd Troedsson, som under dagen imponerat mycket på mig. Men de envisades. Och ganska snart kom jag trots min lantliga oskuld underfund med att de var ute efter allt annat än politisk information. Jag var i alla fall tillräckligt kvick för att efteråt med ett bibelcitat – i 1917 års översättnings språkdräkt – kunna säga: den natten fingo de intet!

På avstånd följde jag sedan Ingegerd som sjukvårdsminister, med stort intresse eftersom jag var verksam i sjukvården och snart blev landstingspolitiker. Vi möttes inte igen förrän jag, nästan lika oförberedd som jag en gång ramlat in i politiken, hamnade i riksdagen efter det moderata framgångsvalet 1979.

Min ringa kunskap om det formella politiska spelet kunde delvis kompenseras med erfarenhet ur livet och jag hamnade snabbt i den politiska hetluften i socialutskottet genom att abortfrågan tidigt under hösten kom på bordet. Där hade jag efter många år inom gynekologisk vård solid kunskap och erfarenhet och vågade snart både yttra mig och driva frågor. De stora avgörandena under mitt första år som suppleant i socialutskottet var propositionerna om socialstyrelsens omorganisation och nya omfattande lagar på både det sociala och sjukvårdsområdet så jag kom snabbt in i arbetet.

Bland mina allra första motioner hittar jag en från januari 1980 där jag sökt och fått Ingegerd Troedssons stöd. Med oss hade vi också Rune Rydén, akademiker från Lund. Den handlade om en planerad ny professur i ämnet historisk demografi. Vi tre ansåg att den skulle förläggas till Uppsala. Att Ingegerd var intresserad i frågan var naturligt, eftersom hon företrädde Uppsala län. Jag själv hade kännedom om det hela eftersom jag hade en syster som var verksam vid den forskargrupp vid Uppsala universitet som länge och kompetent sysslat med frågan, för övrigt den enda forskargrupp i Sverige som då gjorde det. Man hade producerat ett stort antal doktorsavhandlingar och skrifter inom området. Och Rune – ja han förstod ju, trots att han var från Lund, att alla sakskalet här talade för Uppsala! Att regeringen av regionalpolitiska skäl i stället ville sätta en ensam svala i Umeå fick riksdagens stöd. Så är det ju då och då i politiken.

Annars kom jag ju att möta Ingegerd inom social- och sjukvårdspolitik. Trots att hon nu var förste vice talman deltog hon livligt och flitigt i det politiska vardagsarbetet. Vi som arbetade med henne i den moderata socialpolitiska kommittén imponerades alla av hennes otroligt noggranna uträkningar av hur olika politiska förslag skulle slå för den eller den familjen eller för olika grupper. Där kunde man tala om konsekvens-

analys – något som annars på åttiotalet inte var särskilt framträdande i den politiska världen!

Men vi häpnade nog alla också över hennes outtröttlighet. Hon gav sig aldrig – inte ens för tydliga majoritetsbeslut. Om vi i kommittén efter långa och engagerade överläggningar klubbat ett beslut och bestämt hur en motion skulle se ut, kunde hon nästa morgon komma tillbaka med sitt eget förslag igen och tvinga fram en ny förhandling. Inte bara en gång, ibland flera. Jag minns att jag häpnade över kommittéordföranden Nils Carlshamres tålamod. Själv hade jag kortare stubin – men var å andra sidan så ny och oerfaren att jag nog satt rätt tyst.

Under mina första riksdagsår, då min suppleantplats i socialutskottet kom att bli min politiska plattform kom jag dock att ett par gånger råka i politisk konflikt med Ingegerd. Och det var ingen lätt match. Hon kunde faktiskt ringa upp klockan två på natten för att än en gång dra de argument man under dagen innan fem gånger tillbakavisat. Det blev hennes osvikliga rättspatos och hennes ofta avancerade principiella resonemang som kolliderade med min i frågorna mera handgripliga erfarenhet från den vardagliga verkligheten i vården.

En gång handlade det om att hon ansåg att läkarna vid Akademiska sjukhuset hade en så stor och omfattande arbetsbörda att sjukhuset – som då ännu liksom de övriga undervisnings-sjukhusen var statligt – behövde större specialdestinerade resurser just till läkarlöner, än andra sjukhus. Jag med min handgripliga erfarenhet, både från andra undervisningssjukhus men framförallt från den hårda verkligheten på små landsort-sjukhus med arbetsförhållanden som läkare på storsjukhusen inte kunde tro var verkliga, sa nej. Jag minns att jag hade stöd av partikamraten i utskottet, den gamle landstingsveteranen Karl Leuchovius, men det var hos mig Ingegerd inriktade sig på att vinna gehör. Vår dispyt i riksdagsgruppen resulterade i att Gösta Bohman slog klubban i bordet och sa att damerna

fick komma in till honom efter mötet och argumentera färdigt, en i taget!

De tjugo minuterna inne hos Gösta var tuffa, jag hade ju knappast träffat honom innan. Men han hade alltid omutligt raka frågor och han analyserade verkligen problemet från olika håll. Och efteråt kom domen: Vi gör som Anita säger.

Den andra frågan var svårare. Det gällde ett par ändringar i lagen om tvångsvård inom psykiatri som genomfördes 1982 trots att frågan om tvångsvården fortfarande inte kunde anses vara färdigutredd. Regeringen, som då var en borgerlig minoritetsregering med Centern och Folkpartiet, lade i anslutning till den stora propositionen om ny hälso- och sjukvårdslag också fram en proposition om vissa ändringar i Lag om slutna psykiatrisk vård, LSPV. Efter det att riksdagen 1979 avslagit ett lagförslag om tvångsvård inom psykiatri hade socialberedningen utarbetat ett särskilt lagförslag, LVM, Lagen om vård av missbrukare och ett nytt renodlat förslag till lag om psykiatrisk tvångsvård. Socialberedningen hade varit enig i sitt förslag till vissa ändringar, som sedan lagts fram av minoritetsregeringen.

Det handlade i korthet om borttagande av tvånget om underskriven ansökan från anhörig, socialnämnd eller polis för att patient skulle kunna med stöd av läkarintyg intas för vård med tvång. Man ville också öppna möjlighet för läkare inom psykiatri att vid allvarlig försämring och risk för avvikelse från vården hos frivilligt intagen patient kunna, för den tid det skulle ta innan utskrivningsnämnden kunde inkallas, kvarhålla patienten.

I Socialutskottet hamnade vi i den situationen att socialdemokraterna skrivit en kommittémotion med ett par avslagsyrkanden, och att en liknande motion skrivits av Ingegerd Troedsson. Jag har så här många år efteråt inget klart minne av alla förvecklingar, men jag har en del dagboksanteckningar som

kan vara intressanta att återge, inte minst som en bild av hur vardagsarbetet i riksdagen kunde upplevas. Jag citerar:

30.11 1981

Så trött jag varit de här två veckorna ... svårast även ur andra synpunkter har varit den förhandlingsposition jag hamnat i mellan partiet å ena sidan och de övriga partiernas representanter i en arbetsgrupp kring tvångsvårdslagstiftningen å den andra. En förhandlingsverksamhet på helpänn med nästan religiöst laddade motsättningar, dessutom motsättningar i utskottet mellan Blenda, som företräder den klassiska partilinjens, och mig som ser värdet av enighet i denna fråga.

Jag har till och med gått till Gösta, som specialinkallade förtroenderådet för att jag själv skulle få dra problemet där och jag kände att jag fick starkt stöd av Bertil, Ingrid och kanske Lars och Anders men de senare är inte så engagerade i den här frågan och kan mycket väl tänkas gå med Blenda om det kniper.

Det var laddade timmar i onsdags då jag gick fram och tillbaka mellan SoU-gruppen hos Göran Karlsson och moderata förtroenderådet! Ingrid Sundberg sa i alla fall att jag gjorde en "kristallklar föredragning" och hon tyckte hon förstod hela problematiken utan att ha varit insatt i frågan tidigare. Och jag fick intrycket att Gösta verkligen lyssnade, han ställde skarpa och bra frågor -- och han sa att vi i socialutskottet fick fullt förtroende att själva lösa det hela på bästa sätt...

Alltnog, jag har i alla fall vunnit aktning hos Göran, Erik Larsson och kansliet i mina ansträngningar att lappa ihop tvångslagen och jag kunde inte låta bli att anföra att Gösta Bohman engagerat sig och inte tyckt detta var en fråga för stor politisk konfrontation. Jag kanske är för frispråkig, men öppenhet har alltid legat för mig. Bara jag inte anses för samarbetsviljig av partikamraterna? Blenda anser nog att jag är smittad av Romanus' kompromissanda i utskottet. Och det kanske jag är,

jag tycker inte om konfrontation... Men det viktigaste var i alla fall att Evert Svensson försvunnit till USA tidigare, då var det lättare att få bort alla flumvänsterargument ur skrivningen. Det lyckades jag i alla fall med nu! Det måste väl i alla fall vara bättre att avsevärt kunna påverka en galen majoritetsskrivning än att göra en reservation som är utsiktslös! Åtminstone i en sådan här fråga. Jag kan begripa hårdnackad konsekvens i ekonomiska och skattefrågor men när det gäller om socialnämnden eller länsstyrelsen måste stå för ansökan om tvångsvård då tycker jag det kan finnas skäl både för och emot. Även om partiets linje med socialnämnden naturligtvis är den bästa hade en partireservation setts mycket illa av de andra och rivit upp fältet för mindre bra skrivningar och snäva behandlingar av moderata motioner. Nu har det blivit motsatsen... Jag måste ju få det här förankrat i gruppen ordentligt. Men det hoppas jag gruppledningen insett, och det tror jag.

16.2

I dag har jag verkligen m a k t! Jag blir nog ensam Moderat på den borgerliga gruppen i utskottet och vi har motionsyrkanden på ett sådant sätt att vi kan bilda majoritet med sossarna om vi vill i två frågor och jag har frihet från partiet (= Tuve) att agera som jag finner sakligt bäst i den ena frågan. I den andra ska vi köra över regeringen, frågan är med hur mycket. Det glömde jag fråga – 2 miljoner hit eller dit?

Det kommer att bli intressanta förhandlingar, inte minst om ändringen i LSPV. Där har jag chansen att köra över Ingegerds motion och det ska jag göra med en viss skadeglädje – jag bad henne att inte skriva den.

Så långt de dagboksanteckningar där LSPV-frågan kommer upp. Tuve Lundgren var förresten riksdagsgruppens mäktige kanslichef och hade han sagt något visste man att det gällde.

Göran var ordföranden i socialutskottet, den gamle Socialdemokraten Göran Karlsson i Huskvarna som kom att bli en god vän.

Riksdagsbehandlingen av det hela kom den 7 juni i anslutning till behandlingen också av Hälso- och sjukvårdslagen. Ur den omfattande debatten kan jag i Ingegerds och mina egna anföranden utläsa att Ingegerd konsekvent uppehåller sig vid rättsäkerheten för den enskilde patienten och att hon är rädd att de förenklings i LSPV som utskottet enats kring skulle kunna innebära att psykiskt sjuka patienter skulle bli mera rädda för att söka frivillig psykiatrisk vård. Detta om han nu får veta att en sådan vård skulle kunna omvandlas till tvångsvård utan att han först kan lämna det sjukhus där han intogs för vård. Hon menar att den som är inskriven i vård på så sätt ur rättsäkerhetssynpunkt kommer i en sämre situation än den som inte är inskriven. Hon beklagar också att de socialdemokratiska motionärerna frångått sitt avslagsyrkande vad gäller ansökningsförfarande.

I Ingegerds anförande instämde tre Moderater: Gullan Lindblad, Siri Häggmark och Alf Wennerfors. Det kan vara värt att notera att av dem hade Gullan och Siri själva som sjuksköterskor erfarenhet från den psykiatriska vården.

Jag själv, som utskottets talesman i denna fråga, replikerar att jag i stället grundat på min handgripliga erfarenhet från fältet, är glad att Socialdemokraterna ändrat sig. Mina argument är inte så principiella, mera konkret vardagliga: ”Jag ger inte mycket för den rättsäkerhet som i dag tvingar oss att i en sådan situation släppa iväg en desperat, svårt sjuk människa för att samtidigt be polisen leta rätt på en för sjukhuset okänd läkare och därefter återföra den sjuke till sjukhuset. I stället för att välja den smidigare vägen att behålla patienten och avvakta utskrivningsnämndens beslut.”

Ingegerd yrkade i kammaren bifall till ett avslagsyrkande

i tre moment. I det första, som handlade om förenklingen av ansökningsförfarandet, vann hon bifall av 57 ledamöter mot 237 för utskottet, medan det i de andra inte krävdes någon votering för att utskottet skulle få sin hemställan bifallen. Ett sådant yrkande var ju ovanligt och kanske typiskt för henne. Förtroenderådet och riksdagsgruppen hade givit mig förtroende att medverka till ett enigt utskottsutlåtande och förklarat att vi skulle stå bakom det. Men Ingegerd gav sig inte.

Det var nog genomgående så att de gånger vi kom i motsatsförhållande till varandra rörde det sig om en genomärlig principfasthet och ett överlägset intellektuellt resonemang hos Ingegerd. Och ett mera konkret och vardagsnära, på krasa erfarenheter och med känslor styrt engagemang som hade utrymme för kompromisser, och kanske till och med politisk principlöshet, hos mig själv.

Genomgående var dock Ingegerds alltid osvikliga vänfasthet. Hon kunde verkligen skilja på sak och person och aldrig lät hon mig, nykomlingen som vann bataljen, någonsin varken då eller senare känna någon avoghet eller bitterhet. I stället visade hon samma generösa vänlighet och vilja att dela med sig av sitt stora kunnande.

ANITA BRÅKENHJELM

Med. lic. 1963, specialist i obstetrik och gynekologi.

1976–82 landstingsledamot Jönköpings län.

1979–1988 riksdagsledamot (M) för Jönköpings län. Ledamot i socialutskottet tre år, därefter verksam inom säkerhets- och utrikespolitik.

1990–2002 landshövding, först i Kristianstads och sedan i Kalmar län. Har bl.a. varit styrelseordförande i Sophiahemmet och vice ordf. i Stiftelsen Silviahemmet.

EN MEDKÄNNANDE RÄKNEMÄSTARE

Lars Tobisson

Mitt första möte med Ingegerd Troedsson går tillbaka till Men konferens om familjebeskattningen, anordnad av Moderata Kvinnoförbundet någon gång kring 1970. Som utredningschef i SACO argumenterade jag starkt för särbeskattnings av gifta makars inkomster med motiveringen att det skulle höja välutbildade kvinnors förvärvsfrekvens.

När paneldebatten var avslutad kom Ingegerd Troedsson, som då var vice ordförande i MKF, fram till mig med en bunt papper, fulla med tabeller. Utan att avvisa principen om särbeskattnings visade hon där att den förändring i den riktningen som var på gång skulle missgynna vissa familjetyper, särskilt sådana med många barn och endast en, inte särskilt hög förvärvsinkomst.

Hennes beräkningar visade inte bara detta utan också hur större rättvisa kunde skapas både mellan barnfamiljer och barnlösa samt mellan barnfamiljer på olika inkomstnivåer. Hon hade konstruerat ett sinnrikt system med avdrag och bidrag och därtill en rätt till frivillig sambeskattnings med tudelning av familjeinkomsten upp till en högre nivå än tidigare.

Det fanns inget att anmärka mot kalkylernas kvalitet. Likaledes framstod det samlade resultatet av Ingegerds alla justeringar som bättre avvägt än det förslag som var på väg att genomföras. Det var bara det att hennes åtgärdspaket föreföll så komplicerat att det måste bedömas som svårsålt.

När jag senare under många år i den moderata partiledningen lärde känna Ingegerd Troedsson närmare, insåg jag

att hennes ivriga, nästan lite påstridiga sätt att argumentera för sin modell var typiskt för hur hon arbetade politiskt. Ingegerd var ovanlig såtillvida att hon förenade ett starkt socialpolitiskt engagemang med ett sinne för ekonomi. När hon på grundval av en noggrann analys hade kommit fram till en viss ståndpunkt, övergav hon den inte, även om erforderligt stöd uteblev. Nedröstad återkom hon vid första bästa tillfälle med sitt förslag, underbyggt med nya utredningar och kanske lätt modifierat för att parera någon invändning som rests. Hon gav aldrig upp. Varje gång hon slagits omkull, reste hon sig likt en rysk docka och gav sig in i striden på nytt.

Trots sin ansevärda bakgrundsbelastning som överstedoter, professorsfru och moderat kände Ingegerd Troedsson starkt för resurssvaga grupper, som kommit snett i välfärdsstaten, exempelvis mångbarnfamiljer och fattiga änkor under hot att berövas sin pension. Men hon nöjde sig inte med att kräva rättelse i allmänna ordalag. Hon var alltid utrustad med ett material, som i detalj visade inte bara hur det låg till utan också hur en bättre ordning kunde nås.

Ingegerd Troedsson var, kort sagt, en medkännande räkнемästare.

Valfrihet i familjepolitiken

Familjepolitiken förblev Ingegerds specialintresse. Den var ämnet för debattboken "Den kommenderade familjen", som utkom 1999 och kan sägas ha utgjort hennes politiska testamente. Där angrep hon den statliga styrning av barnfamiljernas vardag som tog sin utgångspunkt i Alva Myrdals jämställdhetsrapport från 1969, samma år som Olof Palme valdes till socialdemokratisk partiledare. Denna rapport hade lagts till grund för en likriktning mot målet att alla föräldrar skulle

vara i förvärvsarbete och alla barn i kommunal barnomsorg. Gentemot okänslig socialdemokratisk högskattepolitik och regleringsiver förordade Ingegerd större hänsynstagande till principen skatt efter bärkraft och mindre ensidighet i fördelningen av det allmännas stöd mellan olika former av barnomsorg. Hennes grundläggande strävan var att ge varje familj större frihet att själv välja sitt livsmönster.

När Ingegerd Troedsson i sin bok understryker att jäm-

ställdhet inte uppnås genom att nedvärdera och missgynna det traditionella kvinnliga omsorgsarbetet i hemmet, grep hon tillbaka på egna erfarenheter. I sin meritförteckning uppgav hon att hon mellan studentexamen och universitetsstudiernas start genomgått husmodersskola, ett omnämnande som med hänsyn till tidsandan under följande decennier vittnar om ett betydande personligt mod. Hon gifte sig tidigt, redan under studietiden, som ledde fram till en pol. mag.-examen. Med en barnskara om fem hade hon sedan i femton år det egna hemmet som arbetsplats.

Via kommunala uppdrag sökte sig Ingegerd därefter ut i samhällslivet. Alltid väl påläst och debattglad gjorde hon snabbt intryck och karriär i politiken. När hon valdes in i riksdagen 1973, gjorde hennes bredd det svårt att bestämma, om hon skulle placeras i ett socialt eller ett ekonomiskt utskott. Det fick bli skatteutskottet, eftersom det var ont om kvinnliga ledamöter med sådan inriktning. Det hindrade inte Ingegerd från att utifrån sitt suppleantskap i socialförsäkringsutskottet med liv och lust delta i utformningen av partiets politik beträffande bl.a. vårdnadsersättning, pensioner och rätten till abort.

Hälso- och sjukvårdsminister

När Moderaterna efter 1976 års val var med om att bilda den första borgerliga regeringen på 44 år, betroddes Ingegerd Troedsson efter endast en mandatperiod i riksdagen med en av partiets sex statsrådposter. Hon kan sägas ha kommit in i regeringen som reserv för den betydligt mer erfarna Astrid Kristensson, som efter att ha stoppats som justitieminister av de två andra koalitionspartierna tackade nej till uppdraget som biträdande socialminister med inriktning på hälso- och sjukvårdsfrågor.

Det var väl inte heller Ingegerds rätta gebit, men ambitiös som alltid satte hon sig snabbt in i de aktuella tvistefrågorna. Jämfört med sin kvinnliga partikollega i statsråds-kretsen Britt Mogård framstod Ingegerd som den mera traditionella högerkvinnan och hade kanske därför lättare att fånga partiledaren Gösta Bohmans uppmärksamhet.

”Ingegerd är alltid så perfekt”, kunde Britt Mogård höras klaga, när vi slog oss ned i Gösta Bohmans besökssoffa före regeringens torsdagssammanträden under dessa år. Själv frånskild, storrökare och morgonsömnig kände hon sig överkörd av Ingegerds präktighet. ”Människan skryter med att hon stigit upp klockan 5 på morgonen för att hinna tapetsera ett rum, innan det var tid att bege sig till departementet.”

Gösta Bohman satte i partistyrelsen, riksdagsgruppen och statsråds-kretsen värde på Ingegerd Troedssons klarhet och kunnighet. Men han hade inte varit Gösta, om han inte lagt till. ”... ett rasande grant fruntimmer är det också”. Till skillnad från sina medsystrar i partitoppen Britt Mogård och Astrid Kristensson kunde Ingegerd svälja ett sådant utslag av manschauvinism utan att känna sig tvungen att marschera ut ur rummet för att markera sitt avståndstagande.

Men Gösta Bohman kunde också bli irriterad på Ingegerds principfasthet och oförmåga att släppa en förlorad sak – vad som med andra ord kunde beskrivas som hennes envishet. Ingegerd var inte precis känd för en förmåga att lirka samman motstridiga åsikter till en halvbra men ändå brukbar kompromiss. När hon en gång sattes som ordförande i en programkommitté, hette det lite elakt om resultatet att hon ensam på flera punkter bildade majoritet med samtliga övriga ledamöter som reservanter.

Det nyvalda partipresidiet vid partistämman 1987: Carl Bildt partiordförande, Ingegerd Troedsson 2v partiordförande och Lars Tobisson 1v partiordförande. Snett bakom Moderata Kvinnoförbundets presidium: Ann-Cathrine Haglund, Margareta Gard och Ingegerd Ekberg. PRIVAT BILD

Vice talman

Kanske detta karaktärsdrag bidrog till att Gösta Bohman, när det drog ihop sig till regeringsbildning efter 1979 års moderata segerval, föredrog att placera Ingegerd i riksdagens talmanskollegium. Men vad som framför allt talade för denna lösning var hennes klara intellekt, parat med hennes representativa förmåga. Något lite spelade det nog också in att Gösta gärna ville motverka sitt dåliga rykte för en otidsenlig kvinnoösyn genom att lansera en kvinna som talman.

Den moderata partiledningen var fast beslutet att kräva att talmansposten skulle gå till en moderat, när nu de två andra regeringspartierna motsatte sig att ledaren för det största partiet i koalitionen skulle bli statsminister. När Gösta Bohman förde

fram Ingegerd Troedssons namn, avvisades detta av herrar Fälldin och Ullsten, som förmodligen skulle ha föredragit att stödja den erfarne (S)-kandidaten Ingemund Bengtsson, med motiveringen att hon var föga känd och hade kort erfarenhet av arbete i riksdagen. Borgerlig kandidat blev då Allan Herne-lius (M), men schabbel vid voteringen ledde till att Ingemund Bengtsson trots allt blev vald. Allan ville då inte kandidera till posten som 1:e vice talman. När budet gick vidare till Ingegerd Troedsson, hyste hon inga betänkligheter utan ställde gärna upp.

Det betydde att när den andra Fälldin-regeringen sprack på den "underbara nattens" försyndelser och de moderata statsråden tvingades flytta tillbaka till sina små arbetsrum i riksdagshuset, satt Ingegerd Troedsson kvar i orubbat bo i talmanssalongerna. Hon hade då redan hunnit bli uppskattad av ledamöterna för att det rådde ordning och reda i voteringarna, när hon satt i talmansstolen. Som gruppledare kunde jag också i talmanskonferensen konstatera att Ingegerd gjorde vad hon kunde för att hävda oppositionens intressen på den inre fronten. Hon blev utan diskussion återvald efter vart och ett av 1980-talets tre val.

I partiledningen

1986 var Ingegerd Troedsson också aktuell i samband med ett annat val. När Ulf Adelsohn efter det moderata bakslaget i riksdagsvalet 1985 bestämde sig för att träda tillbaka som partiledare, såg man på sina håll Ingegerd som ett alternativ till den unge, lätt arrogante Carl Bildt. Hon ställde sig till förfogande men insåg snart att hon inte själv förfogade över tillräckligt stöd.

I stället utsågs hon till 2:e vice partiordförande, och jag för-

stod på henne att hon tyckte det var idealiskt, eftersom hon kunde kombinera ledamotskapet i partiledningen med uppdraget som vice talman och samtidigt hade möjlighet att odla sina specialintressen inom politiken. Någon tvekan att ta på sig ytterligare arbetsuppgifter visade hon aldrig.

Mina minnen från samarbetet med Ingegerd Troedsson i den moderata partiledningen är enbart angenäma. Även om hon av rent geografiska skäl inte alltid kunde delta i det dagliga åsiktsutbyte som förekom mellan Carl Bildt, Per Unckel och mig, var det ju trots allt närmare mellan Moderaternas högkvarter i Riksdagen på Mynttorget 1 och talmansvåningen i huvudbyggnaden än den långa vägen till Helsingborg, där hennes företrädare Ella Tengbom Velande hade hållit till.

Vi var alla fyra politiska allätare, och våra diskussioner i olika förekommande ämnen kunde bli nog så livliga. Ingegerd var kanske inte så skojfrisk till sin natur, men hon var seriös och balanserad. Jag erinrar mig att hon vid några kritiska tillfällen gav mig sitt stöd, när jag gentemot de yngre kamraternas krumsprång talade för konsekvens och kontinuitet i partiets politik.

Tack vare bredden i Ingegerds kunskaper, hennes goda omdöme och hennes representativa egenskaper kunde hon sättas in på vilket frontavsnitt som helst i det politiska arbetet. Hon satt exempelvis i Stiftelsen Svenska Dagbladet och i Riksbankens ledning. Man kunde alltid lita på att hon satte sig in i frågorna och gjorde en arbetsinsats, som gagnade inte bara hennes eget utan även hennes partis renommé.

Talman

Så var vi då framme vid 1991 års val och dess eftervård. Nu var det inte tal om annat än att den moderate partiledaren Carl Bildt skulle bli statsminister och att den moderata vice-

talmannen Ingegerd Troedsson skulle flytta upp som talman. Det var bara det att de borgerliga partierna denna gång inte förfogade över en egen majoritet. Komplikationen Ny Demokrati hade dragit in i Riksdagen med ölbackar och säckpipor. Talmansvalet skulle bli det första riksdagsbeslut det nya partiet deltog i. Jag lade ner åtskilliga timmar på att övertyga Ian Wachtmeister om att hans grupp skulle stödja valet av den borgerliga kandidaten. Men den sittande talmannen Thage G Petersson drog sig inte för att driva en personlig charmoffensiv mot de nykomna ledamöterna, och jag var ända fram till voteringen i plenisalen genuint osäker på vilken utgången skulle bli.

Nu blev i alla fall Ingegerd Troedsson vald. Hon blev därmed den första kvinnliga talmannen i Sveriges historia. I rang stod hon närmast Konungen/statschefen. Krönet på en lysande politisk karriär var nått. Som talman gjorde Ingegerd värdefulla insatser för att modernisera och effektivisera riksdagsarbetet. Om jag bara skall ge ett exempel, vill jag nämna hennes sätt att driva den s.k. riksdagsutredningen, som spelade en viktig roll för att ge staten en budgetprocess, som förebyggde oplanerade underskott.

Traditionellt hade frågor rörande den statliga budgetordningen hanterats av regeringen via av denna tillsatta offentliga utredningar. Men talman Troedsson insisterade på att handläggningen av budgetförslaget inom riksdagen var något som denna själv förfogade över. Arbetet i riksdagsutredningen drevs snabbt framåt under talmannens målmedvetna ledarskap, och denna gång lyckades Ingegerd samla alla riksdagens partier bakom sitt förslag.

Som ett resultat av detta arbete lades det statliga budgetåret om till kalenderår, och handläggningen av budgetfrågorna i riksdagen genomgick en rejäl uppstramning. Avgörande i kampen mot skenande budgetunderskott var förändringen att

riksdagen fortsättningsvis vid ett och samma tillfälle skulle ta ställning till budgetens helhet, både på utgiftssidan och i fråga om statens inkomster. Först därefter skulle beslut fattas om delanslag inom fastställda ramar.

När det på sistone blåst upp till politisk storm kring en tillfällig riksdagsmajoritets rätt att i efterhand ändra i budgeten, har det sagts att det strider mot Göran Perssons budgetsyn. Det gör det förvisso. Men man glömmer att det fanns ett parti, som drev kravet på en stramare budgetprocess – och en moderat talman som gjorde något åt saken - innan Göran Persson hunnit bli vare sig finans- eller statsminister

Någon gång under 1994, som var mandatperiodens sista år, tog jag ett samtal med Ingegerd. Jag ville höra hur hon såg på framtiden. Om det åter skulle bli socialistisk majoritet i riksdagen, fick hon ju räkna med att sluta som talman. Hon anförtrodde mig då att hon beslutat att avstå från att på nytt kandidera till riksdagen. Hennes ledgångsreumatism blev bara värre. De dagliga resorna mellan Hacksta gård i Uppland, nästan en mil söder om Grillby, och riksdagen framstod som allt mer besvärliga. Nu ville hon dra sig tillbaka för att kunna ägna mer tid åt den ständige följeslagaren, maken Tryggve, och alla barnens familjer, som åtminstone sommartid var behändigt grupperade i torpstugor runt herrgårdens huvudbyggnad.

Vid våra senare kontakter – under och efter min vistelse i Luxemburg – visade Ingegerd Troedsson en stigande irritation över utvecklingen i sitt gamla parti. Framför allt retade det henne att hon hos de Nya Moderaterna fann allt mindre förståelse för sina huvudtankar på familjepolitikens område, sådana som de kom till uttryck i hennes "testamente". Ändå var det med förvåning jag läste i bladet att hon inte längre var medlem i Moderaterna utan föredrog att beteckna sig som allmänt borgerlig.

Ingegerd Troedsson må ha funnit det svårt att på slutet känna igen sig i sitt gamla parti. Men den stora uppslutningen vid hennes begravning i slutet av 2012 visade att partifolket inte hade glömt henne och vad hon har utträttat.

Här skulle denna återblick på Ingegerd Troedsson som moderat toppolitiker ha kunnat avslutas. Men när jag läste igenom hela texten en sista gång, fann jag att jag hade staplat lovord på varandra. En enkel form av sammanfattning blir då att upprepa dessa:

- Väl påläst.
- Medkännande.
- Korrekt.
- Debattglad.
- Klar och kunnig.
- Präktig.
- Representativ.
- Principfast.

Eller för att uttrycka det ännu kortare:

Kompetent, älskvärd och outtröttligt ståndaktig.

LARS TOBISSON

Fil. dr. i statsvetenskap.

Ordf. Sveriges Förenade Studentkårer 1964. Utredningssekr. och utredningschef SACO 1965–1974.

Partisekr. (M) 1974–81. 1 v. partiordf. (M) 1981–99.

Riksdagsman 1979–2001, större delen av tiden ledare för riksdagsgruppen o ledamot av finansutskottet.

Sveriges representant i Europeiska revisionsrätten i Luxemburg 2002–2006.

Författare till bl.a. boken "Gösta Bohman. Ett porträtt av en partiledare."

EN EPOKGÖRANDE POLITIKER

Peter Egardt

Att arbeta med Ingegerd var på många sätt krävande. Oftast i positiv bemärkelse. Hon var Räkнемästaren med stort R och experten på skatte- och familjepolitik. Och familjepolitik med betoning på skatt. Hon var oerhört kunnig. Och oerhört envis. Hon var också väl medveten om att hon hade kunskapsövertaget. Parat med envisheten kunde det också skapa spänningar.

Som sjukvårdsminister under Fälldin I drev hon socialdepartementets och de frågor som hon hade särskilt ansvar för oerhört fokuserat. Sannolikt var hon besviken på att det inte gick tillräckligt fort att förändra. Gösta Bohman och Ingegerd tillsammans i samma regering var kanske inte heller helt idealiskt. Göstas rädsla för starka kvinnor och Ingegerds envishet var kanske inte den bästa kombinationen. Kanske var det också ett av skälen till att hon blev 1 vice talman efter 1979 års val. För stark och för integer i statsrådsrollen?

Ingegerd hade inte gått in i politiken av karriärskäl utan av ideologiska och idémässiga. Hon hade patos i allt. Hon drevs av en vilja att få vara med i arbetet att se till att Sverige skulle bli mer rättvist, att alla skulle få samma chans att förverkliga sina livsdrömmar efter egna förutsättningar, och att skatterna inte skulle stå i vägen för familjen som hörnsten i samhällsbygget. Barnen stod i fokus. Eller som vi formulerade det i en partimotion till riksdagen: ”Barn behöver den samhörighet, fostern och omsorg som familjen kan ge. Vuxna lever visserligen

i dag tillsammans i olika former. Många lever som ensamföräldrar och har ofta ensamma ansvaret för barnens försörjning och fostran. Men man är en familj oavsett samlevnadsform.” (Mot. 1984/85:2689)

Att vara 1 vice talman innebar inte att Ingegerd plötsligt blev neutral. I plenum och i tjänst jo, men inte annars. Hon fortsatte oförtrutet att skapa moderat familjepolitik och deltog mycket aktivt i socialkommitténs arbete. I kraft av sin kunskap och kompetens var hon ganska dominerande. Det var inte lätt för andra riksdagsmän att ta sig fram eller medverka till justeringar av den rådande familjepolitiken. Det var å andra sidan inte heller särskilt många som försökte. Eller tyckte att den behövde justeras.

Otaliga är de parti- och kommittémotioner som Ingegerd har medverkat till. Som kanslichef var det min uppgift att hjälpa till och att se till att alla motioner partiet väckte (parti- och kommitté-) hängde ihop och att förslagen var finansierade. Det sista förstod Ingegerd väl, till skillnad från en del andra riksdagsledamöter, som gärna bortsåg från de ekonomiska konsekvenserna av sina motionsförslag.

Jag hade litet mer känsliga handlingar förvarade i en pärm märkt Moderata Kvinnoförbundet på mitt kanslichefsrum. Därmed trodde jag att jag kunde vara ganska säker på att ingen obehörig ”av misstag” skulle läsa dessa. En kväll när Ingegerd och jag arbetade med ett motionsutkast var jag tvungen att plocka fram litet sifferuppgifter som inte var allmänt kända. De fanns i denna pärm. Ingegerd uppskattade kanske inte sätet att förvara hemliga handlingar lika mycket som en del andra som också fick reda på det, men hon log i alla fall ganska gott.

Ingegerd älskade att fylla partiets motioner med sifferuppgifter av olika slag. Ibland skymdes sikten och hon såg kanske inte skogen för alla trån. Men mycket ofta var de alldeles

på pricken och skapade aha-upplevelser för läsarna och i den politiska debatten. Ibland kom hon med räkneövningar som visade häpnadsväckande samband; att det inte lönade sig för en fembarnsförälder, där den ena föräldern var läkare och den andra hemarbetande, att jobba mer med tanke på bortfallande bidrag och andra marginaleffekter. Skatterna åt då upp hela eller mer än hela förtjänsten av merarbetet.

När man så här i efterhand bläddrar i de gamla motionerna blir man ibland nästan förskräckt över detaljeringsgraden. Jag återger ett kort avsnitt ur en av motionerna (som totalt sett är mycket, mycket längre) för att illustrera (partimotion om familjepolitiken – Mot.1984/85:2689):

Regeringens familjepolitiska paket har inte heller undanröjt någon av de tidigare påtalade bristerna och orättvisorna. Tvärtom har bidragsberoendet ökat ytterligare, liksom de marginaleffekter som uppstår till följd av bostadsbidragens avtrappning.

De skattehöjningar på bensin, småhus och el som drevs igenom i slutet av år 1984 drabbar dessutom i särskilt hög grad just barnfamiljerna.

Konsumentverket har i januari 1985 gjort en sammanställning över förändringen i tre typhushålls ekonomi under perioden januari 1984 till januari 1985 samt redovisat över- resp. underskott i förhållande till konsumentverkets beräkning av skäligena hushållskostnader. Familjerna antas bo i Strängnäs, hyra sin bostad samt åtnjuta kommunal barnomsorg. Mannen antas arbeta heltid, hustrun halvtid. I den första familjen är makarna industriarbetare och barnen 6 och 13 år. I den andra familjen är makarna tjänstemän och barnen likaså 6 och 13 år. I den tredje familjen är makarna industriarbetare och barnen 3, 6 resp. 13 år.

Den första familjen skulle enligt konsumentverket få ett

”överskott” per månad som från den 1 januari 1984 till den 1 januari 1985 skulle öka från 340 kr. till 449 kr., den andra familjens överskott skulle öka från 1580 kr. till 1849 kr. och den tredjes ekonomi förbättras från ett underskott på 24 kr. till ett överskott på 122 kr. i månaden.

I konsumentverkets beräkningar för skäligena hushållskostnader ingår inte kostnader för bl.a. bil och semester. Prisuppräkningen under 1984 har vidare antagits utgöra ca 6,5 % för hushållskostnader, barnomsorg och resor mot verkliga över 8 %.

Skulle motsvarande beräkningar göras för barnhushåll som bor i eget hem (ca 70 % av alla barn bor i småhus), som har eluppvärmning (vilket är särskilt vanligt i barnhushållen) samt är beroende av bil skulle förbättringarna förbytas i sin motsats. Då måste för 1985 avräknas höjd elskatt på ca 560 kr., villaskatt 500 kr. (taxeringsvärde 300 000 kr.) samt höjda bensin- och fordonsskatter på mellan 1000 och 1500 kr. Detta är särskilt allvarligt eftersom småhusboendet redan tidigare varit allvarligt missgynnade med ofta betydande underskott i familjeekonomin som resultat.

Den ekonomiska situationen skulle också ha varit väsentligt svårare om de berörda familjerna ordnat sin barnomsorg privat utan det stöd som tillfaller den kommunala barnomsorgen.

Efter detta följer en omfattande tabell med förändring av disponibel inkomst i siffror beroende på inkomst och antal barn. Det hela avslutas med ett kallt och koncist konstaterande:

Sammanfattningsvis har inkomstfördelningspolitiken vridits till barnfamiljernas nackdel så att en tredjedel av barnfamiljerna beräknas inte nå upp till skälig levnadsnivå 1985 beräknat efter socialstyrelsens nya norm.

Detta är Ingegerd i ett nötskal; sakligt, korrekt, många siffror. Inte lätt för någon att visa att hon har fel. Men inte heller överdrivet njutbart att läsa. Och inte alldeles enkelt att kommunicera i en valdebatt.

Det bör dock sägas att detta också låg i tiden. Vi ville från moderat sida visa att vi minsann var bättre än den socialdemokratiska regeringen i allt – också när det gällde budgetteknik och ekonomiska beräkningar av olika slag. Det var i 1985 års valrörelse vi föreslog ett tekniskt elegant system för att ge kommunerna ökat inflytande över hur de kunde använda den uppsjö av riktade, specialdestinerade statsbidrag som då fanns. Socialdemokraterna var skickliga på att förvrida förslagen: Det kom att heta att vi var emot knattefotboll och bostadsbidrag. Det var inte sant, men vi klarade inte att förklara våra tekniskt invecklade förslag. Och resten är historia.

Ingegerd möttes med respekt över alla partigränser. Inte minst bidrog hennes oväld som vice talman till detta och hennes omsorg om att alla riksdagsledamöter, oavsett partifärg, skulle bemötas på samma sätt och ha samma möjlighet att få göra sina röster hörda.

Ulf Adelsohn ville lämna som partiordförande efter valet 1985. Riksdagen kändes som ett fängelse för honom, som mindes tiden i Stockholms stadshus där han kunde uträtta konkreta saker och göra det snabbt. Inte som i riksdagen där allt tog lång tid. Ulf var inte främst Oppositionspolitikern. Han ville helst exekvera.

Men ville Ingegerd egentligen ta över rodret? Eller fördes hon fram av dem som tyckte att Carl Bildt var för ung och borde stå på ytterligare tillväxt? Eller av dem som framhöll symbolbetydelsen med den första kvinnan som moderat partiledare? Familjepolitik och mer klassisk konservativ framtoning jämfört med ungdom, utrikespolitik, liberalism, konfrontation? Eller för att det borde finnas flera kandidater? Jag vet

Statsminister Carl Bildt tog emot sitt förordnande ur talmannens hand den 3 oktober 1991. FOTO TT

faktiskt inte – sannolikt var det en kombination av allt detta. Hur som helst bestämde hon sig för att kandidera till partiledarposten.

Ingegerd visste var jag stod i den frågan (jag arbetade aktivt för att Carl Bildt skulle ta över efter Ulf), men det påverkade inte våra i grunden mycket goda relationer. Jag resonerade med de flesta av våra ledande partiföreträdare och ombudsmän i distrikten under tiden före partiledarvalet (mycket under sommaren). Det var uppenbart att stämningarna var sådana att det inte betraktades som ett ödesval med stora bokstäver, men att de flesta trodde att det var fråga om antingen mer traditionell konservatism eller en mer oprövad liberal framtid grundad på Göstas betoning av individ och frihet (Uppsala-talet). Bägge ansågs kompetenta men med olika profil. Det

Ingegerd och maken Tryggve i dansens virvlar påNobelfesten 1991. FOTO TT

handlade om ungdom contra beprövad erfarenhet och mer mogen ålder. Carl var bara 37 år och Ingegerd 57. Gösta Bohman var å andra sidan 59 år när han blev partiledare och 70 när han avgick. Och det gick ju bra...

Carl vann striden. Vid efterföljande intervjuer konstaterade han att av de brister han hade, man åtminstone kunde vara säker på att hans ungdom skulle gå över med tiden. Ingegerd var en god förlorare och fortsatte med det som alltid varit hennes fokus: skatte- och familjepolitik. Gärna i förening.

Efter valet 1991 blev Ingegerd Sveriges första kvinnliga talman. Hon var stolt och hedrad. Men det måste ha varit jobbigt att plötsligt avhålla sig från den aktiva partinära politiken. Det klarade hon emellertid på ett bra sätt. Hon var oerhört flitig i kammaren och i princip alltid där. Hon kunde återge det mesta av vad som hade sagts. Både det som var klokare och mer insiktsfullt och det som hon tyckte var under riksdagens vär-

dighet eller direkt dumt. Allt hamnar som bekant inte heller i protokollet.

Jag vet inte om det var hennes idé med en skog till Island. Men kan tänka mig att det var det och ett bevis i så fall på hennes förmåga att vara kreativ i alla lägen. Jag minns när hon ringde mig (jag var då statssekreterare till statsminister Carl Bildt) och föreslog att riksdag och regering gemensamt skulle ge denna gåva till Island vid Islands 50-årsjubileum som republik 1994. Det var inte alldeles enkelt med tanke på klimat, jordmån och de regler mot införsel av främmande växtmaterial som Island har och hade. Men skogen är där nu och gåvan blev mycket uppskattad av islänningarna. Den symboliserar mycket. Och det var en mycket bättre gåva än en glasvas...

Man kan inte skriva om Ingegerd utan att nämna Tryggve. De var båda trygga i sig själva och trygga i varandra. Tryggve var nog den som kunde hålla Ingegerd tillbaka när hon blev alltför ivrig och engagerad. Sannolikt den ende.

Ingegerd var oerhört vänfast och omtänksam. Hon var en av de allra första att gratulera när jag blev landshövding och uttrycka en genuin glädje över att jag skulle till Uppsala. Ingegerd är en av våra hedersupplänningar. Sådan utses av landshövdingen, normalt en om året, och det har skett sedan 1991. De sista åren kunde hon tyvärr inte komma på våra årliga sammankomster. Reumatismen förhindrade. Det kan inte vara alltför roligt med middagsbjudningar när lederna inte riktigt vill.

Engagemanget avtog inte när Ingegerd slutade med rikspolitiken. Men det tog sig delvis andra banor. Hon gick med liv och lust in för att få en historiskt korrekt beskrivning av striden om Gestilren 1210. I boken med samma titel bevisar hon slutgiltigt (?) att Sveriges vagga låg i Uppland. Kulturen och kulturhistorien var ett självklart intresse och engagemang.

Hon försökte även de sista åren att komma till Grönsö slott vid invigningen av årets utställning. Då ska det vara försommarvarmt och skönt. Och med Ingegerd på ett sedvanligt strålande humör.

Ingegerd försökte alltid få med mig och min hustru Lena till Hakesta i Grillby. Inte för att diskutera någonting särskilt utan bara för att vi trivdes i varandras sällskap. Annars var hon inte nådig och mycket verbal som alltid när hon argumenterade emot utökade möjligheter till skjutövningar på Veckholmens skjutfält i närheten av Grillby. Som prövades av länsstyrelsens miljöprövningsdelegation. Och hon följde med som få i såväl den nationella, som den regionala och lokala politiken.

Ingegerd är en av våra få epokgörande politiker. Hennes argumentation i familjepolitiken var en av hörnpelarna i den valfrihetsrevolution i välfärden som genomfördes av regeringen Bildt 1991 – 1994. Hon bidrog till att illustrera och medvetandegöra hur skattepolitiken styrde människors beteende och oftast i en icke önskvärd riktning. Kanske t.o.m. omedvetet från den majoritet som då beslutade.

Vi behöver fler av Ingegerds kaliber i svensk politik.

PETER EGARDT

Samordnare i Fälldin II-regeringen, handsekreterare till Gösta Bohman, kanslichef för den moderata riksdagsgruppen 1981–1991, statssekreterare till statsministern i Bildt-regeringen, VD Stockholms Handelskammare, landshövding Uppsala län sedan 2010.

SVERIGES FÖRSTA SJUKVÅRDSMINISTER

Göran Lennmarker

Ingegerd Troedssons tid som sjukvårdsminister blev kort men intensiv. Hennes kursomläggning av politiken blev inledning till en period av nytänkande och reformer i svensk hälso- och sjukvård. Patientens rätt och egna ansvar började erkännas, de socialistiska monopolsträvandena bröts och statens myndighetsroll tydliggjordes.

Hennes djupa sociala engagemang byggd på gedigen erfarenhet av människor i utsatta livssituationer gav en tydlig röst åt kunskap och rationalitet i socialpolitiken i skarp motsats mot det flum och den agitation, som då var förhärskande. Borgerlig socialpolitik rätade på ryggen.

Ingegerd Troedsson blev Sveriges första sjukvårdsminister. Tidigare hade socialministrarna haft hälso- och sjukvårdsfrågor som en del av det större ansvaret för hela det sociala fältet. Den första regeringen Fälldin tog därmed ett nytt steg.

Svagt socialdepartement

Sjukvårdsministern var placerad i socialdepartementet som för första gången fick två statsråd. Ansvarsuppdelningen var tydlig med å ena sidan socialförsäkringar och traditionellt sociala frågor och å andra sidan hälso- och sjukvårdsområdet som var den officiella men långa och opraktiska titeln. Tand-

vården ingick dock inte i Ingegerds ansvar eftersom den i allt väsentligt reglerades genom tandvårdsförsäkringen och därmed av Riksförsäkringsverket som alltså inte var sjukvårdsmnisterns område.

Socialdepartementet var utifrån sett ett av de viktigaste departementen eftersom det hade den största huvudtiteln i statsbudgeten och sociala frågor utgjorde en stor och väsentlig del av samhällslivet. Men departementet var överraskande svagt. De stora socialförsäkringsfrågorna bestämdes i praktiken av hela regeringen och där var det finansdepartementet som hade det reella inflytandet. Någon samhällsekonomisk kompetens fanns inte i socialdepartementet utan traditionellt var dess roll att äska större anslag som sedan avgjordes i budgetprocessen.

Inom sjukvårdsområdet var kompetensen också mycket begränsad. Det var Socialstyrelsen och Landstingsförbundet som hade det dominerande inflytandet. Men även Läkarförbundet hade en viktig roll. Det nybildade Apoteksbolaget hade en växande roll när det gällde läkemedelsfrågor. Generaldirektören för Socialstyrelsen och ordförandena för Landstingsförbundet och Apoteksbolagets styrelse sågs som de tre starka männen, alla socialdemokrater, medan socialdepartementet självt hade en blygsam roll.

Monopol och centralplanering

Den socialdemokratiska sjukvårdspolitikerna var fokuserad på offentliga monopol och en stor tilltro till planering. Privata alternativ var få och sågs som ett utdöende släkte. Fixeringen vid planering ledde till enhetliga och gärna storskaliga lösningar. Valfrihet, alternativ och olika lösningar hamnade på undantag. Sjukvård var något som det offentliga gav patienterna och som de skulle vara tacksamma för. Förstatligande av läkeme-

delsindustrin var en viktig fråga på socialdemokratiska partikongresser.

På det politiska planet inom sjukvården i Sverige fanns det en socialdemokratisk dominans, ja kanske t.o.m. en hegemoni. Men det var inte hela sanningen. Sjukvården hade den kanske starkaste professionella strukturen av alla. Det var här som Läkarförbundet och i viss mån även Läkarförbundet och Apotekarsocieteten kom in i bilden. Läkartidningen var det centrala organet.

Den professionella läkarstrukturen med fokusering på vetenskap och rationalitet bidrog till att Sverige låg långt framme medicinskt sett. Men den innebar också att patientens roll var svag. Även sköterskornas roll, särskilt distriktssköterskornas, behövde stärkas.

Sjukvården hade haft en otrolig utveckling. TBC och andra infektionssjukdomar hade nästan utrotats. Sanatorierna som hade varit en stor del av sjukvården hade kunnat avskaffas. De stora mentalsjukhusen med 40–50 000 patienter kunde börja avvecklas. På nästan alla områden hade stora framsteg gjorts. Detta var naturligtvis en del av en internationell medicinsk utveckling.

Stora utmaningar

Det saknades alltså en etablerad struktur för en nyskapad roll som sjukvårdsminister. Ingegerd Troedsson fick själv bygga den och kämpa sig till inflytande. Regeringen Fälldin hade heller inte prioriterat reformer av sjukvården. Det var helt andra områden som dominerade. Folkpartisterna var vid den tiden livrädda för reformer som kunde utmålans som ett hot mot den sociala tryggheten, särskilt med en moderat minister. Centern var landstingspartiet. Regeringen fick inte uppfattas som att

*En nyutnämnd
sjukvårdsminister
i den första borgerliga
regeringen på
40 år på väg över
Riksbroen
den
11 oktober 1976.*

FOTO TT

den inkräktade på landstingens ansvar. Problemet var dock att landstingen inte var särskilt självständiga. Det var Landstingsförbundet som i praktiken hade kommandot.

Det var ingen liten utmaning för en första sjukvårdsminister i en första borgerlig regering i mannaminne att söka reformera en av de största sektorerna i samhället.

Ingegerd Troedsson hade stora personliga kvaliteter. Hon var skärpt, envis och energisk. Ingegerd respekterade fakta vilket var en stor tillgång i den starkt vetenskapligt orienterade sjukvården. Hon hade ingen direkt erfarenhet av sjukvård i sin politiska gärning, men en gedigen erfarenhet av sociala frågor. Få personer visste mer än Ingegerd om hur utsatta personer

verkligen hade det. Fakta för henne var inte bara en fråga om det som kunde mätas utan också om emotionella faktorer som oro, ångest och förtvivlan. På sitt sätt var hon lik många socialt engagerade läkare i kombinationen av engagemang och strikt rationalitet. Medkänsla fick inte förfalla till flum. Avsaknaden av direkt sjukvårdspolitisk erfarenhet var nog i grunden en fördel snarare än en belastning. Det gjorde det lättare att se problem och hitta lösningar.

Ingegerd Troedsson bestämde sig för att det centrala var att stärka patientens roll, vilket i sin tur förutsätter valmöjligheter och alternativ. Utvecklingen mot ett offentligt sjukvårdsmonopol måste stoppas och konkurrensen på läkemedelsområdet bibehållas. Det var en ambitiös agenda som skulle ta lång tid att genomföra. Tre år, som i praktiken blev två eftersom regeringen Fälldin avgick, var alldeles för kort tid, men det viktiga var att påbörja förändringen så att den kunde fortsätta av egen kraft.

Stopp för långvårdsraseriet

Den första och omedelbara uppgiften i reformarbetet hösten 1976 var att få stopp på långvårdsutbyggnaden. Landstingen skulle förmås, ja nästan tvingas, att bygga ut den medicinska långvården till en viss andel av befolkningen som var 70+. Denna plan var uttryck för tilltron till planering och centralstyrning men stred mot den dittillsvarande medicinska utvecklingen. De stora förändringarna var ju resultatet av medicinska framsteg och förbättrade levnadsförhållanden och inte ett resultat av någon slags planering. Tvärtom hade planer för utbyggnad av sanatorier och mentalsjukhus tidigare fått skrotas och vändas i sin motsats.

Utgångspunkten i långvårdsplanen var att antalet äldre

skulle öka, vilket var självklart. Om vårdbehovet förblev konstant så kunde man räkna ut det framtida behovet av långvårdsplatser. Någon egentlig hänsyn till framtida medicinsk utveckling eller till patienters önskan eller förmåga hade inte tagits med i beräkningen. Ingegerd som hade en gedigen kunskap om hur äldre verkligen levde, särskilt i hennes älskade hembygd Trögden i Enköpings kommun, reagerade starkt. Hon visste väl att de flesta både ville ha tillgång till avancerad medicinsk behandling och möjligheten att bo kvar hemma, där det ofta fanns anhöriga, vänner och ett kvarvarande socialt kontaktnät.

Det fanns stor skepsis mot hela idén ute bland läkare och inte minst distriktssköterskor som verkligen visste hur det såg ut. Många landstingspolitiker reagerade också mot utbyggnadsplanerna, både i sig och mot att landstingen skulle anpassa sig till skrivbordsplaner från Stockholm. Det blev en upprörd debatt. Ingegerd anklagades för att motsätta sig de äldres behov och för att ha en närmast reaktionär tilltro till hemsjukvård och anhörigas möjligheter. Det fanns en berättigad oro för att gå tillbaka till tidigare förhållanden, då många äldre hade fått lida i svår sjukdom hemma utan tillgång till adekvat medicinsk behandling och då särskilt många döttrar hade fått ta på sig ett orimligt stort vårdansvar för sina föräldrar. Men Ingegerd var den som kanske bäst av alla kunde just detta. Det handlade verkligen inte om att gå tillbaka till det gamla utan om att kombinera avancerad medicin med hänsyn till livssituation och personliga önskemål.

Långvårdsutbyggnaden genomfördes enligt långtidsplanen på sina håll. I Stockholms läns landsting byggdes t.o.m. särskilda långvårdssjukhus. Men i stort kom planen att stoppas. Det var en viktig insats. Det blev helt uppenbart att utvecklingen skulle ta en annan och närmast motsatt utveckling när det gällde vården av äldre.

Egenvård och patientansvar

Patientens roll blev nästa viktiga fråga. Hon skulle inte bara vara föremål för behandling utan hade också en egen vilja och förmåga. Det handlade både om patientens roll inom sjukvården och om hennes eget ansvar. Återigen blev det en upprörd debatt om egenvården, som det hela kom att kallas. Ska patienten tvingas behandla sitt eget benbrott, var ett av de mer hätska angreppen på egenvårdsbegreppet. Nu när det är självklart att kost, motion, livsstil och levnadsförhållanden har stor betydelse för hälsan är det svårt att förstå denna upprörda debatt i slutet på 1970-talet.

Idén om egenvårdsansvaret hade redan vuxit fram internationellt och i viss mån även i Sverige, men Ingegerd Troeds-sons insats var att föra fram den i den politiska debatten. Just positionen som sjukvårdsminister hade betydelse.

Frågan om patientens ställning handlade inte bara om egenvård utan också om sjukvårdens bemötande och hänsyn. Ett verkligt konkret bidrag som förverkligades med hjälp av läkarsällskapet var att ta fram en för patienten begriplig medicinsk terminologi på svenska. Det var professor Lars Eric Böttiger som konkret gjorde arbetet. Syftet var inte att ersätta den internationella terminologin, utan att ge patienten bättre möjlighet att förstå sin situation och att underlätta för läkaren att tala begripligt.

Den privata vårdens roll låg Ingegerd varmt om hjärtat. Trots flera försök så ledde detta inte till några konkreta resultat. Tiden var ännu inte mogen att frigöra sig från föreställningen om ett nära nog offentligt sjukvårdsmonopol. Då var det nog bara i moderata kretsar som det fanns någon respons för detta. De stora förändringarna skulle inledas först senare.

Distriktssköterskor och allmänläkare

Distriktssköterskorna hade en viktig men undanskymd roll. Förutom sin direkt medicinska insats fungerade de ofta i en sammanhållande roll gentemot patienten och sjukvården i övrigt. Det betydde mycket särskilt för de många äldre som hade flera olika medicinska problem. Ingegerd inledde diskussioner om att stärka distriktssköterskans ställning genom att ge henne kompetens att förskriva vissa läkemedel. I många fall gjorde hon det redan i praktiken men måste ha en läkare som formellt stod för beslutet. Förändringarna kom senare men det var Ingegerd Troedsson som inledde förändringsarbetet.

Sjukvården genomgick en snabb specialisering. Allmänmedicinen hade bara magen kvar, övriga organ hade redan sina egna specialister var det litet raljanta medicinska facksnacket. Alla läkare skulle bli specialister. Privatpraktiker och provinsialläkare hade nästan försvunnit. Vårdcentralerna bemannades med olika specialläkare som skulle ta hand om de olika medicinska åkommorna, men ingen hade det sammanhållande ansvaret gentemot patienten. Allmänpraktikern är ett passerat stadium i medicinens utveckling, sade Socialstyrelsens generaldirektör. Men Ingegerd Troedsson såg saken ur patientens synvinkel och startade debatten om behovet av allmänläkare med ett samlat ansvar gentemot patienten. Även här blev debatten het. En populär TV-serie *Doktor Finley's journal* som handlade om en engelsk privatpraktiker blev slagträ i debatten.

Även här fick Ingegerd balansera debatten. Det handlar inte om antingen eller utan om både och. Patienten är naturligtvis betjänt av både ett högt specialistkunnade och en förmåga att se hela patientens situation. Idag när allmänläkare är en självklarhet är det svårt att förstå varför debatten var så upprörd.

Apoteksbolagets maktsträvande

Läkemedelsindustrins förstatligande var en het fråga inom Socialdemokratin. Den borgerliga valsegern 1976 medförde att frågan inte längre var aktuell. Däremot hade bildandet av Apoteksbolaget och därmed ett statsmonopol på detaljhandeln med läkemedel skapat möjlighet att den vägen få ett mer dominerande inflytande över läkemedelssektorn och även läkemedelsindustrin. Särskilt omdiskuterad just då var industrins roll i läkemedelsinformation och priskontrollen på läkemedel.

Apoteksbolagets växande roll ledde till ökad spänning mellan detta och den ansvariga myndigheten som vid den tiden var Socialstyrelsens läkemedelsavdelning (SLA). Hade utvecklingen fått fortgå hade vi faktiskt fått en politiskt styrd myndighetsutövning i bolagsform vid sidan av den formella myndigheten. Här agerade Ingegerd Troedsson resolut och återställde en konstitutionellt riktig ordning. SLA fick den centrala myndighetsrollen och arbetet på att skapa det som senare blev Läkemedelsverket inleddes. Apoteksbolaget fick släppa sina regleringsambitioner och koncentrera sig på sin egentliga uppgift.

WHO och internationellt samarbete

Ingegerd Troedsson engagerade sig också i det internationella arbetet. Hon var den första svenska minister som deltog i WHO:s arbete och hon fick särskilt god kontakt med dess generaldirektör Halvdan Mahler, en dansk som i yngre år arbetat som läkare i Norrland. Sjukvården är ju en bland de mest internationaliserade av alla samhällsområden. Nästan alla innovationer kommer utifrån, varav över sjuttio procent från USA.

Men svensk sjukvård ger också viktiga bidrag. Därför skapades Swecare Foundation för att mer samlat kunna erbjuda svenskt sjukvårdskunnande i bred mening. En motsvarande satsning gjordes med Beredningen för internationellt läkemedelssamarbete. I båda fallen handlade det om samverkan mellan myndigheter, huvudmän, industri och andra intressenter.

Kuwait var intresserat av sjukvårdssamarbete med Sverige, så Ingegerd reste dit och när hon ändå var i trakten accepterade hon en inbjudan från Iraks sjukvårdsminister, som var en dynamisk ung läkare. Samtidigt pågick den stora Bagdadmässan, så Ingegerd fick därutöver representera Sverige där. Vård för den stora banketten var en på den tiden okänd vicepresident vid namn Saddam Hussein. Den sympatiska sjukvårdsministern försvann sedermera i samband med ett regeringsmöte. Ryktet säger att Saddam Hussein helt enkelt sköt ihjäl honom vid sammanträdet eftersom han vågade ha en annan uppfattning.

Två år är en kort period, men Ingegerd Troedsson fick mycket utträttat. När det gäller långvårdsprogrammet och läkemedelsområdet skedde förändringarna relativt snabbt. Nytankandet om patientens roll, egenvården, allmänläkarna, distriktssköterskorna m.m. var idéer som redan fanns internationellt och även i Sverige. Men i sin roll som sjukvårdsminister kunde Ingegerd fokusera debatten och därmed påbörja ett förändringsarbete som tog många år.

GÖRAN LENNMARKER

var sakkunnig i socialdepartementet 1976-1978 och därmed nära medarbetare till Ingegerd Troedsson i hennes egenskap av sjukvårdsminister. Samarbetet fortsatte i olika former bl.a. som riksdagsledamot och därmed kollega till Ingegerd Troedsson. Han är nu ordförande i bl.a. Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI) och Jarl Hjalmarsonstiftelsen.

TALMAN INGEGERD TROEDSSON

Per Westerberg

När Ingegerd Troedsson valdes till talman 1991 bröt hon ny mark. Efter en lång politisk karriär, som bland annat sjukvårdsminister, biträdande socialminister och förste vice talman, blev Ingegerd Troedsson Sveriges första kvinna i talmansämbetet. Ingegerds tid som talman kom att präglas av två viktiga omständigheter; 1990-talets finanskris och Sovjetunionens upplösning. Trots dessa stora omvälvningar lyckades Ingegerd Troedsson dessutom reformera riksdagsarbetet och vara en uppskattad talman av såväl partikamrater som oppositionspolitiker.

Det blev ett dramatiskt talmansval 1991. Utgången av valet var osäkert in i det sista då Ny Demokrati höll spänningen vid liv genom att inte avslöja vem man tänkte rösta på. När resultatet efter den slutna omröstningen slutligen redovisades visade det sig att Ingegerd Troedsson fått 184 röster och Thage G. Peterson 150 röster. Därmed hade kammaren den 30 september 1991 utsett Ingegerd Troedsson till Sveriges första kvinnliga talman. När hon två år senare höll ett anförande om kvinnligt ledarskap berättade Ingegerd att hon, efter sina tolv år som vice talman, hade inbillat sig att omvärlden vant sig vid kvinnor bakom kammarens talmanspodium.

Jag hade misstagit mig. Uppmärksamheten var formidabel, massmedia rusade till, mina preferenser om allt ifrån kammarens debattregler till kakrecept kablades ut, om inte över värl-

den, så i varje fall över Sverige. Den viktigaste frågan tycktes vara om jag skulle ändra min titel till fru talkvinna.

22 oktober, 1993, Salénhuset

Rikets första kvinnliga talman kastades omedelbart in i hetluffen i ett Sverige präglad av ekonomisk kris. Finanskrisen innebar att åtgärder inom flera områden var nödvändiga, bland annat behövde riksdagens behandling av regeringens budgetförslag utvecklas. Som ordförande i riksdagsutredningen och riksdagens förvaltningsstyrelse kom Ingegerds insatser att medverka till betydande förändringar som bidrog till att få ordning på riksdagens budgetbehandling och till att strama upp debatterna i kammaren.

Budgetprocessen blev en av de viktigaste frågorna i riksdagsutredningen under Ingegerds ordförandeskap. Utredningen var omfattande och beskrevs som den ”största omdaning av riksdagsarbetet sedan 1971 års enkammarreform”. Processen att lägga om det statliga budgetåret till kalenderår var inget som gjordes i en handvändning. Det krävdes två likalydande beslut före och efter riksdagsvalet 1994 för att få till stånd en förändring. Genom Ingegerds integritet och tydliga ledarskap lyckades hon ena samtliga riksdagspartier för att få till stånd de eftersökta ändringarna.

Det första beslutet om ny budgetprocess kom att tas den sjunde juni 1994 och det andra beslutet den 16 november samma år. Två år senare överlämnade regeringen för första gången budgetpropositionen till riksdagen i september månad. Detta innebar att det statliga budgetåret från och med 1997 kom att överensstämma med kalenderåret. Det betydde att den svenska statsbudgeten nu skulle hanteras i samma ordning som de budgetfaser som rådde i övriga EU-länder. Utöver detta tog riksdagsutredningen fram förslag till hur riksdagen skulle fungera efter ett eventuellt EU-inträde.

Talman Ingegerd Troedsson 1991.

FOTO CHRISTER WALLENHOLM, RIKSDAGSFÖRVALTNINGEN

För första gången sedan enkammarriksdagens införande 1971 hade sju partier valts in i riksdagen valet 1991. Med fler partier i kammaren såg Ingegerd ett behov att anpassa debattformerna i de särskilda debatterna. Hon föreslog därför en ny form av replikskifte, där replikväxlingen koncentrerades genom att endast två talare deltog vid varje replikväxling. Detta för att få en mer livfull och rapp debatt i kammaren. Ingegerd var en lyhörd talman som ständigt arbetade för att utveckla den demokratiska processen. Med sina tolv år som vice talman och tre som talman hade Ingegerd tillbringat många dagar och sena kvällar i kammaren. Efter sammanlagt femton år i talmanspresidiet tyckte hon att det fortfarande var lika intressant att lyssna på en debatt. ”Ledamöterna är så kunniga och pålästa och debatterna stimulerande”, sa Ingegerd Troedsson i en intervju.

Det var inte bara i Sverige som det tidiga nittioalet innebar stora omsvängningar och kriser. Utanför landets gränser

En unik manifestation över partigränserna mot rasism och främlingsfientlighet i februari 1992. FOTO TT

skedde drastiska förändringar som ledde till att den politiska kartan ritades om för gott. Kalla kriget tog slut och efter Sovjetunionens upplösning i december 1991 uppstod ett behov av parlamentariska kontakter med det frigjorda Östeuropa, framförallt med de baltiska staterna. Ingegerd spelade en aktiv roll i det arbetet. Hon ledde bland annat konferensen för interparlamentariskt utvecklingssamarbete (IPU) som anordnades i Stockholm i september 1992. Under en vecka besökte cirka 1000 parlamentariker och tjänstemän från ett hundratal länder IPU-mötet i riksdagshuset. Ingegerd Troedsson valdes till ordförande för IPU:s 88:e session, ett uppdrag hon utförde skickligt.

Överlag var de internationella kontakterna under Ingegerds tid i talmansstolen många. Stora politiska personligheter som Michail Gorbatsjov, Hanan Ashrawi, Yasser Arafat och Nicaraguas president Violeta Chamorro kom alla på officiellt besök till riksdagen. Dessutom reste Ingegerd utomlands för

deltagande i Organisationens för Säkerhet och Samarbete i Europa (OSSE) möte i Madrid i januari 1992 och besökte New York där FN:s generalsekreterare Boutros Boutros Ghali tog emot i FN-skrapan i november 1993. I oktober 1992 ledde Ingegerd Troedsson, på inbjudan av representanhusets talman Leo McLeay, en riksdagsdelegation till Australien. Hon hade även regelbunden kontakt med de nordiska talmännen som träffades årligen för överläggningar om gemensamma parlamentariska frågor. I april 1992 stod Sverige och Ingegerd Troedsson värd för det nordiska talmansmötet.

Ingegerd Troedsson var mån om riksdagens traditioner men också om att riksdagen skulle vara öppen och tillgänglig. Det var under hennes tid som det formella sommaruppehållet togs bort. Tillsammans med dåvarande statsminister Carl Bildt införde Ingegerd flaggning året om på riksdagshuset och regeringskansliet, då de folkvalda alltid är i tjänst. I samband med det drev Ingegerd igenom att flaggorna skulle hissas enligt statsordningen; först på slottet, därefter på riksdagshuset och sist på regeringskansliet. De två flaggstänger som idag finns på Rikspan och används bland annat i samband med internationella besök sattes dit på Ingegerds initiativ.

Det var av stor vikt för talmannen Ingegerd att medborgarna i Sverige förstår hur riksdagen arbetar och hur dess beslutsprocess fungerar. Hon ställde sig mycket positiv till riksdagens Öppet hus, vars första evenemang hölls under Ingegerds första år som talman. Det uppskattade evenemanget hålls än i dag. Under Öppet hus har allmänheten bland annat möjlighet att delta i en frågestund i kammaren samt träffa folkvalda och därigenom få en inblick i ledamöternas arbetsmiljö. I sitt välkomstanförande för Öppet hus i februari 1992 menade Ingegerd att det under rådande finanskris var extra angeläget att medborgare och politiker fick möjlighet att träffas och diskutera nödvändiga åtgärder.

Under Ingegerds första år som talman satte en okänd man Sverige i skräck. Den så kallade lasermannen mördade en person och skottsbadade tio andra. Samtliga offer var män med invandrarbakgrund. I samband med dåden växte också den integrationspolitiska debatten och runt om i landet arrangerades evenemang som tog avstånd från rasism. I mitten av februari 1992 anordnades en manifestation över partigränserna där ledamöter och regeringsföreträdare anslöt till ett fackeltåg från riksdagen till Storkyrkan. Även kungaparet närvarade under gudstjänsten. I sitt anförande i Storkyrkan hyllade Ingegerd de människor och rörelser som vuxit fram och tagit ställning mot våld och främlingsfientlighet.

Tidigare samma månad hade Ingegerd besökt Enbacksskolan i Tensta. Här mötte hon elever och svarade på deras frågor och funderingar kring dåden. Till en 11-årig flicka vars pappa blivit skjuten av lasermannen sa hon:

Så vill jag säga till dig, att ibland känner man sig mycket liten som människa och som politiker. Det är när man ska försöka förklara för barn och ungdomar varför människor gör varandra illa. Det är något som också vuxna har svårt att förstå. Men tillsammans blir vi starka, vi som tror på människors lika värde. Vi ska kämpa tillsammans mot våld.

7 februari 1992, Enbacksskolan

Som person var Ingegerd praktiskt lagd och intresserad av detaljer. Hon hade ett intresse för svenska språket och gjorde gärna stilistiska ändringar i anföranden och skrivelser. Många texter blev ordentligt omskrivna, kanske inte alltid till medarbetarnas ohöjda förtjusning. Brev till talmannen var många och skulle besvaras skyndsamt – allt som oftast tog Ingegerd detta ansvar själv. Inte sällan lämnade Ingegerd helt enkelt färdigskrivna hopklustrade brev till sin sekreterare för expediering. Överlag vittnar många medarbetare om att hon snabbt

Talmannen visar EG-kommissionens ordförande Jacques Delors att EG:s flagga var hissad vid Sveriges riksdag. April 1993. FOTO TT

svarade på e-post och att korrespondensen med henne var tät och kollegial.

Förutom de större parlamentariska förändringar som genomfördes under Ingegerds tid som talman finns många exempel på små, men väl så typiska nyheter som Ingegerd införde. Ingegerd och maken Tryggve bodde en bit utanför Stockholm på egna gården Hakesta, strax utanför Grillby i Uppsala län. På grund av avståndet reste talmannen därför ofta med bil. Ingegerd och Tryggve körde en Volvo i privatlivet. På riksdagen fanns sedan en tid talmansbilen, en Saab, med chaufför tillgänglig för talmansämbetets behov. Ingegerd såg till att Saaben byttes ut mot en Volvo nere i riksdagsgaraget för att hon skulle kunna köra hem sig själv utifall chauffören skulle bli sjuk.

Ingegerd hade ett genuint intresse för riksdagsförvalt-

ningens personal. Som nyvald talman besökte hon samtliga enheter inom riksdagsförvaltningen för att få en inblick i förvaltningens arbete. Hennes engagemang och uppskattning efterlämnade djupa avtryck hos dem som jobbade tillsammans med henne. Ingegerds omtanke och engagemang för sina medarbetare är omvittnat. Fick hon höra att en anhörig till en medarbetare hade gått bort fanns hon snart på plats med en kondoleansbukett. Hon uppmanade regelmässigt talmanschaufförerna att parkera talmansbilen och följa med på diverse kvällsevenemang. En chaufför minns särskilt den svindlande åkturen på Stridsbåt 90 tillsammans med rikets andreman. En annan medarbetares hund hyste varma känslor för talmannen och övergav ofta sin ordinarie plats för att slumra till i Ingegerds rum.

Ingegerd deltog ofta i personalaktiviteter, bland annat brandövning på Riksplan. Medarbetarna runt talman Ingegerd Troedsson minns henne som en varm och envis politiker med ett knivskarpt intellekt och stor personlighet. Hon var viljestark, stryktålig och modig och förenade grundlighet och envishet med ett alldeles osedvanligt mått av charm.

En talman ska ha personlig integritet, vara representativ, ha gedigen erfarenhet av både riksdagsarbete och partipolitik samt ha ett gott anseende över partigränserna. Ingegerd Troedsson utövade sitt ämbete med glans. Vi minns Ingegerd som en social och ambitiös kollega, en oerhört hjälpsam person som vi nu tackar och hyllar för hennes insatser i riksdagen och samhället.

PER WESTERBERG

1991–1994 Näringsminister
 1998–2002 Ordförande i näringsutskottet
 2002–2003 Ordförande i miljö- och jordbruksutskottet
 2003–2006 Förste vice talman. Ledamot i Riksdagsstyrelsen
 2006– Talman. Ordförande i Riksdagsstyrelsen.

EBON, INGEGERD OCH JAG ...?

Maria Abrahamsson

Så skör hon ser ut. Tanken for genom mitt huvud när Ingegerd Troedsson försiktigt, försiktigt slog sig ned vid bordet i Frejasalen i kvarteret Neptunus på Mynttorget. Det var den 9 november 2011.

Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia hade bjudit in dels för att fira Sällskapets första 10 år, dels för att det var 100 år sedan Stockholms Moderata Kvinnoförbund bildades. Kvällens dragplåster och huvudnummer var ingen mindre än Ingegerd Troedsson. Den tidigare riksdagsledamoten, statsrådet och talmannen talade under rubriken ”Ebon Andersson – flickan från Masthugget som blev akademiker, riksdagsman och högerkvinnoledare”.

– Första gången jag ”mötte” Ebon Andersson var 1947, när jag 18 år gammal började läsa nationalekonomi vid Stockholms högskola. Med de orden började Troedsson teckna ett porträtt över en politiker som sedan dess har inspirerat också mig. Anförandet trollband mig till sista stavelsen i Troedssons manus på sju tätskrivna A4-ark.

Efteråt i Frejasalen blev det mer vin i glasen och uppsluppen stämning. Ingegerd och jag satt vid samma bord och kom att tala rätt ingående om Ebon Andersson. Redan 1946, när hon som första högerkvinna gjorde entré i förstakammarsalen, kritiserade hon dåvarande vice partiledaren Jarl Hjalmarsson. ”Man får intrycket av att vi acceptera en massa socialistiska tankegångar”, protesterade Ebon inför Stockholms Moderata

Kvinnoförbund. Vad som gjort henne uppbragd var att programkommittén (ledd av Hjalmarsson) hade på förslag att skriva in "familjelön" i det nya partiprogrammet. Det var en tanke ljusår från Ebons strävan att män och kvinnor "böra erhålla likvärdig lön för likvärdigt arbete". Ebon Anderssons linje vann och formuleringen om familjelön ströks.

Kvällen började bli sen och Ingegerd bad mig ringa efter en taxi. Jag tror inte att jag har varit närmare att träffas av historiens vingslag än när jag hörde mig själv svara "Ingegerd Troedsson" på Taxi Stockholms fråga: I vems namn?

I hissen ner uttryckte Ingegerd sin tacksamhet. Inte för att jag följde henne ut till den väntande taxin, utan därför att jag hade tagit plats i den moderata riksdagsgruppen! Att jag dessutom, liksom hon en gång i tiden, satt i skatteutskottet var absolut ingen nackdel, förstod jag. Knappt två veckor senare, den 17 november, landade ett brev från Ingegerd i min mejlbox:

Maria, hittade äntligen artikeln i *Moderata pionjärer* som jag skrev utöver artikeln om Ebon. Det har ju gått några år sedan dess men innehållet beskriver ändå inkomstskattens utveckling från hänsyn till skattebetalarnas bärkraft till en skatt efter förmåga. Tidigare hade barnfamiljer lägre marginalskatt ju fler barn de hade att försörja, en följd av barnbidraget. I dag är det tvärtom.

Friheten kan givetvis aldrig bli absolut, men en frihetligt inriktad regering kan göra mycket för att vidga medborgarnas frihet, inte bara genom ett effektivt och tillräckligt försvar men också genom att ta större hänsyn till den enskilde skattebetalarens bärkraft genom barnavdrag. Samt genom att inte gynna vissa alternativ så starkt att andra försvåras eller omöjliggörs.

Vad maxtaxan beträffar är det nog svårt att avskaffa den. Men för att förhindra nedvärderingen av omvårdnadsyrkena (inklusive nedvärderingen av föräldrars egen vård av småbarn) skulle man kunna besluta om vårdnadsersättning motsvarande personalkostnaden för en heldags barnstugeplats,

i år i genomsnitt ca 133 000 kronor per barn och år. Ersättningen motsvarar en lön på ca 100 000 kronor per barn som beskattas som inkomst av arbete + sociala avgifter som ger motsvarande sociala förmåner. Ersättningen räknas upp med löneökningarna vid dagis. Vid deltidsarbete och deltidsplats på dagis blir ersättningen givetvis mindre. Detta skulle både förbättra omvårdnadslönerna och göra det möjligt för fler att under hastigt flyende småbarnsår få mer tid för barnen.

Undertecknat: Bästa hälsningar Ingegerd T. Jag våndades rätt rejält innan jag tryckte på knappen och sände ett svar. Inledningsvis berättade jag förstas hur smickrad jag var, för att inte säga hedrad, över att på det här viset få Ingegerds uppmärksamhet och förtroende. Men sedan ... vad kunde jag som novis i skatteutskottet tillföra av värde i en konversation med en skattepolitiker och sifferexpert av närmast legendariska mått? Ingegerd lät sig dock inte förskräckas utan fortsatte att i återkommande mejl lobba stenhårt för maximal valfrihet i familjepolitiken. I det sista mejlet som jag fick anade förmodligen Ingegerd att hon nog hade gått för långt i sin kritik mot den förda regeringspolitiken, dess "statsdirigering" av jämställdheten och, som hon menade, det oacceptabla ingreppet i småbarnsfamiljernas liv. Hon avslutade: Du behöver inte svara.

Det gjorde jag inte heller, men jag gör det nu. Precis som Ebon Andersson och Ingegerd Troedsson anser jag att löneskillnader enbart på grund av kön är förkastligt. Näst efter mäns våld mot kvinnor är osakliga löneskillnader det största kvarvarande jämställdhetsproblemet i Sverige. Men i samma andetag som jag konstaterar det, inser jag också att en maximalt valfri familjepolitik, Ingegerds kungstanke, inte leder till vad vi i vardagligt tal menar med jämställda löner. Kvinnor och män gör fortfarande olika livsval. Olika prioriteringar som påverkar allt från utbildningsval till hur familjer delar på hus-

hållsarbetet och hur många dagar föräldrarna stannar hemma från jobbet medan barnen är små.

Kvinnors och mäns olika livsval påverkar storleken på deras löner, livsinkomster, pensioner och ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet. Just av det skälet har regeringens *Delegation för jämställdhet i arbetslivet* fått fram till hösten 2014 på sig att ta reda på varför kvinnor väljer som de gör (Dir. 2011:80). Jag är den första att försvara att kvinnor ska ha rätt att göra sina egna val, men den rätten får sitt värde först när kvinnorna är fullt medvetna om de ekonomiska konsekvenserna av sina val. Jag tror faktiskt att Ingegerd Troedsson skulle ha delat den uppfattningen.

MARIA ABRAHAMSSON

är jurist och har ett förflutet som ledarskribent i Svenska Dagbladet. Sedan valet 2010 sitter hon i Sveriges riksdag för Moderaterna i Stockholms stad. Efter en inledande session i civilutskottet är Abrahamsson sedan hösten 2011 ordinarie ledamot av skatteutskottet. Hon är en av riksdagens två representanter i Domarnämnden samt ledamot av Skatteverkets insynråd.

INGEGERD TROEDSSON,
EN OUTTRÖTTIG PENSIONÄR

Lars Otto Berg

Mina första mer direkta kontakter med Ingegerd Troedsson var när Stiftshistoriska Sällskapet i Uppsala bildades år 1995. Detta är en del av ett projekt med uppgift att skapa ett nytt herdaminne för Uppsala stift, som skildrar stiftets präster, deras liv och omgivning. Ingegerd invaldes som en av de första medlemmarna i Sällskapets styrelse på grund av sitt redan visade intresse för person- och lokalforskning. Redan tidigare hade jag mer tillfälligt mött henne i samband med olika arkivbesök, som hon gjort, när hon sökte uppgifter om sin släkt och var dess medlemmar haft sin hemvist. Ingegerd blev kvar i Sällskapets styrelse till år 2002 och tog även tillfället i akt att bjuda de arbetande medarbetarna i Stiftshistoriska kommittén till sitt och Tryggves hem på gården Hakesta i Hacksta församling i Trögd.

Hacksta hade blivit deras hem en kulan valborgsmässoafton 1957. När den något förfallna gården anpassats till den nya ägarfamiljens behov och smak var det tid för Ingegerd att taga reda på Hakesta bys och gårds tidigare öden. Hon började gräva i källorna till gårdens och dess närmaste omgivnings historia alltifrån det att Hacksta socken började krypa upp ur vattnet för omkring två och ett halvt årtusende sedan. Resultatet av Ingegerds omfattande forskning kombinerat med rådfrågande av rader experter inom olika områden resulterade i en krönika *Hakesta och Hacksta kyrkby i Hacksta socken i Trögda härad. Från äldsta tider fram till i dag*. Det är en gedigen

undersökning på närmare 360 sidor som trycktes 1995. Här skildrar hon byn med alla dess invånare. Den sjökung Hake, som enligt en tradition skulle vara begravd i en gravhög i parken till Hakesta avför hon som härstammande från sagornas värld. Mer verklig är ärkebiskopen Jakob Ulfsson Örnfoot som var född på 1430-talet i Hakestad. Ingegerd följer sedan gården som klosterhemman och senare rustningshemman med alla dess ägare fram till sin egen tid men också hela byn samt de som bodde där, präster, bönder, torpare, ryttare, backstugusittare och fattighjon. Hennes målsättning är att låta alla dessa framträda som levande människor med alla sina mödor, glädjeämnen och sorger. Allt detta vittnar om hennes stora människointresse.

Ingegerds lokalthistoriska intressen sträckte sig också utöver Hacksta kyrkby. Inte bara så att hon skrev om andra platser i socknen och om vilka som bott där, byamän och deras familjer, torpare, backstubor och soldater, utan hon begav sig även utanför Uppland. Redan innan boken om Hakesta kom, hade hon 1993 skrivit en krönika om Söfringsbo by i Garpenberg, följt 1998 av en bok om bergsmansbyn Nor i Söderbärke samt lett arbetet med en krönika om Bensåsen i Dalarnas finnmark; orter som hon kommit i kontakt med genom sin forskning. Från det mer begränsat lokalthistoriska vidgade hon även vyer om områdesmässigt.

År 2003 väcktes tanken att utge en bok om Enköpings kommuns historia. En redaktionsgrupp kallades samman och som ordförande och redaktionellt ansvarig utsågs Ingegerd, som ju också hade erfarenhet från den kommunala politiken. Ingegerd ledde arbetet inom en grupp på ett tjugotal medarbetare, såg till att arbetet framskred i god takt och hade den allmänna överblicken. Där hon såg några luckor var det som regel hon som fyllde dem. Av de omkring 110 avsnitten i boken skrev Ingegerd själv närmare 50 samt bidrog som delförfattare till ett

En outröttlig pensionär som hembygdsforskare. PRIVAT BILD

tiotal ytterligare. Redan i november 2006 kunde boken presenteras. Den rönste så stort intresse att redan följande år en ny upplaga måste tryckas.

Långt tidigare hade hennes personintresse fått henne att börja forska även om den egna släkten. Det är kanske karaktäristiskt att hon lade ned sitt största intresse på sin härstamning i möderneled. Ett år fick jag av henne ett julbrev i form av en redogörelse ur gamla dagböcker om hur hennes mormors mormors mor Albertina Söderberg firade julen 1852. Hon befann sig då med två barn ombord på briggen Sydpolen, som fördes av hennes man, sjökapten Gottlieb Söderberg. Briggen var på väg till Brasilien så julen tillbringades på Atlanten. Väl

framme förbyttes dock glädjen i sorg. I Bahia hade gula febern brutit ut och Albertina blev ett av offren.

Detta är bara ett litet utdrag ur hennes forskning. Men det var inte bara sin mormors mormors mor som Ingegerd intresserade sig för. Hon följde sin släkt längs modernelinjen tillbaka till 1500-talet vilket resulterade i en krönika *Mina fantastiska anmödrar* som utkom 1996 och där man kan finna så drastiska detaljer som den skandal som inträffade i Resele i Ångermanland där den ”i kristendomskunskap försigkomna” drängen Jöns Svensson även visade sig ha andra sidor. På två månader gjorde han tre av sin husbondes döttrar – yngre systrar till Ingegerds anmoder – med barn.

Det som var orsaken till ett utökat samarbete oss emellan var en liten artikel, som jag skrivit 1999, där jag tagit upp slaget vid Gestilren 1210. Vid detta tillfälle stupade kung Sverker den yngre och nu träder även de sedan så mäktiga folkungarna fram i historiska källor för första gången. Av hävd hade det ansetts att slaget ägt rum i Västergötland medan jag hittat indicier på att det i stället kunde ha utspelat sig inom Enköpings kommun. Detta kom att väcka Ingegerds intresse såväl av lokalpatriotiska som av släktanknutna skäl. Hennes yngre syster Birgitta Ingvar-Nilsson var nämligen bosatt i Västergötland och 1997 hade hon i publikationen *Dimbobygden* skrivit en väldokumenterad artikel som just handlade om vad man dittills visste om Gestilrens placering. Slaget hade blivit mer känt för nutiden inte minst genom Jan Guillous roman om korsriddaren Arn samt olika TV-program där frågan togs upp. I romanen kom en stor ryttardrabbning vid Gestilren i Västergötland att spela en rikspåverkande roll. När boken sedan filmades föll dock Gestilren bort.

Ingegerd tog kontakt med överstelöjtnanten Sven Sandblom i Sparsätra, som redan tidigare hade forskat om Enköpingsbygdens militära historia. En idé började utforma sig.

Man borde utarbeta en bok om vad som tilldrog sig omkring år 1210 och med drabbningen vid Gestilren som en huvudpunkt. Boken skulle vara skriven i populärvetenskaplig form och rikta sig till den historiskt intresserade allmänheten. Boken borde ligga färdig före år 2010 – 800-årsdagen av slaget och innan den planerade filmen om riddar Arn visades.

Efter ett omsorgsfullt förberedelsearbete skedde sedan det första mötet med dem, som skulle medverka i boken 2007 i Enköping. Ingegerd hade samlat ihop intresserade forskare från olika områden, främst medeltidshistoriker, arkeologer, kulturgeografer och ortnamnspecialister. Under Ingegerds ledning började så arbetet. Var och en skrev sina avsnitt och där hon tyckte något borde ytterligare kompletteras eller förtydligas, grep hon själv in. Van från sina tidigare uppdrag kunde hon hela tiden se bokens helhet framför sig. Skickligt lotsade hon gruppen förbi alla blindskär.

Främst var det väl skildringen av de olika personerna och deras relationer som fångade hennes intresse. Hon gav sig också i kast med ämnen av skilda slag. De sträckte sig från hur Sverige påverkades av det ökade behovet av järn till rustningar och vapen, inte minst sedan Jerusalem fallit i fiendens våld, till de fälttecken som kan ha använts vid Gestilren. Boken kom ut 2009 och nominerades av Länsforskningsrådet i Uppland till ”Årets uppländska bok”. Historien kring Gestilren släppte dock inte hennes tankar. Hon skrev 2009 till mig:

Samarbetet om boken har i vart fall gett mig oerhört mycket nya, tankeväckande insikter i 1200-talets historia som gett blodad tand. Så fort tillfälle ges försöker jag få ytterligare klarhet om de agerande folkungarna, deras släkterelationer och hemhörighet. För närvarande gäller det Knut Erikssons okända drottning, identiteten på jarlen Karl döve och vem heliga Birgittas mormor Sigrid fagra, östgöotalagmannen Bengt Magnussons andra hustru, egentligen var.

Detta var verkligen ett rätt digert program. Trots sin fortfarande stora energi och arbetsförmåga hann hon inte fullfölja alla uppslagen. När 800-årsfirandet av händelserna i Gestilren skulle högtidlighållas på sommaren 2010 blev hon naturligtvis engagerad. Hon talade bland annat vid firandet i Gästre by och skrev en artikel i Enköpings-Posten om "Gåtan om den bortglömda platsen Gestilren".

Det var uppfriskande att samarbeta med och lära känna Ingegerd Troedsson med hennes förmåga att leda projekt och kunna sätta sig in i de mest skiftande delproblem samtidigt som hon alltid hade ett fast grepp om arbetets utformning i stort. Hon sökte och prövade information från olika håll. Den stora frågan är, hur orkade hon?

LARS OTTO BERG

Fil. dr. h. c. Tjänstgjort bland annat vid Krigsarkivet och Stockholms stadsarkiv, landsarkivarie vid Landsarkivet i Uppsala 1973–1994, sedan ordförande i Stiftshistoriska kommittén i Uppsala.

INGEGERD TROEDSSON TILL MINNE

Thage G Peterson

I mina ofta långa personliga samtal med Ingegerd Troedsson pratade vi inte så sällan om våra familjer. Inget på jorden var kärare för henne än Tryggve och deras barn och barnbarn. Ingegerd avvek från vad som brukar vara det vanligaste när två politiker talar med varandra: att hela pratstunden upptas av politik och det partipolitiska spelet. Det är så lätt att det blir så. Det är ju oftast just partipolitiken som för människor i det politiska arbetet samman. För mig var Ingegerd Troedsson ett undantag. Det kändes så befriande när det vardagliga på ett positivt sätt fick ta över våra samtal. Vi hann aldrig med att tala om ålder och sjukdom även om det hade varit naturligt vid vår ålder. Talesättet om att åldrandet lätt kan bli en heltidssysselsättning bröt vi mot. Våra samtal var istället fyllda av livet och en längtan till att få uppleva och lära oss nya saker. Ingegerd Troedsson var så länge jag minns fylld av just liv och längtan. Inte på ett grubblande sätt. Utan på ett vetgirigt.

När jag satt i Veckholms vackra kyrka den likaledes vackra höstdagen i november 2012 på Ingegerds begravningsgudstjänst så kom mina samtal med henne upp i mitt minne. Jag mindes mycket av det vi hade talat om. En gång talade vi om psalmer. Det var efter det att jag hade börjat läsa teologi vid Ersta Sköndal högskola. Ingegerd var som vanligt nyfiken. Det var en egenskap som hon ofta lät blomma ut. Till nästa samtal hade hon ett batteri av frågor och synpunkter, som vi avverkade i god systematisk ordning. Umgicks man med Ingegerd

Troedsson så lämnades inget åt slumpen. Allt skulle ha en ordentlig behandling.

Kanske hade hennes barn hört talas om vårt psalmsamtal. Alla de tre psalmerna som vi sjöng i Veckholms kyrka fanns med i vårt samtal. Psalmen "Härlig är jorden" är ofta med vid begravningsgudstjänster över hela Sverige. När jag i sommar talade i en kyrka i Småland och vi sjöng "Härlig är jorden" så framhöll jag i mitt tal att just den psalmen sjöngs vid minnesstunden för statsminister Olof Palme 1986 och vid talman Ingegerd Troedssons begravning 2012. Jag ville lyfta fram att just den psalmen står för en förhoppning, en längtan om att jämmerdalen jorden kan bli bättre. Psalmen talar om generationernas samspel och om att överbrygga. Det är en ljus psalm fylld av hopp och längtan.

Det vore ingen rättvis bild av Ingegerd Troedsson att sätta likhetstecken mellan hennes liv och de många offentliga och politiska uppdragen. Alltför ofta kommer personen bakom politikern i skymundan. Precis som om människan inte betydde något. Vi som stod Ingegerd nära i riksdagsarbetet vet att familjen alltid kom främst. När hon talade om sina närmaste var det alltid med kärlek och omtanke. Och med glädje och stolthet. För denna hennes ödmjuka inställning till livet och dess främsta värden minns jag särskilt Ingegerd Troedsson.

Ingegerd Troedsson älskade sitt Sverige utan att för den skull vilja bygga nationalistiska skyddsräcken mot den nya tiden och de nya strömningarna som drog in över Sverige. Som talman var hon ordförande i Nationaldagskommittén och för Svenska Flaggans Dag. Hon förberedde firandet mycket noga, förenat med glädje och engagemang. Vi taldes vid flera gånger om hur nationaldagsfirandet skulle kunna breddas. Hon älskade sin hembygd utan att för den skull bli en patriotisk träd-kramare. Men hon blev en framgångsrik hembygdsforskare, som på ett enkelt och begripligt sätt talade väl om hembygden

Två talman och goda vänner – Ingegerd Troedsson och Thage G Peterson.
PRIVAT BILD

och dess värden. Hon ville förmedla att landsbygden och dess seder och traditioner har ett egenvärde för vårt land. Landsbygds- och hembygdsfrågor talade vi också ofta om. I dessa frågor minns jag henne som en ständigt brinnande eld av entusiasm för sitt land och sin hembygd.

Jag minns Ingegerd för hennes goda och breda sakkunskaper och för hennes förmåga och starka vilja att på ett kompetent sätt sätta sig in i ärenden som stod på dagordningen och frågor som skulle hanteras i långa beslutsprocesser.

Ingegerd Troedsson var suverän att som talman hantera klubban i riksdagens plenisal. Hon klarade med briljans de mest invecklade voteringspropositioner. Hon klarade också på ett skickligt sätt en annan svår uppgift för en talman. Det är när riksdagens ledamöter ibland, helt oväntat dessutom, reser sig upp och gör instämmanden i vad föregående talare sagt.

Thage G Peterson har bjudit in till talmansmiddag. Ingegerd hälsar på Gösta Bohman (M). "En rackarns trevlig bild. Ingegerd ser så glad ut", sa Gösta Bohman om denna bild. PRIVAT BILD

Vid sådana tillfällen gäller det för talmannen att hålla huvudet kallt och samtidigt till protokollet kunna ange namnen på alla de stående ledamöterna. Det kunde Ingegerd Troedsson.

Ingegerd Troedsson gav sig aldrig in i en debatt utan att vara väl förberedd. Med nyfikenhet och envishet tog hon nya kunskaper till sig. Det gav henne ett försprång i sakliga meningsutbyten. Hon vann respekt och anseende. Jag gjorde flera resor tillsammans med henne. Jag kommer särskilt ihåg

talmansresor till Gotland och till Västtyskland. Jag märkte redan vid avresan från Stockholm att hon kunde det mesta om de platser som vi skulle besöka. Jag var mycket imponerad av hennes faktakunskaper. Gotland, där hennes far en gång hade varit regementschef, kunde hon utan och innan. Hon kände öns seder och traditioner och dessutom på gutamål.

I början av januari 1991 började det mörkna över Baltikum. Sovjetunionen ville inte gå med på att släppa de tre baltiska staterna fria. Senare i januari sände riksdagen Ingegerd Troedsson och de två övriga vice talmännen till Estland, Lettland och Litauen för att stödja dem i det utsatta läget. Deras besök blev mycket uppskattat. Jag fick flera tacksamhetsbevis för detta.

En annan av Ingegerd Troedssons fina egenskaper som jag ofta mötte och som jag inte sällan själv fick del av var hennes generositet. Hon var aldrig sen att ge en eloge till någon – riksdagsledamot eller anställd i riksdagen – som hade gjort bra ifrån sig. Jag har mött många ledamöter och anställda som framhållit just detta. Hon hade rykte om sig att vara mycket mån och omtänksam om riksdagens personal.

Ingegerd Troedsson hävdade på ett framgångsrikt sätt riksdagens ställning. Med kraft drev hon reformeringen av riksdagens arbetsmetoder. Den för vårt land helt nödvändiga budgetreformen bär hennes signum. Mot alla odds lyckades hon ena riksdagens politiska partier i den viktiga frågan, vilket var en bedrift i sig. Det är den mest betydelsefulla förändringen av riksdagens arbete som genomförts sedan 1970.

Det var lätt och meningsfullt att samtala med Ingegerd Troedsson. Hennes livserfarenhet och allmänna klokskap flödade under våra samtal och meningsutbyten. Hon var alltid rättfram och stack aldrig under stol med vad hon tyckte och tänkte. Hon hävdade med kraft och envishet sina uppfattningar. Därför var hon alltid att lita på. Jag minns särskilt under re-

geringskrisen i februari 1990 hur hon stöttade mig som talman när det blåste snålt omkring mig vid regeringsbildningen.

Jag upplevde en känsla av att åren hade givit henne en ökad förståelse för nya åsikter och idéer. Det finns alltid en orsak, ett skäl bakom det nya, var ett uttryck som jag ofta mötte från henne. Kanske var det ett uttryck för en ökad tolerans och öppenhet.

Jag är glad att jag fick lära känna Ingegerd Troedsson.

THAGE G PETERSON

Teologie studerande vid Ersta Sköndal högskola.
F.d. riksdagens talman, samordningsminister, industriminister,
justitieminister och försvarsminister.
Ordförande i konstitutionsutskottet. Riksbanksfullmäktige.
Författare till bl.a. boken "Olof Palme som jag minns honom".

DÖ ALDRIG

Caroline Ehrning

Hon var ganska fenomenal, min mormor. Någon frågade hur det var att växa upp med en sådan fantastisk mormor. För visst var hon fantastisk alltid. Men vilken unge tycker inte att ens mormor är bäst i hela världen? För mig var Ingegerd Troedsson en mormor som gräddade våfflor varje tisdag, som spelade Yatzy med mig trots att hennes händer knappt klarade att krama om tärningarna p.g.a. hennes reumatism, en mormor med en kunskap så stor att jag ansåg henne vara som ett livs levande Google. Men samtidigt var hon någon som man var otroligt stolt över när hon nämndes i skolundervisningen. Hon var nog den sista som skröt, och därför var det ganska svårt att få reda på allt som hon faktiskt gjort. Men samtidigt visste jag ju, att min mormor var bäst i hela världen.

Jag tror att vi alla fick ett speciellt, eget, band till henne. Hon var alltid intresserad av människor, allt var spännande. Det spelade faktiskt ingen roll om det var min bror som ville prata bilar, eller om det var jag som ville visa upp en ny väska. Jag minns hur hon satt och antecknade i sin lilla skrivbok när jag hjälpte henne med hennes dator: högerklick, vänsterklick och så vidare. Det fanns ingenting som mormor inte ville lära sig.

Ni får aldrig dö, du och mormor. Tårarna rann medan jag bestämt sa åt morfar vad som gällde.

År 2010 lämnade morfar jordelivet, för att fortsätta resan upp mot molnen. 2012 gjorde mormor honom sällskap. Idag

Tre generationer kvinnor på Grönsöös äppelmarknad september 2009. Fr.v. Ingegerd, dotterdottern Caroline och dottern Viveca. PRIVAT BILD

vet jag att de sitter tillsammans på ett moln och tittar på sina fem barn, tolv barnbarn och två barnbarnsbarn. De skrattar när min bror byter blöjor eller när jag letar möbler på Bukowskis. De dricker vin med sina gamla vänner och mormor kan inte låta bli att klura över hur det kommer att gå i valet 2014.

Tack för att jag fick dela mina första nitton år med dig, mormor.

Ingegerds och Tryggves stora familj samlad på Hakesta på Tryggves 85-årsdag. PRIVAT BILD

INGEGERD TROEDSSON –
UPPGIFTER UR HENNES BIOGRAFI

Ann-Marie Petersson

Ingegerd Troedsson 1929–2012

Född i Stockholm, dotter till överste Emil Cederlöf och Gerd f Wibom. Gift 1949 med Tryggve Troedsson f. 1923, prof. i skogslära, sex barn varav fem nådde vuxen ålder. Studentexamen 1947, Engelbrekts hushållsskola, fil. kand. 1951 samt pol. mag. i Stockholm 1953, Hemarbetande under 15 år. Bosatt i Hakesta, Grillby från 1957. Under den tiden var hon även författare, kolumnist och politiker. Under senare år skrev hon både ensam och tillsammans med andra, ett stort antal artiklar och böcker inom historia särskilt lokalhistoria och släktforskning. Tryggve Troedsson avled 2010.

Hon blev medlem i Högerpartiet 1954 och startade Högerns Kvinnoförening i Norra Trögds kommun 1962, där hon förblev ordförande fram till 1991. Styrelseledamot i Uppsala länsförbund, vice ordförande i Länsförbundet, Uppsala län 1968–1982.

Högerns/Moderata Samlingspartiets Kvinnoförbund: Ordförande i Kvinnoförbundet i Uppsala län 1972–1977. Från 1963 ingick hon i Aktivitetskommittén i Högerns Kvinnoförbund, där hon var drivande fr.a. i sociala frågor. Styrelseledamot i Högerns Kvinnoförbund/Moderata Kvinnoförbundet, vice ordförande i Kvinnoförbundet 1965–1975.

Övriga uppdrag inom Högerpartiet resp. Moderata Samlingspartiet: Ledamot av partiets centralstyrelse 1965-76, vice ordf. i partiets riksdagsgrupp 1983, 2:e vice partiordförande 1987-1991, ordf. i partiets kyrkopolitiska kommitté 1983.

Kommunala uppdrag: Ett flertal uppgifter bl.a. som kommunfullmäktige och nämndordförande först i Norra Trögds kommun 1958-1971 och efter sammanslagningen med Enköping 1971, i Enköpings kommun fram till 1978.

Riksdag och regering:

Riksdagsledamot 1974-1994

Statsråd (Sjukvårdsminister) 1976-1978

Förste vice talman 1979-1991

Talman 1991-1994

Övriga uppdrag i regering och riksdag: Givna utredningsuppdrag: översyn av läkemedelsförordningen (1977:121), tilläggsdirektiv till utredningen ang. översyn av läkemedelskontrollen (1978:36). Ordförande för riksdagens revisorer 1979–82, styrelseledamot i Riksskatteverket, Riksbanksfullmäktige 1982–85, ledamot av Socialutredningen 1968–76, Familjeekonomiska kommittén 1979–83, Bostadsbidragskommittén 1979–82, Kvinnoprästkommittén 1979–80, Kommittén om differentierad moms 1983, Folkbokföringskommittén 1983, Pensionsberedningen 1985.

Riksdagsstatistik: 345 egenmotioner, 7 interpellationer, 26 frågor och 119 anföranden, utom presidieanföranden och anföranden som statsråd, främst om socialpolitik, skatter och utbildning.

Övriga uppdrag: Styrelseuppdrag i Lantmäteriverket, SEB, Ind. AB Euroc, AB Skand. Elverk, Vegete, Wasa liv, Stiftelsen SvD, Confidencen, Stiftshistoriska sällskapet i Uppsala, vice ordförande i SEB:s samhällsekonomiska råd, ordförande i Stiftelsen Konung Gustaf V:s Jubileumsfond för cancerforskning samt i Stiftelsen Cancercentrum Karolinska (CCK). Första ordförande i Sällskapet för Moderata Kvinnors Historia.

Skrifter i politiska frågor

Hög tid för ny familjepolitik (1962), tills. med andra
Om tryggheten (1964), tills. med andra
Aktiv vårdpolitik (1966)
Vårdkris (1966)
Att få ta ansvar (1967), tills. med andra
Politik för 70-talet (1969)
Kvinnor om löntagarfonder (1972), tills. med andra
Variation och valfrihet – för barnens bästa (1984), tills. med andra
MKF i tiden. Moderata Kvinnoförbundet 70 år (1990)
Den kommenderade familjen (1999)
Frigör Familjen (2001)
Vad hände sedan? Ett försök att skildra övergången från valfrihet till statsdirigerad ”jämlighet” i Moderata pionjärer (2004) m.fl. skrifter

Böcker i historia, lokalhistoria, biografier, släktforskning, m.m.

Erik Eriksson i Tängsta (1985)
Verkligheten överträffar dikten (1989)

Bomärken i Resele (1990)
Vem var Måns Johansson? (1990)
Hufvudsta gård och släkten Wibom 1817–1992, en släktkrönika (1992)
Släkten följa släktens gång – en krönika om Söfringsboby i Garpenbergs socken från gångna tider fram till i dag (1993)
Hakesta och Hacksta kyrkby i Hacksta socken i Trögds härad från äldsta tider fram till i dag: en krönika, del 1 och del 2 (1995)
Mina fantastiska anmodrar (1996)
Bensåsen, byn som försvann: om en gammal by i södra Dalarernas finnmark (1997)
Från Mats i Nor fram till i dag. Släktkedjor från Nor i Söderbärke för familjen Thorzén och andra bergsmanssläkter (1998)
Skjörby och Helgesta byar i Hacksta socken i Trögds härad; från äldsta tid fram till i dag, om byamännen och deras familjer, om adliga ägare och indelta soldater (1998)
Unsta by i Hacksta från äldsta tider fram till i dag: om byamännen och deras familjer, torpare, stattare och soldater (2002)
Ebon Andersson – flickan från Masthugget som blev akademiker, riksdagsman och högerkvinnoledare i Moderata Pionjärer, kvinnor i politiskt arbete 1900–2000 (2004)
Fjällby by i Hacksta socken i Trögds härad; från äldsta tider fram till i dag: om byamän och deras familjer, torpare, backstubor och soldater (2005)
Historia om Enköpingsbygden (tre upplagor: 2006, 2007, 2011) tills. med andra, redaktör Ingegerd Troedsson.
Striden i Gestilren 1210, (2009) tills. med andra, redaktör Ingegerd Troedsson

INGEGERD TROEDSSON – FEM DECENNIER I
MEDBORGARNAS TJÄNST

Lena Adelson Liljeroth

Sagt om Ingegerd Troedsson:

”I början av april 2004 läste jag i dagspressen Ingegerds välbalanserade och sakliga försvar för partiets nya skattegiv. Det slog mig då att jag för ca 30 år sedan hade ett möte med Ingegerd på dåvarande partihögkvarteret på Karduanmakargatan. Ingegerd hade kommit upp för att argumentera för ett av henne utformat stöd till barnfamiljerna. Det var emellertid inte innehållet i förslaget som jag nu minns, utan Ingegerds sätt att framföra det. Hon visade en intensitet och formuleringsförmåga av ovanligt hög klass och som inte stod att hejda. Motargument nedkämpades. T.o.m. partiets dåvarande skatteaugur, Oscar Östman, som också hade uppvaktsats, sviktade.

Det var inte svårt att redan vid detta tillfälle se att Ingegerd förebådade de matriarkaliska politiska landvinningar inom politiken som först vann erkännande flera decennier senare. Ingegerd visade tidigt att hennes plats var den framgångsrika kvinnliga politikerns, till stort gagn för hela landet.”

Yngve Holmberg, partiledare 1965-1970

”Hon drev vissa frågor med fast envishet som ibland drev Gösta Bohman till förtvivlan, samtidigt som hon var mild, älskvärd och vänfast. Ingen kunde slå henne när det gällde att räkna ut skatter, särskilt hur barnfamiljerna skulle drabbas om ... ’Jag har tittat lite på det ..’, sade hon alltid och kunde sedan presentera långa uträkningar.”

Ann-Cathrine Haglund, riksdagsledamot och ordförande i MKF

”Ingegerd är rak, hederlig, klar, målmedveten, just, pålitlig, ambitiös, lojal och respekterad. Och oerhört envis!!!! Om jag ska nämna något negativt så är det just envisheten – hon ger sig aldrig.”

Ulf Adelson, partiledare 1981–1986.

”Imponerande vad hon hunnit uträtta i livet, i synnerhet eftersom hon dessutom hade stor familj. Ingegerd är en siffer- och detaljmänniska. I allmänhet hade hon räknat rätt, det var ingen som ens vågade tänka på att kontrollräkna. Dessutom var hon engagerad och obrottsligt lojal.”

Carl Bildt, partiledare 1986–1999 och statsminister 1991–1994.

”Jag skulle vilja beskriva henne med tre adjektiv; klok, om- tänksam, envis. Vi jobbade tillsammans i skatteutskottet under många år och hon var ett stort stöd – och en god mentor – för mig.”

Bo Lundgren, partiledare 1999–2003.

”Ingegerd har ett engagemang och en sakkunskap som går utöver det mesta.”

Fredrik Reinfeldt, partiledare 2003–

Ingegerd Troedsson tar emot på egna gården Hakesta, strax utanför Grillby, i Uppsala län. Här har hon och maken Tryggve bott med barn och husdjur sedan 1957.

Jag hinner knappt stänga ytterdörren förrän hon är inne i ett färskt räkneexempel:

– *Bostadsbidrag ... 20 procent ... 117 000 ... räntekostnader för villaboende ... dra av tre procent ... med dryga lån knappast någon boendekostnad alls ... dirigerade människors val liv ...*

Som Carl Bildt sade: ”En siffermänniska. I allmänhet hade hon räknat rätt, det var ingen som ens vågade tänka på att kontrollräkna.”

– *Det var nödvändigt, säger Ingegerd med skärpa. Redan innan jag kom in i riksdagen 1974 upptäckte jag till min förvåning och förskräckelse att varje utskott bara såg till sitt ansvarsområde. Varken regering eller opposition tycktes bekymra sig om helheten, om hur alla regler och bidrag sammantaget slog för olika hushållstyper. Detta är bakgrunden till att jag började lägga ned tid och arbete på att se det samlade resultatet av olika regler, skatter och bidrag.*

Inför arbetet med jubileumsboken har Ingegerd själv fått anledning att dyka ned bland gamla protokoll, skrivelser, fotografier, minnesanteckningar, artiklar.

– *Så många minnesbilder som kommer tillbaka och så kul det var. Men nu eeeefteråt teeenker jag ofta, Jösses så naiv jag var, säger hon på utpräglad släpig stockholmsdialekt.*

Ingegerd är uppvuxen i en opolitisk familj. Bortsett från försvarsfrågan – fadern var officer och modern aktiv i Lottakåren

– så talades det aldrig politik i hemmet.

Att välja högern, var det självklart?

– *Ja, och det var bostadsfrågorna som ledde mig in dit. Tryggve och jag var nygifta, vi hade det kämpigt ekonomiskt och bodde i en liten tvåa på Söder i Stockholm. Han hade sin magra amanuenslön och jag läste på universitetet. Men så pass mycket nationalekonomi hade jag läst att jag insåg att hinder i marknadsekonomin, som hyresstopp, inte skulle lösa problemen på bostadsmarknaden, även om det skulle gagna just vår privatekonomi.*

Så visade det sig också bli. Hyresregleringen var direkt kontraproduktiv, eftersom den konserverade och förstärkte bostadsbristen. Den tillfälliga lösning som införts under andra världskriget permanentades och Sverige har idag en av de sämst fungerande bostadsmarknaderna i Europa.

– *Jag reagerade redan då mot den alltmer påtagliga politiska styrningen.*

Några år senare, 1954, när de flyttat till Täby kyrkby, ringde Ingegerd ordföranden i högerföreningen, sade att hon ville bli medlem och fick till svar att hon var så välkommen och att han skulle anmäla detta till kvinnoföreningen. Inget om att hon också var välkommen till högerföreningen!

”Kvinnoföreningen? Aldrig i livet”, hade Ingegerd protesterat

– *Men så var det på den tiden, medlemskap i kvinnoföreningen följde med automatik. Med tiden kom jag att göra en U-sväng. Kvinnoföreningarna visade sig besitta mycket kunskap och engagemang.*

Yngve Holmberg, som var partisekreterare när Ingegerd 1962 började diskutera barnomsorgsavgiften, ansåg att "fru Troedsson borde kontakta riksdagsgruppens skattekommitté."

Därmed började arbetet, som Ingegerd uttrycker det, att ta fram en familjepolitik som också tog hänsyn till hur många som skulle leva på familjens inkomst.

– Jag arbetade fram ett program om skatt efter bärkraft, med barnavgifter och avgifter för nödvändiga och styrkta kostnader för barnomsorg. I gengäld skulle småbarnsmödrar få räkna pensionspoäng på motsvarande belopp. Familjer som hade för låg inkomst för att tillgodoräkna sig barnavgifter, skulle i stället få kontanta barnbidrag.

Detta kom också att bli partiets politik.

– OM detta hade realiserats skulle vi fått en mer marknadsmässig värdering av allt barnvårdande arbete, även föräldrarnas eget. Det hade också förbättrat mäns möjligheter att ta hand om egna barn eller att bli ex förskollärare.

– Då, på 1950-talet, hade de socialdemokratiska riksdagskvinnorna ofta samma inställning som vi. Även de argumenterade för avgifter för styrkta barnomsorgskostnader.

– För jämlikhet, fortsätter hon, det är när traditionella kvinnoyrken betalas lika bra som traditionella manliga yrken, när vård av människor betalas lika bra som vård av maskiner. Det är jämlikhet, inte att vi ska bli likadana.

Hon konstaterar att det kom att ta 20 år, från det att dåvarande högerpartiet fört fram förslaget om pensionspoäng i ATP till hemarbetande småbarnsföräldrar, tills de fick räkna pensions-

år. Först mot slutet av 1990-talet fick de något slags pensionsrätt för vård av egna barn under fyra år.

– Tjat, tjat, tjat, det är ofta vad politiken går ut på!

År 1962 ombads Ingegerd också att gå med i den just startade Aktivitetskommittén inom Högerns kvinnoförbund. Den skickade ut diskussionsunderlag i olika aktuella frågor till de bortemot 500 kvinnoföreningarna och kommittéerna för reaktioner.

– Vi kunde verkligen säga att vi visste vad våra medlemmar tyckte. Det var kanske första gången idéer tur och retur lanserades, i varje fall inom vårt parti. De enkäterna ledde i sin tur till en rad politiska skrifter, där bl.a. miljö, skatter och trygghet diskuterades.

Yngve Holmberg, som blev partiledare 1965, talade något år senare vid Kvinnoförbundets årsmöte om att kvinnorna och förbundet borde bredda sitt register.

– Med tanke på alla de frågor vi ägnade oss åt i aktivitetskommittén, tyckte jag nog snarare att det var männen som borde bredda sitt register.

– I dag är det för övrigt fler kvinnor som söker sig till "manliga" yrken än tvärtom. Manliga yrken är ju så mycket bättre betalda. Därav den växande bristen på vårdande människor.

Ingegerd blev ombedd att starta en moderat kvinnoförening i Norra Trögd, en kommun som under stora kommunreformen på 1970-talet gick upp i Enköpings kommun. Under alla de 25 år som föreningen levde var Ingegerd dess ordförande!

– Du ska veta att vårt arbete ledde till att Högern i Norra Trögd mot slutet var det parti med störst andel kvinnor i fullmäktige, utan att vi då egentligen reflekterade över det.

”Ingegerd ställde alltid, alltid upp för kvinnorna och Kvinnoförbundet”, säger Ann-Cathrine Haglund. Vissa kvinnor glömer bort sina stödtrupper när de gör karriär. Så icke Ingegerd. Hon svarade alltid först av alla på våra inbjudningar och förfrågningar och kunde hon ställa upp gjorde hon det alltid. Busig och hjälpsam i stort och smått.”

Ingegerd skrattar lite när jag läser upp vad Ann-Cathrine skrivit i ett brev.

– Jag kom för att det var roligt, inte för att vara snäll. Det var skönt att kunna ventilera synpunkter, bara prata på, utan att behöva ha taktiska baktankar.

– Att föra fram kvinnonamn var fördelen med vår lilla lokala kvinnoförening. Det var där vi med framgång förde fram namn på duktiga kvinnor. Fördelen med Kvinnoförbundet och Aktivitetskommittén var för mig en helt annan, att vi kunde komplettera på områden där partiet inte var så engagerat och som sagt verka för idéer tur och retur. Och visst hade vi rejält inflytande genom att hela Kvinnoförbundets presidium satt i partistyrelsen.

Under Gunnar Heckschers tid som partiledare, 1961–1965, kom Högerpartiet enligt Ingegerd att närma sig den politiska mittfåran.

– Vi lade många motioner som stämde med vad mittpartierna tidigare föreslagit. Resultatet blev att fp och c då flyttade sig ytterligare mot vänster och kom därmed att bereda vägen för bl.a. Alva Myrdals familjepolitik och jämställdhetsideal.

Att Ingegerd än idag betraktar det som en smärre katastrof framgår av hennes bok, ”Den kommenderade familjen – 30 år med Alva Myrdals familjepolitik”, som kom ut 1999. Boken handlar om de små stegens tyranni, eller som finansminister Gunnar Sträng uttryckte det: ”Steg för steg skall vi socialisera samhället. Men vi ska inte trumpeta ut det på gator och torg.”

– Vård av barn i hemmet sågs som av noll och intet värde. En dagmamma fick vid denna tid mindre timpenning än en parkeringsautomat.

– Om våra förslag med avdrag för styrkta och nödvändiga barntillsynskostnader genomförts, så skulle småbarnsföräldrar idag haft många olika alternativ att välja mellan, i stället för dagens monopolistiska lösningar.

Ingegerd berättar att hon ett par gånger läst om Alva Myrdals jämlikhetsprogram från 1969 i tron att hon skulle ha mints fel, att det inte kunde ha varit så illa.

– Men det var det! säger hon med eftertryck. Arvet efter henne blev 50-50 av allt; samma barnomsorg, samma skola, samma villkor, samma av det mesta. Lönerna skulle också utjämnas, genom allt högre marginalskatter. Alva Myrdal har gjort stor skada.

– Och dessa enögda feminister som följde i hennes spår retade gallfeber på mig. De sade sig kämpa med glöd för lika lön, samtidigt som de skällde på hembiträdenas höga lönekrav.

Var det verkligen så?

– OM, säger Ingegerd med hetta. OM!!!

Hon förvånas över att så många idag inbillar sig att välfärdsapparaten ska kunna bestå i ungefär samma form som under de senaste 30 åren.

– De utgår från att kvinnorna ska gå in i vårddyrken med dåliga avancemangsmöjligheter, dåliga löner och små möjligheter att påverka sin egen vardag. Det tror jag inte de kommer att göra. Grundfelet i jämlikhetsdebatten var bl.a. att man inte värdesatte vårddyrkena. Och det har smittat av sig på synen på de kvinnor som arbetar på dagis, i äldreården och på sjukhusen.

– Egentligen har kvinnorna bara gjort ett arbetsbyte och på sätt och vis har de fått mindre makt. De utför samma uppgifter som i hemmen, men är inte längre chefer över sig själva.

I boken om Alva Myrdal skriver Ingegerd förhoppningsfullt att dagens och morgondagens unga föräldrar knappast kommer att acceptera mindre tid för barnen och mer styrning av sina liv. ”De kommer att kräva att själva få ta ansvar för sina liv, och hur de skall ordna för sina barn under viktiga men snabbt flyende uppväxtår.”

– Varje individ är unik, betonar hon, vi kan aldrig, aldrig ha några schablonlösningar. Det måste vara upp till var och en att själv avgöra hur hon eller han vill leva. Människors olikhet, inte likhet, måste vara utgångspunkten för de politiska besluten.

Ingegerd och Tryggve träffades tidigt, gifte sig unga och har tillsammans fostrat sex barn. En flicka dog tidigt i leukemi.

– Ett slag man aldrig hämtar sig från, säger Ingegerd tyst. Men nu vi kan glädja oss åt att nästan alla våra barn och deras barn bor i närheten av oss.

Ingegerd var hemma med sina barn så länge hon hade möjlighet. Det kom att bli femton år.

– Då hade jag tid att tänka – och engagera mig politiskt. Barnen lekte ju mycket med varandra. Jag tror att bristen på tid och bristen på tålmod är en förklaring till att allt färre vill engagera sig politiskt idag. Allt ska ske NU. Och sådan är inte politiken.

I mitten av 1960-talet tog Ingegerd, via Kvinnoförbundet, plats i partistyrelsen och knappt tio år senare ersatte hon Blenda Ljungberg som moderat riksdagsledamot för Uppsala län.

– Blenda talade alltid om det personliga ansvaret som vägen till fördjupad demokrati. Det finns skäl att påminna om det sambandet även idag.

I den flod av motioner som Ingegerd väckte under sina 20 år som riksdagsledamot fanns bland annat förslag om differentierad hundskatt. Att helt avskaffa den vågade hon inte föreslå, då.

– Inte skratta, manar Ingegerd. Det här var viktigare än jag kunde ana. När jag blev riksdagsledamot skrev jag till alla läners högerföreningar och bad dem komma med motionsuppslag. Den stora kommunsammanläggningen hade just ägt rum och många landsbygdsbor hade fått kraftigt höjd hundskatt.

– Det var nyttigt, säger hon, för självsäkra Ingegerd att konfronteras med hundskatten. Först tyckte jag inte att det var en fråga för mig som var ny i riksdagen. Men så många brev och telefonsamtal som jag fick efteråt ... Det lärde mig att orättvisor man upplever i smått, även påverkar inställningen i stort.

Skattefrågor kom att bli ett av Ingegerds specialområden.

När sarskatteproppen kom 1970 satt jag ännu inte i riksdagen, men skrev på begäran en motion om frivillig sambeskattning. Den väcktes också, men alla som ville fick inte skriva under. Partiet gick nämligen med på en individuell beskattning men med en rad invändningar mot förslaget som krav på indexreglering, barnavdrag och lägre marginalsatser. I slutet av år 1970 bad Gösta Bohman mig utforma ett konkret förslag till frivillig sambeskattning med tudelning upp till vissa inkomster, vilket jag gjorde. Men den väcktes inte. Astrid Kristenssons kompakta motstånd var troligen ett av skälen.

– *Få hade satt sig in i följderna av proppen. Effekterna blev också orimliga.*

– *I mitten av 1970-talet var marginalsatserna för en industriarbetare uppe i 65 procent och 90 procent om familjen hade bostadsbidrag. Det vanliga vid den tiden var att hustrun tog hand om småbarnen.*

– *Margineffekterna innebar att just de som hade det sämst fick ännu svårare att klara ekonomin.*

– *Från Yrkeskvinnors Klubb och Fredrika Bremerförbundet hördes på den tiden inte ett ord, konstaterar hon.*

– *De intresserade sig bara för de välutbildade och höglönlade kvinnorna, inte för de mindre bemedlade systrarna. Det tyckte jag var så fruktansvärt ojuste. Vi var de enda som brydde oss. Folkpartiet gjorde det inte.*

– *Den totala bristen på hänsyn till försörjningsbörda vid beskattningen är i själva verket den kanske främsta anledningen*

till dagens dåliga integrering av invandrare. För att – efter skatt – få lika mycket i handen som socialbidragen, krävs ofta mycket höga förvärvsinkomster. Enklare s.k. ingångsyrken, för invandrare och ungdomar, har försvunnit eftersom de efter skatt inte ger socialbidragsstandard ens för små hushåll.

Vad har varit roligast under de politiska åren?

– *Tyvärr inte tiden i den borgerliga regeringen 1976–1978, säger hon överraskande, även om regeringen i stort sett fungerade bra ihop. Gösta Bohman var inte lätt, även om jag faktiskt tyckte mycket om honom. Gösta var så uppfylld av sitt eget departement och vi övriga statsråd fick egentligen ingen uppbackning.*

Ingegerd blev hälso- och sjukvårdsminister med ansvar för bl.a. missbruksfrågor. Hon är stolt över att ha hindrat dåvarande socialutredningens förslag att psykiatisera hela tvångsvården av missbrukare. Istället kom den att ligga under socialtjänsten.

– *Det kan tyckas som en liten fråga, men det handlade om synen på människan. Att helt förlita sig på den psykiatriska vården i de svåra fallen påminde mig om Sovjets inställning att psykiatisera misshagliga personer.*

– *Hemsjukvården var en annan viktig fråga för mig. Vi lyckades förbättra kvaliteten på hemsjukvården med insatser av sjukgymnast, arbetsterapeut, läkare. Jag arbetade bl.a. också för en bättre egenvård, som rätten till bättre information om den sjukdom man hade, också för att kunna veta när det var viktigt att skynda till läkare eller sjukhus.*

– *Men socialdemokraterna beskrev egenvården som att man skulle operera sin egen blindtarm!*

Kärnkraftsfrågan ser hon föga förvånande som det stora misslyckandet.

– *Regeringen sprack helt i onödan. Hade detta inte skett, så är jag övertygad om att vi på den borgerliga sidan hade haft en större trovärdighet. Skulden till detta bär till största delen Olof Johansson, som då var energiminister.*

Roligast har, trots allt, varit talmanstiden.

– *Jag var förste vice talman i tolv år, innan jag 1991 blev ordinarie i och med att en ny borgerlig regering trädde till. Jag kunde inte ana att uppdraget skulle vara så intressant, så mycket kunskap som fanns bakom kulisserna. Dessutom var det underbart att bli åtlydd, skrattar hon.*

Var talman sätter sin prägel på riksdagsarbetet. Ingegerd tog itu med budgetprocessen.

– *Tidigare fanns egentligen ingen koll, menar hon. Det var runt tusen olika beslut som formade budgeten och allt var klart bara några dagar innan budgeten skulle börja gälla. – I den s.k. riksdagsutredningen, där jag var ordförande, diskuterade vi olika förslag för att göra arbetet effektivare. Resultatet blev bland annat att vi införde ett rambudgetsystem, som innebar att riksdagen först tar ett beslut om totalram för budgeten och därefter delramar. Därefter gick delramarna tillbaka till utskotten som lade förslag om anslagen inom dessa ramar.*

– *Tidigare räckte det med att en majoritet sade nej till olika*

delar av budgeten för att den skulle falla. Det nya systemet gav en regering bättre möjlighet att regera, men också större ansvar.

Efter de intensiva politiska åren längtade Ingegerd efter att forska och skriva om sina fantastiska anmödrar. Hon har grävt sig ned till 1500-talet och konstaterar att det blivit ett slags genusforskning.

– *Vi släktforskare finner snart att resultatet av kvinnors arbete värderades högt. I gamla bouppteckningar kan ett sängbolster värderas till nästan lika mycket som en ko, en kvinnodräkt kunde värderas nästan lika högt som hela boningshuset.*

– *I stor utsträckning var det kvinnornas arbete som gav kontanter åt hushållet. Det var kvinnorna som skötte ladugården, mjölkade och kärnade det smör som sedan såldes och gav viktiga penninginkomster. Smör var långt in på 1800-talet en av våra viktigaste exportprodukter.*

– *Linnet och dess beredning fram till färdiga textilier och kläder för hushållet och för avsalu, var likaså kvinnornas arbetsområde. Samma sak gällde fårens ull och dess beredning.*

– *Varför värderades då de produkter som framställdes av kvinnorna så högt? frågar Ingegerd retoriskt. Inte var det resultatet av någon Jämo eller jämställdhetsplaner, utan en följd av en marknadsmässig prissättning.*

Orättvisorna var förvisso stora, konstaterar hon, men kvinnorna och deras arbete har inte varit så nedvärderade som många, kanske de flesta, tycks tro. Och därmed är hon tillbaka på sitt favoritområde, hur vården av barn värderas, eller snarare, inte värderas.

– *Många politiker, män såväl som kvinnor, är inte beredda att acceptera en marknadsmässig värdering av arbete i hemmet. Värdet på detta arbete pressas ned, vilket smittar av sig på andra kvinnliga arbetsområden. Apskötare i djurparker betalas bättre än barnskötare!*

– *Visst kliar det ibland i kroppen på att ge sig in i politiken igen. Men det är som med skoltiden, de roliga dagarna kommer man ihåg, inte vardagsslitet och motgångarna.*

Vilket råd vill du ge till kommande politiker?

– *Försök att alltid ha en fast ideologisk grund att stå på och sträva efter att ge människor så många valmöjligheter som det bara går, utan att servera pekpinor till.*

– *Och om jag ska ge något råd till kvinnor, så är det att de ska lära sig att TALA HÖGRE. Jag tror att många kvinnor känner sig undanskuffade och negligerade, därför att de talar så lågt. Det signalerar osäkerhet, helt i onödan.*

LENA ADELSON LILJEROTH

Journalist

Riksdagsledamot 2002–2006

Idrotts- och kulturminister 2006–

Ovanstående är tidigare publicerat i *Moderata pionjärer. Kvinnor i politiskt arbete 1900–2000* (2004)

